

T.C.
BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

NECATİ CUMALI'NIN "SUSUZ YAZ" ADLI ESERİNDE
SÖZ DİZİMİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

GAMZE ÖRGÜL

DANIŞMAN
DR. ÖĞR. ÜYESİ ABDULLAH YILDIRIM

OCAK 2025
BİTLİS

T.C.
BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

NECATİ CUMALI'NIN "SUSUZ YAZ" ADLI ESERİNDE
SÖZ DİZİMİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

GAMZE ÖRGÜL
ORCID: 0009-0003-7035-4162

DANIŞMAN
DR. ÖĞR. ÜYESİ ABDULLAH YILDIRIM

OCAK 2025
BİTLİS

T.C.
BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ETİK BEYANI

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisiyim. Hazırlamış olduğum **“Necati Cumalı’nın “Susuz Yaz” Eserinde Söz Dizimi”** başlıklı tezde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi; tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu; tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi; kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı; bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. 20/01/2025

Gamze ÖRGÜL

T.C.
BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TEZ YAZIM KILAVUZU UYGUNLUK BEYANI

“Necati Cumalı’nın “Susuz Yaz” Eserinde Söz Dizimi” başlıklı yüksek lisans tezi Bitlis Eren Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırlanmıştır. 29.01.2025.

Tezi Hazırlayan

Gamze ÖRGÜL

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Abdullah YILDIRIM

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Başkanı

Prof. Dr. Nurullah ULUTAŞ

T.C.
BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TEZ ONAY SAYFASI

Bitlis Eren Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi tarafından hazırlanan “**Necati Cumalı’nın Susuz Yaz Eserinde Söz Dizimi**” adlı Yüksek Lisans tezi ile ilgili tez savunma sınavı, .../.../2025 tarihinde yapılmış ve tezin oy birliği ile kabul edilmesine karar verilmiştir.

JÜRİ:

İMZA

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Abdullah YILDIRIM
(Bitlis Eren Üniversitesi)

.....

Üye: Doç.Dr. Hasan İSİ
(Trabzon Üniversitesi)

.....

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Murat PARLAKPINAR
(Bitlis Eren Üniversitesi)

.....

Bitlis Eren Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulunun tarih ve sayılı kararıyla jüri tarafından kabul edilmiş bu çalışmanın yüksek lisans tezi olarak kabulü onaylanmıştır.

.../.../2025

Prof. Dr. Mehmet Bakır ŞENGÜL
Enstitü Müdürü

T.C.

Bitlis Eren Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

**NECATİ CUMALI’NIN “SUSUZ YAZ” ADLI ESERİNDE SÖZ
DİZİMİ**

Yüksek Lisans Tezi

Gamze ÖRGÜL

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Abdullah YILDIRIM

Ocak 2025

ÖZET

Dil, denildiğinde akla gelen ilk şey iletişimdir. Her insan farklı kültürlerden dünyaya gelse de tüm insanları aynı çatı altında toplayıp bu iletişimi sağlayan sistem dildir. Dil, milletlerde farklılıklar gösterse de her dilin olduğu gibi, Türk dilinin de kendine özgü belli başlı kuralları çerçevesi vardır. Bu kuralların yansımaları ise Türkçenin usta şair ve yazarlarının eserlerinde en iyi şekilde görebilmekteyiz. Söz dizimi çalışmalarının amacı da eserler üzerinden Türkçenin söz dizimsel kurallarını ve cümle yapısını tespit etmektir.

Bu çalışmada, Necati Cumalı’nın “Susuz Yaz” adlı eserinde söz dizimi incelenmiştir. Çalışmamız iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Necati Cumalı’nın hayatı, edebî kişiliği ve eserleri hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde cümlelerin öğeleri ve bu öğelerin işlevleri, kelime grupları ve bu grupların tanımları incelenmiş ve araştırmacıların farklı görüş ve sınıflandırmalarına yer verilmiştir. Sonrasında cümlelerin bağlanma şekilleri, yüklem türüne ve yerine göre cümleler, cümleler

in anlam özellikleri incelenip “Susuz Yaz” eserinden örneklerle açıklanmıştır. Son olarak eserden seçilen cümlelerin tahlili yapılmış ve bu cümlelerin öğeleri ve kelime grupları ayrıntılı bir şekilde gösterilmiştir. Çalışmada faydalanan kaynaklar ise kaynakça kısmında verilmiştir.

Tezimizin amacı, Türk edebiyatının önemli yazarlarından sayılan Necati Cumalı'nın "Susuz Yaz" adlı eserinde inceleme yaparak Türkiye Türkçesinde söz dizimi çalışmalarına katkı sunmaktır.

Anahtar Kelimeler: Susuz Yaz, Söz Dizimi, Cümlelerin Ögeleri, Kelime Grupları, Necati Cumalı.

Republic of Türkiye
Bitlis Eren University Graduate School
Department of Turkish Language and Literature
SYNTAX IN NECATİ CUMALI’S WORK “SUSUZ YAZ”
Master's Thesis
Gamze ÖRGÜL
Supervisor: Asst. Prof. Dr. Abdullah YILDIRIM
January 2025

ABSTRACT

When language is mentioned, the first thing that comes to mind is communication. Even though people come from different cultures, the system that gathers all people under the same roof and provides this communication is language. Although the language varies across nations, the Turkish language, like every other language, has its own specific rules and frameworks. We can best see the publication of these rules in the works of master Turkish poets and writers. In order to establish the purpose of arranging the word sequence, it is to provide the syntax of Turkish and present the sentence.

In this study, the syntax in Necati Cumalı’s work “Susuz Yaz” has been examined. Our study consists of two parts. In the first part, information about Necati Cumalı’s life, literary personality and works has been given. In the second part, the elements of the sentence and the functions of these elements, word groups and the definitions of these groups have been examined and different opinions and classifications of researchers have been given. Afterwards, the connection forms of the sentences, sentences according to the type and place of the predicate, the semantic features of the sentences have been examined and explained with examples from the work “Susuz Yaz”. Finally, the sentences selected from the work have been analyzed and the elements and word groups of these sentences have been shown in detail. The sources used in the study have been given in the bibliography section.

The aim of our thesis is to contribute to the syntax of Turkish language by examining the work of Necati Cumalı, one of the important writers of Turkish literature, called "Susuz Yaz".

Keywords: Dry Summer, Syntax, Elements of Sentence, Word Groups, Necati Cumalı.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	I
ABSTRACT	III
İÇİNDEKİLER	V
KISALTMALAR	XIII
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

NECATİ CUMALI’NIN HAYATI VE EDEBİ KİŞİLİĞİ

1.1. Necati Cumalı’nın Hayatı.....	4
1.2. Necati Cumalı’nın Edebi Kişiliği	6
1.3. Eserleri	9
1.3.1. Şiirleri.....	9
1.3.2. Hikâyeleri.....	9
1.3.3. Oyunları	10
1.3.4. Romanları	11
1.3.5. Denemeleri	11
1.3.6. Senaryoları.....	11
1.3.7. Hatıra	11
1.3.8. Çeviriler	11
1.3.9. İnceleme Kitapları.....	12

İKİNCİ BÖLÜM

SUSUZ YAZ’DA SÖZ DİZİMİ

2.1. Cümle	20
2.1.1.Cümlenin Öğeleri	24
2.1.1.1. Yüklem	25
2.1.1.1.1. Fiil Soylu Yüklemeler	28
2.1.1.1.1.1. Tek Kelimeden Oluşan Yüklemeler	28
2.1.1.1.1.2. Birleşik Fiil Grubundan Oluşan Yüklemeler	28
2.1.1.1.1.2.1. İsim + Yardımcı Fiil ile Oluşan Yüklemeler	28
2.1.1.1.1.2.2. Fiil + Sıfat-fiil + Ol-/Bulun- Fiili ile Oluşan Yüklemeler.....	29
2.1.1.1.1.2.3. Anlamca Kaynaşmış Birleşik Fiillerle Oluşan Yüklemeler	29

2.1.1.1.2.4. Kurallı Birleşik Fiillerle Oluşan Yüklemeler	30
2.1.1.1.2.5. Çekimli Fiil + Dur- Fiili ile Oluşan Fiil Soylu Yüklemeler	30
2.1.1.1.2.6. İsim-Fiil + (Yönelme Hâli) + Yardımcı Fiil ile Oluşan Yüklemeler	31
2.1.1.1.2.7. Üst Üste Gelen Birleşik Fiillerle Oluşan Yüklemeler	31
2.1.1.2. İsim Soylu Yüklemeler	32
2.1.1.2.1. Tek Kelimeden Oluşan Yüklemeler	32
2.1.1.2.2. Kelime Grubundan Oluşan Yüklemeler	32
2.1.1.2.2.1. İsim Tamlamasından Oluşan Yüklemeler	32
2.1.1.2.2.2. Sıfat Tamlamasından Oluşan Yüklemeler	33
2.1.1.2.2.3. İsim-Fiil Grubundan Oluşan Yüklemeler	34
2.1.1.2.2.4. Sıfat-Fiil Grubundan Oluşan Yüklemeler	34
2.1.1.2.2.5. Tekrar Grubundan Oluşan Yüklemeler	35
2.1.1.2.2.6. Edat Grubundan Oluşan Yüklemeler	35
2.1.1.2.2.7. Bağlama Grubundan Oluşan Yüklemeler	35
2.1.1.2.2.8. Ünvan Grubundan Oluşan Yüklemeler	35
2.1.1.2.2.9. Birleşik İsim Grubundan Oluşan Yüklemeler	36
2.1.1.2. Özne	36
2.1.1.2.1. Özne Çeşitleriyle İlgili Görüşler	37
2.1.1.2.2. Öznesi Olmayan / Gösterilemeyen Cümleler	38
2.1.1.2.3. Özne Görevindeki Kelime Yapıları	38
2.1.1.2.3.1. Tek Kelimeden Oluşan Özneler	38
2.1.1.2.3.2. Kelime Grubundan Oluşan Özneler	38
2.1.1.2.3.2.1. İsim Tamlamasından Oluşan Özneler	38
2.1.1.2.3.2.2. Sıfat Tamlamasından Oluşan Özneler	39
2.1.1.2.3.2.3. Sıfat-Fiil Grubundan Oluşan Özneler	40
2.1.1.2.3.2.4. İsim-Fiil Grubundan Oluşan Özneler	40
2.1.1.2.3.2.5. Bağlama Grubundan Oluşan Özneler	41
2.1.1.2.3.2.6. Ünvan Grubundan Oluşan Özneler	41
2.1.1.2.3.2.7. Birleşik İsim Grubundan Oluşan Özneler	41
2.1.1.3. Nesne	41
2.1.1.3.1. Belirtisiz Nesne	43
2.1.1.3.2. Belirtili Nesne	44
2.1.1.3.3. Nesnesi Olmayan Cümleler	46
2.1.1.3.4. Nesne Görevindeki Kelime Yapıları	46

2.1.1.3.4.1. Tek Kelimeden Oluşan Nesneler.....	46
2.1.1.3.4.2. Kelime Grubundan Oluşan Nesneler	47
2.1.1.3.4.2.1. İsim Tamlamasından Oluşan Nesneler	47
2.1.1.3.4.2.2. Sıfat Tamlamasından Oluşan Nesneler.....	48
2.1.1.3.4.2.4. İsim-Fiil Grubundan Oluşan Nesneler.....	49
2.1.1.3.4.2.5. Bağlama Grubundan Oluşan Nesneler	50
2.1.1.3.4.2.6. Ünvan Grubundan Oluşan Nesneler	50
2.1.1.3.4.2.7. Birleşik İsim Grubundan Oluşan Nesneler	50
2.1.1.3.4.2.8. Cümle İçinde Cümle Olarak Bulunan Nesneler.....	51
2.1.1.4. Yer Tamlayıcısı.....	51
2.1.1.4.1. Tek Kelimeden Oluşan Yer Tamlayıcıları.....	52
2.1.1.4.2. Kelime Grubundan Oluşan Yer Tamlayıcıları	53
2.1.1.4.2.1. İsim Tamlamasından Oluşan Yer Tamlayıcıları.....	53
2.1.1.4.2.2. Sıfat Tamlamasından Oluşan Yer Tamlayıcılar	53
2.1.1.4.2.3. Sıfat-Fiil Grubundan Oluşan Yer Tamlayıcılar	54
2.1.1.4.2.4. İsim-Fiil Grubundan Oluşan Yer Tamlayıcılar	54
2.1.1.4.2.5. Tekrar Grubundan Oluşan Yer Tamlayıcılar.....	54
2.1.1.4.2.6. Bağlama Grubundan Oluşan Yer Tamlayıcılar	55
2.1.1.5. Zarf.....	55
2.1.1.5.1. Tek Kelimeden Oluşan Zarflar.....	56
2.1.1.5.2. Kelime Grubundan Oluşan Zarflar	57
2.1.1.5.2.1. İsim Tamlamasından Oluşan Zarflar	57
2.1.1.5.2.2. Sıfat Tamlamasından Oluşan Zarflar	57
2.1.1.5.2.3. Zarf-Fiil Grubundan Oluşan Zarflar.....	57
2.1.1.5.2.4. Tekrar Grubundan Oluşan Zarflar	57
2.1.1.5.2.5. Edat Grubundan Oluşan Zarflar	58
2.1.1.5.2.6. Bağlama Grubundan Oluşan Zarflar	58
2.1.1.5.2.7. Kısaltma Grubundan Oluşan Zarflar	58
2.1.2. Cümle Dışı Ögeler	58
2.2. Kelime Grupları	60
2.2.1. İsim Tamlaması	61
2.2.1.1. Belirtisiz İsim Tamlaması.....	61
2.2.1.2. Belirtili İsim Tamlaması	63
2.2.1.4. Unsurları Kelime Grubundan Oluşan İsim Tamlamaları.....	66

2.2.1.4.1. Tamlayanı/Tamlananı İsim Tamlaması Olan İsim Tamlamaları	66
2.2.1.4.2. Tamlayanı/Tamlananı Sıfat Tamlaması Olan İsim Tamlamaları.....	67
2.2.1.4.3. Tamlayanı/Tamlananı Sıfat-Fiil Grubu Olan İsim Tamlamaları.....	67
2.2.1.4.4. Tamlayanı/Tamlananı İsim-Fiil Grubu Olan İsim Tamlamaları	68
2.2.1.4.5. Tamlayanı Tekrar Grubu Olan İsim Tamlamaları.....	68
2.2.1.4.7. Tamlayanı Ünvan Grubu Olan İsim Tamlamaları	68
2.2.1.4.8. Tamlayanı Birleşik İsim Grubu Olan İsim Tamlamaları	69
2.2.1.4.9. Tamlayanı Cümleden Oluşan İsim Tamlamaları	69
2.2.2. Sıfat Tamlamaları	69
2.2.2.1. Unsurları Tek Kelimeden Oluşan Sıfat Tamlamaları.....	70
2.2.2.2. Unsurları Kelime Grubundan Oluşan Sıfat Tamlamaları	70
2.2.2.2.1. Tamlayanı/Tamlananı İsim Tamlaması Olan Sıfat Tamlamaları.....	70
2.2.2.2.2. Tamlayanı/Tamlananı Sıfat Tamlaması Olan Sıfat Tamlamaları	71
2.2.2.2.3. Tamlayanı Sıfat-Fiil Grubu Olan Sıfat Tamlamaları	71
2.2.2.2.4. Tamlayanı Tekrar Grubu Olan Sıfat Tamlamaları	72
2.2.2.2.5. Tamlayanı Edat Grubu Olan Sıfat Tamlamaları	72
2.2.2.2.6. Tamlayanı/Tamlananı Bağlama Grubu Olan Sıfat Tamlamaları.....	72
2.2.2.2.7. Tamlananı Ünvan Grubu Olan Sıfat Tamlamaları.....	72
2.2.2.2.8. Tamlayanı Kısaltma Grubu Olan Sıfat Tamlamaları.....	72
2.2.2.2.9. Tamlayanı Sayı Grubu Olan Sıfat Tamlamaları	72
2.2.2.2.10. Tamlananı Birleşik İsim Grubu Olan Sıfat Tamlamaları	73
2.2.3. Sıfat-Fiil Grubu	73
2.2.3.1. “-An” Eki ile Oluşan Sıfat-Fiil Grubu.....	74
2.2.3.2. “-mİş” Eki ile Oluşan Sıfat-Fiil Grubu	75
2.2.3.3. “-Dİk” Eki ile Oluşan Sıfat-Fiil Grubu	75
2.2.3.4. “-mAz” Eki ile Oluşan Sıfat-Fiil Grubu.....	76
2.2.3.5. “-AcAk” Eki ile Oluşan Sıfat-Fiil Grubu.....	77
2.2.3.6. “-r/-Ar” Eki ile Oluşan Sıfat-Fiil Grubu	77
2.2.3.7. “-AsI” Eki ile Oluşan Sıfat-Fiil Grubu.....	77
2.2.4. İsim-Fiil Grubu	77
2.2.4.1. “-mA” Eki ile Oluşan İsim-Fiil Grubu	77
2.2.4.2. “-mAk” Eki ile Oluşan İsim-Fiil Grubu.....	78
2.2.4.3. “-İş” Eki ile Oluşan İsim-Fiil Grubu	78
2.2.5. Zarf-Fiil Grubu	78

2.2.5.1. “-ArAk” Eki ile Oluşan Zarf-Fiil Grubu	78
2.2.5.2. “-DIkçA” Eki ile Oluşan Zarf-Fiil Grubu.....	79
2.2.5.3. “-mAdAn” Eki ile Oluşan Zarf-Fiil Grubu	79
2.2.5.4. “-Ip” Eki ile Oluşan Zarf-Fiil Grubu	79
2.2.5.5. “-ken” Eki ile Oluşan Zarf-Fiil Grubu.....	79
2.2.5.6. “-IncA” Eki ile Oluşan Zarf-Fiil Grubu	80
2.2.5.7. “-DIğIndA” Eki ile Oluşan Zarf-Fiil Grubu.....	80
2.2.5.8. “-A...-A” Eki ile Oluşan Zarf-Fiil Grubu.....	80
2.2.5.9. “-r... -mAz” Eki ile Oluşan Zarf-Fiil Grubu.....	80
2.2.5.10. “-AlI” Ekinden Oluşan Zarf-Fiil Grubu	80
2.2.5.11. “-DI mI” Eki ile Oluşan Zarf-Fiil Grubu.....	80
2.2.6. Tekrar Grubu	81
2.2.6.1. Aynı Kelimelerle Oluşan Tekrar Grubu	81
2.2.6.2. Yakın Anlamli Kelimelerle Oluşan Tekrar Grubu	81
2.2.6.3. Zıt Anlamli Kelimelerle Oluşan Tekrar Grubu	82
2.2.7. Edat Grubu	82
2.2.7.1. “ile” ile Kurulan Edat Grubu	82
2.2.7.2. “için” ile Kurulan Edat Grubu	83
2.2.7.3. “kadar” ile Kurulan Edat Grubu	83
2.2.7.4. “gibi” ile Kurulan Edat Grubu	83
2.2.7.5. “sonra” ile Kurulan Edat Grubu	84
2.2.7.6. “önce” ile Kurulan Edat Grubu.....	84
2.2.7.7. “doğru” ile Kurulan Edat Grubu	84
2.2.7.8. “göre” ile Kurulan Edat Grubu.....	84
2.2.7.9. “beri” ile Kurulan Edat Grubu.....	85
2.2.7.10. “üzere” İle Kurulan Edat Grubu.....	85
2.2.7.12. “başka” ile Kurulan Edat Grubu.....	85
2.2.7.13. “karşı/karşın” ile Kurulan Edat Grubu	85
2.2.7.14. “dolayı/dolayısıyla” ile Kurulan Edat Grubu	85
2.2.7.15. “diye” ile Kurulan Edat Grubu	85
2.2.7.16. “halde” ile Kurulan Edat Grubu	85
2.2.8. Bağlama Grubu	85
2.2.8.1. “ve” Bağlaciyla Oluşan Bağlama Grubu.....	86
2.2.8.2. “ama” Bağlaciyla Oluşan Bağlama Grubu	86

2.2.8.3. “ile” Bağlacıyla Oluşan Bağlama Grubu	86
2.2.8.4. “hatta” Bağlacıyla Oluşan Bağlama Grubu	86
2.2.8.5. “ya da” Bağlacıyla Oluşan Bağlama Grubu	86
2.2.8.6. “ya ... ya” Bağlacıyla Oluşan Bağlama Grubu	86
2.2.8.7. “hem ... hem” Bağlacıyla Oluşan Bağlama Grubu.....	87
2.2.8.8. “ne...ne” Bağlacıyla Oluşan Bağlama Grubu	87
2.2.8.9. “mI...mI” Bağlacıyla Oluşan Bağlama Grubu.....	87
2.2.8.10. “dA...dA” Bağlacıyla Oluşan Bağlama Grubu.....	87
2.2.8.11. “kimi ...kimi” Bağlacıyla Oluşan Bağlama Grubu.....	87
2.2.8.12. “ister...ister...ister” Bağlacıyla Oluşan Bağlaç Grubu	87
2.2.8.13. “belki...belki” Bağlacıyla Oluşan Bağlama Grubu	88
2.2.9. Ünvan Grubu	88
2.2.10. Birleşik İsim Grubu	89
2.2.11. Ünlem Grubu	91
2.2.12. Sayı Grubu	92
2.2.13. Birleşik Fiil.....	93
2.2.13.1. İsim + Yardımcı Fiil ile Oluşan Birleşik Fiiller	93
2.2.13.2. Anlamca Kaynaşmış Birleşik Fiiller	94
2.2.13.3.1. Yeterlilik Fiili.....	95
2.2.13.3.2. Yaklaşma fiili.....	95
2.2.13.3.3. Tezlik Fiili	95
2.2.13.3.4. Sürerlilik Fiili	95
2.2.14. Kısaltma Grupları.....	95
2.3. Cümlelerin Bağlanma Şekilleri.....	97
2.3.1. Bağlama Edatlarıyla Bağlanan Cümleler	98
2.3.1.1. “ki” Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler.....	98
2.3.1.2. “ve” Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler	99
2.3.1.3. “ama” Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler.....	99
2.3.1.4. “çünkü” Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler	99
2.3.1.5. “hatta” Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler	99
2.3.1.6. “yoksa” Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler	99
2.3.1.7. “dA” Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler	99
2.3.1.8. “ne ... ne de” Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler	100
2.3.1.9. “ya da” Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler.....	100

2.3.1.10. “hem...hem de” Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler	100
2.3.1.11. “Kâh...kâh” Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler	100
2.3.2. Ortak Cümle Öğeleriyle Bağlanan Cümleler	100
2.3.2.1. Ortak Yüklemlerli Cümleler	100
2.3.2.2. Ortak Özneli Cümleler	101
2.3.2.3. Ortak Nesneli Cümleler	102
2.3.2.4. Ortak Yer Tamlayıcı Cümleler.....	103
2.3.2.5. Ortak Zarflı Cümleler	103
2.3.3. Ortak Kip / Şahıs Ekleriyle Bağlanan Cümleler	104
2.3.4. Anlam İlişkisiyle Bağlanan Cümleler.....	105
2.4. Yüklemin Türüne Göre Cümleler	105
2.4.1. Fiil Cümleleri.....	106
2.4.2. İsim Cümleleri.....	107
2.5. Yüklemin Yerine Göre Cümleler.....	109
2.5.1. Kurallı (Düz) Cümleler.....	109
2.5.2. Devrik Cümleler	110
2.5.2.1. Öznenin Yüklemden Sonra Geldiği Devrik Cümleler	110
2.5.2.2. Nesnenin Yüklemden Sonra Geldiği Devrik Cümleler.....	111
2.5.2.3. Yer Tamlayıcısının Yüklemden Sonra Geldiği Devrik Cümleler	111
2.5.2.4. Zarfın Yüklemden Sonra Geldiği Devrik Cümleler	112
2.6. Cümlelerin Anlam Özellikleri.....	112
2.6.1. Olumlu Cümleler.....	113
2.6.2. Olumsuz Cümleler	114
2.6.2.1. “-mA” Olumsuzluk Eki ile Kurulan Olumsuz Cümleler	114
2.6.2.2. “değil” Edatı ile Kurulan Olumsuz Cümleler	116
2.6.2.3. “ne...ne” Edatı ile Kurulan Olumsuz Cümleler	116
2.6.2.4. “yok” İsmi ile Kurulan Olumsuz Cümleler	117
2.6.2.5. Soru Eki veya Soru Kelimesi ile Oluşturulan Olumsuz Cümleler	117
2.6.2.6. “Sanki” Sözcükbirimiyle Oluşturulan Olumsuz Cümleler	118
2.6.3. Soru Cümleleri	118
2.6.3.1. Soru Eki -mİ ile Kurulan Soru Cümleleri	118
2.6.3.2. Soru Kelimeleri ile Kurulan Soru Cümleleri.....	119
2.6.3.3. Vurgu ile Kurulan Soru Cümleleri.....	120
2.7. Cümle Tahlilleri	120

SONUÇ	145
KAYNAKLAR	147

KISALTMALAR

Bln	: Belirtili Nesne
Bsn	: Belirtisiz Nesne
Cdö	: Cümle Dışı Öge
E	: Edat
İ	: İsim
Ö	: Özne
S	: Sıfat
S.	: Sayfa Numarası
Tn	: Tamlanan
Ty	: Tamlayan
Vb.	: Ve Benzeri
Y	: Yüklem
Yf	: Yardımcı Fiil
Yt	: Yer Tamlayıcısı
Z	: Zarf

GİRİŞ

Dil, iletişim için bir vasıtaadır. İnsanlar duygu ve düşüncelerini ifade etmek kültürlerini ve benliklerini aktarmak için dile başvururlar. Etkileşimler var olan dil, zamanla gelişen canlı bir varlıktır. Dilde en küçük yargı birimi cümledir. Cümlede, yargı taşıyan kelime ve kelime gruplarından oluşur.

Söz dizimi kelimelerin belirli bir düzenle bir araya gelmesiyle oluşan kelime grupları ve cümlelerin yapısını, görevleri ile anlam özelliklerini inceleyip cümlelerin bağlanma şekilleri ile bağlanan cümleler arasındaki şekil ve anlam özelliklerini inceler.

Türkçenin söz dizimi üzerine bugüne kadar geniş çalışmalar yapılmıştır. Bizim de çalışmamızda yararlandığımız ve bu sahada ışık tutan eserleri şöyle sıralayabiliriz:

Karahan, “Türkçede Söz Dizimi” adlı kitabında “Cümle” başlığı altında cümlelerin öğelerini ve cümle dışı öğeleri açıklamış, ardından “Kelime Grupları” başlığı altında tanım ve sınıflandırmaları açıklamıştır. Karahan, kelime gruplarını 14 başlık altında incelemiştir: İsim Tamlaması, Sıfat Tamlaması, Sıfat-Fiil Grubu, Zarf-Fiil Grubu, İsim-Fiil Grubu, Tekrar Grubu, Edat Grubu, Bağlama Grubu, Ünvan Grubu, Birleşik İsim Grubu, Ünlem Grubu, Sayı Grubu, Birleşik Fiil, Kısaltma Grupları. Devamında “Cümlelerin Bağlanma Şekilleri”, “Yüklemin Türüne Göre Cümleler”, “Yüklemin Yerine Göre Cümleler” ve “Cümlelerin anlam Özellikleri” başlıklarını incelemiş, en sonunda “Cümle Tahlili” başlığı altında belirlediği bazı cümleleri ayrıntılı bir şekilde öge ve kelime grupları olarak tahlil etmiştir. Biz de çalışmamızda diğer dilbilimcilerden yararlanmış olsak da temelde Karahan’ın sınıflandırmalarını esas aldık.

Özmen, “Türkçenin Sözdizimi” adlı eserinde önce “Cümle ve Cümlelerin Öğelerini” ayrıntılı bir şekilde ele almış; kelime gruplarını, diğer görüşlerden farklı olarak “İyelik Grubu, İsim Tamlaması, Sıfat Tamlaması, Zarf Tamlaması, İkileme, Bağlama Grubu, Birleşik Fiil, Edat Grubu, Sayı Grubu, İsnat Grubu, Birleşik İsim, Ünvan Grubu, Ünlem Grubu, Aitlik Grubu, Tamlayan Grubu, Bulunma Grubu, Yönelme Grubu, Çıkma Grubu, Araç Grubu, Belirtme Grubu, İsim-fiil Grubu, Sıfat-fiil Grubu, Zarf-fiil Grubu, Tarafından’lı ve +ÇA Eşitlik Ekli Fiilimsiler, Fiilimsi Gruplarında Devrikleme, Fiilimsi Gruplarında Ayrık Yapılar, Kısaltma Grubu” olarak yirmi yedi başlık altında incelemiş; “Cümle Çeşitleri” başlığı altında yapıları bakımında, yüklemin yeri bakımından, yüklemin türüne göre ve anlamına göre vermiş ve kitabın sonunda örnek cümle tahlili yapmıştır.

Ergin, “Türk Dil Bilgisi” adlı eserinde “Kelime Grupları” başlığı altında kelime gruplarının tasnifini ve açıklamasını yapmış, kelime gruplarını; “Tekrarlar, Bağlama Grubu, Sıfat Tamlaması, İsim Tamlaması, Aitlik Grubu, Birleşik İsim, Birleşik Fiil, Ünvan Grubu, Ünlem Grubu, Sayı Grubu, Edat Grubu, İsnat Grubu, Genitif, Datif, Lokatif, Ablatif Grupları, Fiil Grubu, Partisip Grubu, Gerindium Grubu, Kısaltma Grupları ve Akkuzatif Grubu” şeklinde ayırmıştır. “Cümleler” başlığı altında ise cümlelerin ögelerinden ve cümle çeşitlerine yer vermiştir.

Aktan “Türkiye Türkçesinin Söz Dizimi” adlı kitabında “Kelime Grupları”, “Yargı Grupları”, “Cümle Çeşitleri” ve “Cümle Çözümlemeleri” başlıklarını incelemiştir. Kelime gruplarını 15 başlıkta inceleyip cümle çözümlemeleriyle bitirmiştir çalışmasını.

Delice’nin “Türkçe Sözdizimi” isimli çalışmasının tasnif bakımından söz dizimi üzerine yapılmış olan diğer çalışmalardan ayrıldığı görülür. “Kelime Öbekleri” ni “Kelimeyle Kurulan Öbekler” ve “Ekle Kurulan Öbekler” olarak ikiye ayırıp sınıflandırmıştır. “Kelimeyle Kurulan Öbekler” başlığı altında “Bağlama Edatı, Çekim Edatı, Ünlem Edatı, Pekiştirme Edatı, Eksiz İsim Tamlaması, Fiil Öbeği, Özel İsim Öbeği, Ünvan Öbeği, Sayı Öbeği, Sıfat Tamlaması, Tekrar Öbeği, Zarf Öbeği ve Yineleme Öbeği”ni; “Ekle Kurulan Öbekler” başlığı altında “İsim Tamlaması, Ayrılma Öbeği, Belirtme Öbeği, İlgililik Öbeği, İyelik Öbeği, Kalma Öbeği, Yönelme Öbeği, İki Durumlu Öbek, Denkleştirme Öbeği, -li Ekli Öbek, Yüklemsi Öbekleri ve Bağ-fiil Öbeği”ni ve son olarak “Diğer Kelime Öbekleri” başlığı altında “İktibas Öbeği ve Saplama Öbeği”ni belirtmiştir. Cümle ögelerini ve cümle türlerini “Cümle” başlığı altında çalışıp son olarak “Ayrıntılı Cümle Çözümlemeleri” kısmında cümle tahlilleriyle bitirmiştir.

Böler, “Türkiye Türkçesi Söz Dizimi” adlı eserinde cümle ve cümlelerin ögelerini belirtip kelime gruplarını “İsim Tamlaması, Sıfat Tamlaması, Zarf Tamlaması, İkileme, Bağlama Grubu, Edat Grubu, Ünlem Grubu, Birleşik İsim Grubu, Ünvan Grubu, Sayı Grubu, Aitlik Grubu, Birleşik Fiil, Fiilimsi Grupları ve Kısaltma Grupları” şeklinde on dört başlık altında sıralamış, cümle türleri ile ilgili bilgi verdikten sonra cümle tahlillerini yapmıştır.

Kitaplar dışında söz dizimi üzerine yapılan farklı tez çalışmaları ve makaleler vardır. Bunlardan bazıları:

Kerimoğlu, C. (2006). *Türkiye Türkçesi ve Tatar Türkçesinin Karşılaştırmalı Söz Dizimi*, (Doktora Tezi). İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Doğan, B. (2018). *Refik Halit Karay'ın "Gurbet Hikâyeleri" Adlı Eseri Üzerinde Söz Dizimi İncelemesi*, (Yüksek Lisans Tezi). Sivas: Sivas Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Gülsevin, S. (2021). *Farklı Yapılardaki Bağlama Grupları Üzerine*. Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi. 53: 1-11.

Özkan, A. (2004). *Türkiye Türkçesinde Kısaltma Grupları*. Arayışlar: İnsan Bilimleri Araştırmaları. 6(11): 127-144.

Bu çalışmada, Necati Cumalı'nın "Susuz Yaz" adlı eserinde söz dizimi incelenmiştir. Yapılan çalışma, iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Necati Cumalı'nın hayatı, edebî kişiliği ve eserleri hakkında bilgi verilmiştir.

İkinci bölümde "Cümle" başlığı altında cümlenin ögeleri ve cümle dışı ögeler verilmiş olup kelime grupları, "İsim Tamlaması, Sıfat Tamlaması, Sıfat-Fiil Grubu, Zarf-Fiil Grubu, İsim-Fiil Grubu, Tekrar Grubu, Edat Grubu, Bağlama Grubu, Unvan Grubu, Birleşik İsim Grubu, Ünlem Grubu, Sayı Grubu, Birleşik Fiil, Kısaltma Grupları" olarak 14 başlıkta detaylandırılmıştır. Devamında cümlelerin bağlanma şekilleri, yüklem türüne ve yerine göre cümleler, cümlelerin anlam özellikleri ile ilgili açıklama ve eserden örnekler verilmiştir. Söz konusu başlıklar da yine kendi içerisinde ayrı alt başlıklar olarak sınıflandırılmıştır. Son olarak eserden seçilen cümlelerin tahlili yapılmış ve bu cümlelerin ögeleri ve kelime grupları ayrıntılı bir şekilde belirtilmiştir.

Cümle Tahlilleri bölümünde, eserden alınan farklı türde cümleler, ögeleri ve kelime grupları gösterilerek tahlili verilmiştir.

Çalışma boyunca Leyla Karahan'ın söz dizimi sınıflandırması üzerinden gidilmiştir. Eserden örnekler verilirken birebir yapılan alıntılarda metnin orijinalliğine dokunmamak öncelik kabul edilip yazım yanlışlarına müdahale edilmemiş ve olduğu gibi aktarılmıştır.

Son olarak Kaynakça kısmında çalışmada faydalanan kaynaklar belirtilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

NECATİ CUMALI'NIN HAYATI VE EDEBİ KİŞİLİĞİ

1.1. Necati Cumalı'nın Hayatı

13 Ocak 1921'de Florina'da doğan Necati Cumalı doğduktan sonra üç yaşındayken 1924'te ailesi ile birlikte İzmir'e taşınıp oraya yerleşirler. Her yönden zorlukları olan bir mübadele göçü ile Urla'ya gelmek zorunda kalan ve orada büyüyen yazar, o yılları anlatırken psikolojik ve ekonomik sıkıntılarını hep içinde yaşadığını ve katlanmak zorunda olduğu buhrandan bahseder. O dönemde Rumlardan kalan Urla yanmış, yıkılmış harap bir ilçe olarak varlığını sürdürmektedir. Hatta Rumlar döneminde varlıklı olan mahalleler yabancı otların bürüdüğü ve çocukların uçurtma uçurduğu mekanlar olur. Urla'nın bu görünümü ve halkının uzun süre fakirlikle mücadele etmesi yazarı sürekli düşündüren bir problem olarak hafızasında yer eder (Akçaoğlu, 2011: 7) .

Ailesindeki fertler arasında en çok anlattığı dedesi İbrahim Efendidir. İbrahim Efendi doğduğu coğrafyaya çok bağlı muhafazakar bir adamdır. Cumalı, dedesinin el yazması Kuran-ı Kerim'e sahip olduğunu ve günlerini ibadetle geçirdiğini söyler. Mübadele zamanında İbrahim Efendi yaşadığı yerlerden asla ayrılmak istemez ve kederinden felç geçirir, mübadeleden 3 yıl sonra 96 yaşında bu dünyadan göçer.

Yazarın babası mübadeleden sonra tütüncülük ile geçimini sağlar ve Cumalı'nın dedesi ile babasının hiç ortak noktası yoktur. Annesi ise çalışkan ve çocuklarına düşkün, onlarla olumlu bağlar geliştirmiş bir kadındır (Aktaş, 1989: 198).

Cumalı, ortaokulu Galatasaray'da okumayı çok ister fakat maddi yetersizlik sebebiyle kayda geç kalınca okula kabul edilmez ve burada okuması imkansız olur (Taş, 2001: 5)

1935'te İzmir Muallim Mektebi'nde ortaokul öğrenimini bitirdikten sonra 1938'de İzmir Atatürk Lisesi'nde lise öğrenimini bitirir. 1938'de öğrencisi olduğu İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde okumayı sürdürmek istemez ve kaydını Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne aldırır (Cumalı, 1990: 237).

Necati Cumalı, fakülte'deki hukuk derslerinden ziyade şiirle ilgilenir. Beğendiği ve sevdiği şairlerin şiirlerini örnek alarak şiirler yazar (Aktaş, 1989: 198).

Lisansını bitirdikten sonra askerliğini yedek subay olarak Çanakkale ve Ezine'de yapar. Yazar bu döneminde edebi olarak kendini besler. Terhisine yakın geçirdiği “zehirli

sıtma paratifo karışımı öldürücü bir hastalık yüzünden” hava değişimine gönderilen Cumalı 1945-1948 yılları arasında Ankara’da Millî Eğitim Bakanlığı Yayın Müdürlüğünde ardından Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü’nde çalışır. Buradaki görevinden 1948 yılında ayrılır ve İzmir’e döner İzmir ‘de avukatlık stajını tamamlar. Stajını bitirdikten sonra 1950- 1957 yılları arasında İzmir ve Urla’da avukatlık yapan yazar avukatlığı, “toplumumuzun sorunlarını sergileyen bir laboratuvar”da çalışmaya benzetir (Taş, 2001: 7).

Avukatlık yaptığı sürede birçok eserine taban hazırlayan yazar 1958’de Paris’e gidince kısa süre içinde orda avukatlığı bırakıp tamamen edebiyata yönelir. 1960 yılında Berin Teksoy ile evlenir. Ateşe olan eşinin mesleğinden dolayı Tel-Aviv ve Paris’te bulunurlar (Akçaoğlu, 2011: 6).

Yazdığı bir şiirden dolayı eşinin işine son verilir ve İstanbul’a dönerler. Daha sonra sürekli yurtdışı gezileri yapar ve geziler onun eserlerine ilham verir. Gezip gördüğü yerleri gezi yazısı şeklinde değil de kendi gözlem ve süzgecinden geçirerek öyküleştiren aktarır. Cumalı o süreçteki düşüncelerini şu şekilde belirtir: “Bütün bu geziler beni etkiledi, esinlendirdi, çağımızı daha yakından tanımamda yararlı oldu. Öykülerime, şiirlerime, denemelerime kaynaklık etti. Yazdıklarımı tekdüzelikten kurtarabildimse öyle sanıyorum ki bu niteliği, yaşamımı tekdüzelikten kurtaracak cesareti göstermeye borçluyum” (Taş, 2001: 9).

İlk soyadı aslında Acar olan yazar, ad ve soyadını kendi isteği ile değiştirdiğini söyler: “Benim asıl adım Ahmet Necati Acar’dı. Babamın aldığı Acar soyadını yakıştıramadım şiirlerime. Edebiyatımızda Ahmet bolluğundan geçilmiyordu. Bir Ahmet daha olmak istemedim. Mahkeme kararıyla Necati’ye uyumlu gelen Cumalı soyadını aldım.” (Cumalı, 1982: 205).

Cuma, Necati Cumalı’nın annesinin babasının memleketinde Kaylar köyünde yaşayan bir köylü kadının adıdır. Yazar bu ismi etkileyici bulur ve kendisi de Cuma sözcüğüne -lı ekini ekler ve Ahmet Necati Cumalı olur (Akçaoğlu, 2011: 3).

“Edebiyat tutkuma hiçbir zaman ortak tanımadım” sözleriyle edebiyatı hayatının merkezine ne kadar aldığını ifade eden Cumalı, ömrünün yarısını yalnızca edebiyatla ilgilenerek geçirir. Aynı zamanda edebiyat sayesinde ‘yaşamla ilgili olan her şeyi’ merak edip iç dünyasıyla harmanlayıp okuyucuya yansıtır. 1 Haziran 1998 yılında kanser

ameliyatı olan Cumalı, 10 Ocak 2001 tarihinde vefat eder ve 12 Ocak 2001’de İstanbul’da Zincirlikuyu Mezarlığı’nda defnedilir (Akçaoğlu, 2011: 6-7).

1.2. Necati Cumalı’nın Edebi Kişiliği

Kuran dışında kitap olmayan bir evde büyüdüğünü söyleyen Cumalı, şiirle geç tanıştığını ifade eder. Çocukluğundan beri okumaya ve kitaplara düşkün olan yazar henüz ilkokuldayken üst sınıfların kitaplarından manzumeler okuduğunu ve elleriyle sayarak dizeler yazmaya çalıştığını söyler. Necati Cumalı’nın edebiyatla ilk tanışması ise ortaokulda Necip Fazıl’ın şiirleriyle karşılaşmasıyla başlar. Daha sonra Nazım Hikmet’i de çok beğenen Cumalı listeye Ahmet Haşim ve Yahya Kemal’i de ekler. Lisenin son sınıfında tanıştığı Hüseyin Batu, Cumalı’ya edebi anlamda yeni pencereler açar. Varlık, Yücel, Gündüz, Çığır gibi dergilerin adlarını onlardan öğrendiğini belirten yazar, Dıranas’ı, Tarancı’yı, Dağlarca’yı okur. Orhan Veli, Oktay Rıfat, Melih Cevdet’in Garip anlayışı içinde yayınladıkları şiirlere yakın hisseder (Taş, 2001: 6).

Necati Cumalı ile yapılan bir röportajda, edebiyatın hayatındaki yerinden bahsederken o güne kadar ne yazdıysa mecburiyetten yazdığını belirtir. Hiçbir zaman edebiyatçı olmayı düşünmediğini, fıtratından böyle bir aşinalıkla gelen kabiliyet olduğunu ima eder. Gençlik yıllarındayken şiir yazmasa iç sıkıntısından boğulacak gibi olacağını anlatan yazar, yazmayı kendisi için bir nevi terapi olarak tanımlar. Oyunlar, öyküler yazmasındaki amacın mutlu olabilmek olduğunu söyler ve yazmadığı günlerini yaşanmamış sayar (Necati Cumalı, “Yaşamın Diyeti”, Yaşlanmaz Şair Çocuk Necati Cumalı’ya Selam Seçkisi, 1996) .

Yazarın çocukluk yıllarında yaşadıkları evlerine her gün Yeni Asır ve Tan gazeteleri alınır. Bu gazetelerde yayınlanan edebi paylaşımları takip eder. İlk olarak okuduğu roman Knut Hamsun’un Açlık adlı romanıdır. Türk edebiyatından Ömer Seyfettin’in, Sait Faik’in, Sabahattin Ali gibi önemli yazarların kitaplarını okur. İçlerinde en çok Sait Faik’in kitaplarını sever. Necati Cumalı’nın sanat anlayışının oluşmasında Sait Faik’in eserlerinin ve bu yazarımızın sanat anlayışının izleri vardır (Cumalı, 1982b: 7).

İlk şiirini Ahmet Necati Acar ismiyle, 1939 senesinde Urla Halkevi dergisi Ocak’ta yayınlayan Cumalı, gölgesinde kaldığı hislerle yazdığı bu şiiri yayınladığı için pişmanlık duyar. (Ocak 1, 1939: 13) Yazarın bu şiirinden önce Ocak dergisinin ilk sayısında “Ümitlerin Gemisi” adıyla bir şiiri daha yayınlanmıştır (Ocak 2, 1939: 7) .

Oyunlarının fikirsel temelini “ulus olma bilinciyle” Atatürkçü, çağdaş ve laik bir toplum anlayışı oluşturur. Bu anlayışla ve hümanist bir yaklaşımla Anadolu insanının sorunlarını ve toplumun aksayan yönlerini sergiler. Türk tiyatro edebiyatına ve sahne hayatına yerli, hareketli ve farklı konular, kişileri getiren Cumalı, karmaşık ilişkileriyle ve yapısıyla beliren insanın karanlıkta kalan taraflarına ışık tutar. Toplumun ve toplum içinde düz insanın aksayan taraflarına yönelttiği eleştiri oklarıyla, ideali sezdirmeyi hedefler. İnsan ve doğa sevgisini, aşk ve yurt sevgisi ile birleştirir. Hem insan hem de toplum adına özeleştiri sayılabilecek gerçekleri gün ışığına çıkarır (Yalçın, 2010: 285).

Yazar, farklı türlerde eserler kaleme almanın kendisini dinlendirdiğini, kendisine hep iyi geldiğini söyler. Yetmiş beşinci yaşına özel yapılan bir çalışma için verdiği röportajda o yaşta bile olsa çalışmaları ne kadar ağır olursa olsun yorulmadığını çünkü işini severek yaptığını belirtir.

Yazmayı sevdiği bir oyunu oynamaya benzeterek, “Boksörün nasıl dayak yediği aklına gelmezse, satranç ya da briç oynayan kafa yorarken işin tadındaysa, yazarken ben de öyleyimdir.” diye ifade eder (Necati Cumalı, “Yaşamın Diyeti”, Yaşlanmaz Şair Çocuk Necati Cumalı’ya Selam Seçkisi, 1996) .

Sonrasında eserlerini art arda yazar ve başarılarından dolayı birçok ödüle layık görülür. Şiir, hikâye, roman, oyun türünde eserleri vardır. Bunların hepsini eş zamanlı yürüten ve bu türlerde aynı oranda başarılı olan yazarlarımızdan bir tanesidir. Farklı birçok alanda ve nicel olarak fazla eser vermesi onu niteliksiz eser yazmaya yönlendirmemiştir tersine her alanda ayrı ayrı başarılı eserler vermiştir. Şair başka alanlarda yazamamalı gibi eleştirilere de aksine özellikle yazmalı ve kendini her alanda tamamlamalı diye ifade eder. Bir dergi söyleşisinde ise kendisine her alanda yazması ile ilgili bir soru sorulmuş şu yanıtı vermiştir: “Çalışmalarımı edebiyatın bütün türlerine yaymış bir yazarım. Bu tutumumun çok olağan karşılanması gerekirken öteden beri sık sık bu yüzden sorguya çekilirim. Günümüzde olsun geçmişte olsun bizde ya da yabancı ülkelerde ilk kez böyle davranan ben değilim. Bizde Namık Kemal’i alın ilk örnek olarak. Edebiyatın bütün türleri ile uğraşmakla yetinmemiş tarih alanına da taşımıştır çalışmalarını. Çağdaş yazarlarımız, şairlerimiz arasında değişik türlerde ürün verenleri hep tanırırsınız; adlarını benim saymam gerekmez” diye ifade etmiştir (Ertop, 1982: 3).

Dil Bayramı’nın 37. yıldönümünde ödül alan Cumalı, şair ve yazarlar için şöyle söyler: “Şairler, yazarlar bir toplumun her şeyden önce sözcüleridir. Bir toplum içinde

doğan, gelişen düşünceler, duygular şairleri yazarlarıyla biçimlerini, açıklamalarını bulur. Bir toplum içinde her beğeni, her düşünce akımı, o beğenileri, o düşünce akımlarını bize duyuracak açıklıkla kavrayabilmemize aracı olacak şairler, yazarlar yetiştirir” der (Gökberk, 1969: 155).

Cumalı hep yalın bir üslup tercih etmiştir. Yalın bir üslup tercih etmesi onun eserlerini tekdüze bir hâle getirmez hatta söz varlığı açısından zengin içeriklere sahip ürünler çıkarır ortaya. Bir çok deyim, kalıp söz kullanan yazar genel olarak atasözü kullanmak istemez. İstememe sebebini ise şöyle ifade eder: “Kullanıldıkları öykünün organik yapısı içinde takma organlar gibi kalırlar. Kullananın yaratıcılığını gölgelerler. Atasözleri ile konuşan roman kişileri düşünün. Bir romanı okuyup bitiriyorsunuz, elinize aldığınız yeni bir romanda başka bir kişi yine o atasözleriyle çıkıyor karşınıza” (Cumalı, 1982: 203).

Yazarın bize ulaşan eserlerinde sağlam bir gözlemci olduğu sonucuna da varırız. Toplumun tüm çarpıklık ve ayrıntısı ile gözlemleyip onun aşına olduğumuz sakın ve sade üslubunun süzgecinden geçirerek eserlerini bizlere sunar. Eserlerinde anlatılanlar gördüğü, yaşadığı olaylardır. Necati Cumalı da eserleri için şöyle demiştir: “Ben genel olarak yakından tanıdığım, gördüğüm olayları yazarım.

Roman ve öykülerde cinselliğe; diğer fizyolojik ihtiyaçlar gibi doğal ve gerekli bir ihtiyaç olarak yaklaşır. Abartıya kaçmadan eserlerindeki kişilerin tüm arzularını hayale bürümeden, bir bütün içinde okuyucuya şiirsel bir anlatımla sunar. Yazdığı yıllara göre de değerlendirirsek kadın ve cinsellikle ilgili problemlerin üzerinde en çok duran yazarlarımızdan bir tanesidir. Erkeğin nasıl bir kadını beğenmesi, arzulaması ona doğru yönelmesi tabii karşılanıyorsa kadın için de bunların gayet olağan olduğunu göstermeye çalışır. Bir nevi kadını, toplumsal baskılarla sokulmak istenen kalıptan çıkarma çabası vardır. Her iki cins içinde cinsellik sıradan bir zevk olarak değil yaşamın en temel gereksinimi olarak gösterir. Bu durum kent ya da kırsal insanını anlatırken farklılaşmaz. Bazıları filme de çekilmiş olan hikâyelerinde Cumalı, şiirlerinde olduğu gibi kendi izlenim ve gözlemlerinden fazlaca yararlanır. Eserlerinde suça eğilimli insanların çok olması da avukatlık olan mesleğiyle yakından ilgilidir. Yazarın gözlemlerinden dolayı güçlü betimlemeleri okuyucusunu etkilemektedir. Bunun sebebi yazarın sosyal ve psikolojik tenkitlerini ustalıkla hikâyelerine yerleştirmiş olmasıdır (Enginün, 2014: 374-375).

Yetmiş beşinci yaşına özel hazırlanan çalışmada yazmadığı günlerini yaşanmamış saydığını söyleyen yazar yazısının sonuna el yazısı ile “Bana bağışlanan ömrün diyetini ödemeye çalışarak...” diye belirtir (Necati Cumalı, “Yaşamın Diyeti”, Yaşlanmaz Şair Çocuk Necati Cumalı’ya Selam Seçkisi, 1996).

1.3. Eserleri

Necati Cumalı, Türk edebiyatı için fazlasıyla değerli eser miras bırakmıştır. Eserlerinin tam sıralanmış hâli şöyledir:

1.3.1. Şiirleri

Kızılçullu Yolu (1943)

Harbe Gidenin Şarkıları (1945)

Mayıs Ayı Notları (1947)

Güzel Aydınlık (1951, 1971)

Denizin İlk Yükselişi (İlk üç kitabın eklemelerle yeniden basımı) (1954)

İmbatla Gelen (1955)

Güneş Çizgisi (1957)

Yağmurlu Deniz (Son iki kitabın eklemelerle yeniden basımı) (1968)

Başaklar Gebe (1970)

Ceylan Ağıtı (1974)

Aç Güneş (1980)

Bozkırda Bir Atlı (1981)

Yarasın Beyler (1982)

Bütün Şiirleri I (Tufandan Önce, Bozkırda Bir Atlı, Aç Güneş, Huri ile Süleyman 1983)

Sonradan bütün şiirleri toplu hâlde yayınlanır:

Aşklar ve Yalnızlıklar, Toplu Şiirler I (1985)

Kısmeti Kapalı Gençlik, Toplu Şiirler II (1986)

1.3.2. Hikâyeleri

Yalnız Kadın (1955, 1970)

Değişik Gözle (1957)

Susuz Yaz (1962)

Ay Büyürken Uyuyamam (1969)

Makedonya 1900 (1976) Sonradan Dila Hanım adıyla (1978)

Kente İnen Kaplanlar (1976)

Revizyonist (1979)

Yakub'un Koyunları (1979)

Aylı Bıçak (1981) Sonradan Uzun Bir Gece adıyla (1991)

1.3.3. Oyunları

Boş Beşik (1949)

Mine (1959)

Nalınlar (1962)

Derya Gülü (1963)

Oyunlar 1 (Boş Beşik, Ezik Otlar, Vur Emri 1969)

Oyunlar 2 (Susuz Yaz, Tehlikeli Güvercin, Yeni Çıkan Şarkılar ya da Juliette 1969)

Oyunlar 3 (Nalınlar, Masalar, Kaynana Ciğeri 1969)

Oyunlar 4 (Derya Gülü, Aşk Duvarı, Zorla İspanyol 1969)

Oyunlar 5 (Gözü, Bakan Bekliyoruz, Kristof Kolomb'un Yumurtası 1973)

Oyunlar 6 (Mine, Yürüyen Geceyi Dinle, İş Karar Vermekte 1977)

Yaralı Geyik (1981)

Dün Neredeydiniz (1983)

Bir Sabah Gülerek Uyan (1990)

Vatan Diye Diye (1990)

Devetabanı (1992)

Reşat Nuri Güntekin'in Çalıkuşu romanını 1963 yılında oyunlaştırır. Boş Beşik, Mine ve Susuz Yaz filme de çekilir.

1.3.4. Romanları

Tütün Zamanı (1959, ikinci baskı “Zeliş” adıyla 1971)

Yağmurlar ve Topraklar (1973)

Acı Tütün (1974)

Aşk da Gezer (1975)

Uç Minik Serçem (1990)

Viran Dağlar (1995)

1.3.5. Denemeleri

Niçin Aşk (1971)

Senin İçin Ey Demokrasi (1976)

Etiler Mektupları (1982)

Niçin Af (1989)

Şiddet Ruhu (1990)

Ulus Olmak- Atatürk Denemeleri (1995)

1.3.6. Senaryoları

Bağımsızlık ya da Ölüm (1990)

1.3.7. Hatıra

Yeşil Bir At Sirtında (1987)

1.3.8. Çeviriler

Gottfried Keller, Yedi Efsane (1946)

Theodor Storm, Meşe Ağaçlı Köşk (1946)

Langston Hughes, Memleket Özlemi (1961)

Merimee Prosper, Altın Araba (1963)

Guillaume Apollinaire, Şiirler (1965)

1.3.9. İnceleme Kitapları

Muzaffer Tayyip Uslu, Şiirleri, Yazıları, ve Kendisi İçin Yazılanlar (1956)

Guillaume Apollinaire, Yaşamı Sanatı ve Şiirleri (1986) (Taş, 2001: 24-28).

1.4. Susuz Yaz Kitap Özeti

1.4.1. Susuz Yaz

Ege'de Urla'nın Bademler köyünde Kocabaş ailesinin arazi sınırından geçen su köylülerin sulama olarak kullandığı havuza dökülür. Bu havuz köylüler için çok önemlidir. Baharda taşan havuz, yazın zar zor dolar ve köylüler için kavga sebebidir.

Birgün Kocabaşlar kendi bahçelerine havuz yaptırırlar. Arazilerinden geçen su yeni yapılan havuzlarına dolmaya başlar. Kocabaşlar, Hasan ve Osman iki kardeşir. Hasan yakın zamanda doğum esnasında eşini kaybetmiş Osman ise Bahar'ı kaçıırarak evlenmiştir.

Kocabaşlar havuzu yaptırdıktan sonra araziden akan su gelip yeni havuza dolmaya başlar. Köylüler bu durumdan rahatsız olur çünkü sulama yapacakları tek kaynak ortak kullanılan havuzdur. Köyün ileri gelenleri ailenin büyük oğlu Hasan Kocabaş ile görüşürler fakat görüşmeler olumsuz sonuçlanır. Hasan Kocabaş suyun arazisinde doğduğunu ve istediği şekilde kullanım hakkının kendilerine ait olduğunu söyler.

Kocabaşlar böylelikle tüm köyü karşılarına alır. Düşman edinilirler ve ara ara rahatsızlık, gözdağı verme gibi olaylar gelişir. Taki bir gece evlerine yakın sesler gelmeye başlar. Hasan Kocabaş tedirgin olur ve silahını alıp bahçeye çıkar. Bir daha cesaret edip eve yanaşmasınlar diye karanlıkta birkaç el ateş eder. Sabah olduğunda jandarmalar gelir Hasan Kocabaş'ın ateş ettiği sırada biri vurulup ölmüştür. Ölen köylüsü Veli Sarı'dır. Jandarma iki kardeşi de tutuklar.

Tutuklandıkları gece Hasan Kocabaş suçu üstlenmeyip kardeşine nasıl yıkacağının planlarını yapar. Osman'la konuşup karısına ve doğacak çocuğuna bakacağını, kendisi tutuklanırsa Osman askere gideceğinden Kocabaş'ların hepten sahipsiz kalacağını söyleyerek onu ikna eder. Sabah ifadelerinde Osman suçu üstlenir ve abisi Hasan Kocabaş serbest bırakılır.

Osman hapishaneye gönderilir başta para gönderen görüşe gelen abisi Hasan sonraları verdiği sözleri tutmaz. Yalan bir haberle Osman'ın içerde vurulup öldüğünü herkese duyurur. Amacı başından beri kardeşini ortadan kaldırıp karısına sahip olmaktır. Hasan'dan uzun süre ses çıkmayınca Osman başına gelen her şeye anlam vermeye başlar. Karısı Bahar'a kızmaz çünkü Bahar'ın ne parası vardır ne de okur yazarlığı. Fakat abisine öfke doludur karısına göz diktiğini hain planını farkedince içerde deliye döner.

Osman'ın içerde nefretle dolup taşıdığı vakitlerde Bahar artık çaresiz kocasının ölümünü kabullenmiştir. Hasan Kocabaş aynı çatı altında Bahar ve bebeğiyle böyle bir halin uygun olmayacağını dayatarak Bahar'la evlenir. Kısa süre sonra af çıkar. Bunu öğrenen Hasan Kocabaş Osman'ın bir gün geleceğini bildiğinden hep tabancasıyla gezer.

Osman tüm nefretiye abisini öldüreceğine ant içmiş biçimde gelir. Geldiğinde Bahar'ın hem yanında hem de kucağında bir çocuk görür ve bu manzara onu kahreder. Osman'ı gören Bahar neye uğradığını bilemez ve yere yıkılır. Abisini bulmak için bahçeye gider abisi Osman'ın tetiği çekmesine fırsat vermeden bir el ateş eder ve Osman omzundan yaralanır. O esnada iki el ateş sesi duyulur ve Hasan Kocabaş yere yıkılmıştır. Bahar içerden getirdiği Hasan Kocabaş'ın tüfeğiyle ateş edip onu öldürür.

1.4.2. Öç

Ege'nin bir köyünde Gülsüm Kadın'ın Hacer diye bir kızı vardı. Bir gün Gülsüm Kadın kızının pencereden biriyle bakıştığını farkeder. Küçüklükten beri kızının gönül ilişkilerine meyilli olduğunu bildiğinden tedirgin olur. Kızının köyde serseri olarak görülen Şerif Ali adındaki gençle ilişkisi olmasından hep korkar.

Kızını uyarır fakat Hacer'in umrunda değildir uyarılar. Ara ara süslenir ve Şerif Ali'nin evin önüne gelmesini bekler. Hacer ve Şerif Ali sevgili olurlar. Gülsüm Kadın'ın şüpheleri artar ve ikisinin olmasını hiç istemez. Şerif Ali köyün en haylaz işe yaramaz gencidir. Dul kadınların, evli kadınların bile kapısından eksik olmaz. Bu yönleri ile bilindiğinden Gülsüm Kadın ona kızını vermeyeceğini söyler. Hacer'e tehditleri artırır.

Hacer annesini dinlemez ve Şerif Ali'den kendisini kaçırmasını ister. Şerif Ali münasip bir yolla Gülsüm Kadın'ı ikna etmenin daha doğru olacağını düşünüp kaçırmaya yanaşmaz. Buna çok kızan Hacer, Şerif Ali'den vazgeçme kararı alır. Düğünde tanıştığı genç bir adam atla köye gelir ve Hacer onunla gitmek ister. Genç adam bunu yapmayınca Hacer tekrar Şerif Ali'ye hisler besler.

Köyde yayılan dedikodular Şerif Ali'yi çok kızdırır. Herkes köye Hacer için gelen genç adamın çok zengin olduğunu ve Gülsüm Kadın'ın kızını ona vereceğini söyler. Bunun üzerine Şerif Ali kapıya dayanıp Hacer'e kaçalım der. Hacer'in tek istediği de budur. Hacer ve Şerif Ali beraber dağ bayır kaçarlar.

Kızının kaçtığını anlayan Gülsüm Kadın Hacer'in kardeşi Ömer'e ablasını bulması için dayılarına haber salmasını söyler. Ömer tüfeği kapıp bir grup erkekle ablası Hacer'i bulmaya koyulur.

Ağılların önüne geldiklerinde Şeri Ali'nin kardeşi Mahmut'u görüp sıkıştırırlar. Mahmut, abisini ve Hacer'i görmediğini söyler. Az ilerleyince Ömer, ablasının tokasını taşlıkta bulur. Bunun üzerine Mahmut'un onları gördüğünü fakat sakladığını düşünür. Tüfeği Mahmut'a doğrultup mermileri üzerine boşaltır. Mahmut orada yere yıkılıp ölür.

1.4.3. Yenilmeyen

Urla'ya bağlı bir kasabada güreşlerinde nam salan Tülü adında bir deve vardır. O yörede herkes Tülü'yü bilir. O kadar ünlüdür ki her dükkanda Tülü'nün bir fotoğrafı mutlaka bulunur.

Kasabanın bilindik bir meydanında çınar ağacının dibinde bağlı olumuş Tülü. Okula gelen giden çocuklar Tülü'yü görmeden gitmezlerdi. Tülü kasaba için sevgi ikonuydu. İşini gücünü bitirip ya da ara veren kasaba halkı meydana gidip Tülü 'yü hayranlıkla izleyip çingırağından çıkan sesi dinlerdi. Herkes o kadar beğenirmişki baktıkça Tülü'ye deve olmak isterlermiş.

Kasabanın yetiştirdiği yenilmez Tülü tüm ahalinin gurur kaynağıymuş. Güreşlerin hiç birinde yenilmiyormuş. Hasan'ın devesi olan Tülü 'ye Ulaşlı'nın devesi rakip çıkmış. Rakibini de yenen Tülü'nün sahibi övgüler almış.

Tebrikler aldığı galibiyet güreşinden sonra bir gece Tülü'nün sahibinin oğlu Hüseyin'in duman kokusuyla uyanmasıyla felakete uyanmışlar. Elektrik yok ve herkesin elinde kovalarla ahıra su attığını görmüşler. Havada gazyağı kokusuyla yangın evin odalarına bile sıçramış.

Ateşe verenin kim olduğu bilinmiyormuş. İtfaiye gelinceye kadar olanlar olmuş. Tülü'yü kurtaramamışlar. Herkes önce rakip devesi olan Ulaşlı'dan şüphelense de sonrasında Seferihisarlıların yapmış olabileceğini düşünmüşler. Fakat Tülü'nün düşmanı

çoktu. Sahibi Hasan soranlara kim olduğunu bilmediğini ama Tülü'yü yenemedikleri için azraille yendiklerini söylüyormuş.

1.4.4. Dağlı İle Muharrem

Köyün ileri gelenlerinden bilinen Dağlı Ağa bir akşam ailesiyle yemek yerken kapı çalar ve Dağlı kapıya yönelir. Sofrada merakla kapıya bakan Dağlı'nın karısı, kızları ve gelini vardır.

Kapıyı açtığı anda tanıdık bir sima olan adam, Muharrem'in selamını getirip üç yüz lira para ister Dağlı bu talebe bozulsada ailesini tedirgin etmek istemeyip sandıktan onu ağa sayacak kadar var olan paranın içinden o parayı getirir. Adam parayı bakkal dükkanında kendine sofraya kurup içen Muharrem Ağa'sına verir. İçeri dönen Dağlı'nın yüzünden düşen bin parçadır ve karısı anlar durumu ve Dağlı yemeğe devam etmek istemez.

Muharrem, adamına Dağlı'nın zorluk çıkarıp çıkarmadığını sorar. Adam, makul davrandığını söyleyince ağası alacağı haracı kendince bin liraya çıkarır. Dağlıdan gelen paradan bakkala, adamına harçlık verir.

Muharrem toplattığı haraçlardan bol keseden dağıtır. Gönül ilişkisi olan Ümmühan'a öteberi yollatır, evinde konaklar. Zorbalıkla keyfi bir hayat süren Muharrem Ağa, gücünü müebbet alıp on yedi yıla indirilen hapis cezasından alır.

Bir gün kahvede otururken Muharrem ve Dağlı karşılaşır. Muharrem bir dahakine bin lira vermesi gerektiğini Dağlı'ya söyler. Dağlı herkesin içinde Muharrem'e resti çeker. Bütün köy Dağlı'nın boyun eğmeyeceğini fakat Muharrem'inde bunu onun yanına bırakmayacağını bilir.

Sabah olunca Dağlı pazara kasabaya gitmek için yola çıkar. Muharrem'in kinini bildiğinden yanına silahını da alır. Yolun tenhasında Muharrem yolunu keser ve silah zoruyla önüne katıp bir dönemece getirir.

Dağlı'yı öldürüp şehre giden arabayla kaçacağını söyler. Dağlı abdest alıp son kez namaz kılmak ister. Bu isteğine tamam diyen Muharrem akası dönük bekler onu. O sırada Dağlı tedbir için getirdiği tabancasıyla Muharrem'e ateş eder. Muharrem karşılık versede kurşun boşa gider ve Dağlı Muharrem'i, omzundan, göğsünden vurarak öldürür.

1.4.5. Bıçak

Ailesiyle sofrada oturan duvarcı ustası Azem, tek erkek olan oğlu Zeynel'e gözü takılır. Mum ışığında pek farkedilmese de boynunda izleri görür. Yoklayınca tek erkek olduğu için arkasını kollayan kimse olmadığını kız kardeşlerinin evden çıkmayacağından sokakta hep kısıtıldığını öğrenir.

Zeynel'in boynunun büküklüğü babasını etkiler ve onu yüreklendirmek için bıçağın var mı diye sorar. Annesi bu sorudan hoşlanmaz tepki verecek olsa da Azem oğluna yarın kendisine bıçak alma sözü verir.

Birlikte Urla'ya pazara giderler. Azem'in arkadaşı onlara yardımcı olur küçük destili bir bıçak verir. Üçü birlikte kahvede oturup çay içerken Azem'in arkadaşı da Zeynel'i yüreklendirir ve artık bıçak taşıyacak yaşa geldiğini söyler. İlk defa erkek erkeğe babasıyla kahvede çay içmenin sevincini yaşar.

Bıçağı kemerine sıkıştıran Zeynel meydandaki ağacın altına geçip söğüt dalını etrafını çevreler ve Zeynel bıçak taşımanın gururunu hisseder.

1.4.6. Kaatil

Abdi diye kimsesiz bir çocuk vardır. Zamanında annesi tarafından sakat kalan babası ırgat ve sonra sokağa atılan bir çocuktur. Sürekli akasya ağacına yaslanan herkese gülen bu çocuk arkadaşlarının anlattığına göre son zamanlarda gergin geçmişinden utanan bir çocuğa dönüşür.

Başına gelen talihsiz bir olayda yargılanır. Kimsesizliğine üzülen üç arkadaşı ona yardım etmek için adalet duygusuna ve merhametine güvendikleri bir avukat bulurlar. Avukat da Abdi'ye birkaç kez denk gelmiş ve onun garibanlığını bilmektedir.

Arkadaşları olayı avukata olduğu gibi anlatırlar. Dışarda herkese takılan serseri genç bir gün Abdi'nin çalıştığı kahveye gelir ve ailesi,geçmişiyile ilgili çirkin sözler söyler. Buna dayanamayan Abdi de demir bir çubuğu adamın kafasına indirir. Adam orada ölür.

Avukat Abdi'nin savunmasını üstlenir. Kendisiyle görüşmeye gider. Abdi de olayı arkadaşlarının anlattığı gibi anlatır. Fakat avukatın kendisini savunasını istemeyip cezasını çekmek ister. Abdi, geçmişinin tekrar gündeme geleceğinden korktuğu kadar hapiste yatmaktan korkmamaktadır. Hapis yatıp geçmişi temize çekmeyi tercih eder.

1.4.7. Gülsüm Kıza Ağıt

Narlidere'ye varmadan erkeklerin kahvede oturduğu, kadınların çapaya, işe gittiği köyün sakinlerinden olan Gülsüm aynı kaderi paylaştığı diğer kadınlardan daha cesur çıkıp kacasına kafa tutar. Artık ona kahve parası vermeyeceğini, elinde ekmekle gelmezse onu boşayacağını söyler.

Kocası Gülsüm'ü kadın olduğu için küçümser ve gününü kahvede kağıt oynayarak geçirir. Köyün erkekleri de ona arka çıkıp kadına yüz vermemesi gerektiğini söylerler. Bir gün annesiyle çapaya giderken Gülsüm'ün kocası arkalarına varıp Gülsüm'e tehdit savurur. Mahkeme celbinin ne olduğunu ve onu asla boşamayacağını bu düzenin böyle devam etmesi gerektiğini söyler.

Gülsüm ise onun işe yaramazlığını kabul etmeyeceğini, elinden geleni ardına koymaması gerektiğini söyleyip ona meydan okur. Kahvedeki erkeklerin sözleri ve erkeklik gururuyla Gülsüm'ün inadını kıramayacağını düşünür ve bıçağı arkadan Gülsüm'e saplar.

Gülsüm'ün inleme sesine dönen annesi başında ağıt yaksa da Gülsüm orada ölür. Kocası jandarmaya teslim olup Gülsüm'ün kahya ile gönül ilişkisi olduğunu iddia eder. Gülsüm'ün başına toplanan her kadın annesiyle ağıt yakar. Savcı ve doktor gelir ve gömülmesine karar verirler. Üstündeki örtü aralığından görünen siyah saçları ve beyaz çehresi görenlere sanki kurtulup huzura erdiğini simgeler.

1.4.8. Esmâ İle İsmail

İzmir Körfezi'nin kıyısında Karaburun Tapu daresinde işi olan Halil ve arkadaşı taksiyle kıyıdan dolanır. Dolanırken Halil beraberindeki kız arkadaşına Esmâ ile İsmail'in hikayesini anlatmaya başlar.

Karaburun'da birbirini seven iki genç vardır. Esmâ güzelliğiyle dillere destan olan kız gelen teklifleri kabul etmez. Gönülu balıkçı olan İsmail'dedir. Hıdırellez günü İsmail ve Esmâ nişanlanırlar. Bütün ahali kıyıya iner, ikisi de kayığa binip açılırlar. Açıldıkları sırada Esmâ'nın yüzüğü suya düşer. İsmail yüzüğü almak için suya dalar. Esmâ kıyıdaakilere İsmail'in kahramanlığını gösterircesine övünürken saymaya başlar. Kaç tekrar eder bilinmez ama İsmail bir türlü sudan çıkmaz.

Takside hikâyeyi Halil böyle anlatınca arkadaşı Esmâ'ya ne olduğunu evlenip evlenmediğini sorar. Taksici de konuşmaya dahil olup Esmâ'yı koyda görebileceklerini sürekli kıyıda beklediğini söyler. Halil ise Esmâ'nın hiç evlenmediğini hala İsmail'in sudan çıkacağı umuduyla boğulduğu kıyıda beklediğini anlatır. Arkadaşı bu acı hikâyeyi

dinlerken gözlerini Karaburun dağlarına çevirip kıyıda Esmâ'nın silüetini bile görmek istemez.

1.4.9. Aktör

Her gün yağmur yağan kış mevsiminde gösterisi olan bir aktör Cumhuriyet alanına gelir. Orada sahlenecek bir oyunu vardır. Kahve önünde otururken orada geçmekte olan avukat sekreteri Necmi aktörü farkeder.

Kahveci Necmi'ye aktörü tanıştırır ve orada muhabbet etmeye başlarlar. Necmi öncesinde ünlü birine benzetir. Aktör tam da o ünlü olduğunu söyler. Necmi ve arkadaşlarıyla bir mekana giderler. Aktör orda ünlülerin yaptığı sahtekarlıklardan, başarısızlıklardan, ahlaksızlıklardan bahseder. Sonrasında sahnelenen oyununa geçer.

Onu izleyenler tebrik ederler ve çok beğenirler. Ama önde oturan iki kişinin alaycı gülümsemeleri gözünden kaçmaz. Kutlamak için bir mekana gittiklerinde tiyatroya gelip gülen iki adımı görür. Onları da masaya davet eder ve adamlar onun gerçek bir aktör olmadığını daha iyilerini seyrettiklerini aktörün yüzüne vurur. Aktör taşkınlık çıkarıp sarhoş rolü yapar saçmalar. Gençler onu şehrin çıkışında eski bir otele getirirler.

O eski otelde bütün gerçekler yüzüne çarpar. Aslında gençlere anlattığı şöhret olabilmek için bütün kepezelikleri yapan kendisidir. Hep hor görülen küçük düşürülen kendisidir. Kendisinin benzetildiği aktörü kullanıp geldiği kasabada oyuna gelen iki kişiyle yalanı ortaya çıkınca gerçeklerden, kendisinden kaçamayacağını anlayıp sabah kimseye görünmeden kasabadan ayrılır.

1.4.10. Aksinin Biri

Urla'da Sedat Ören adında bir keresteci vardır. O bölgede kolculara para yedirerek istediği kadar kereste getirtir. Bu defa Yalıkahveler kasabasında işi vardır ve gelip oradaki kolcuyla iş bağlamaya çalışır.

Sabah kahvede iner. Herkes tanır Sedat Ören'i ve işinin ne olduğunu da bilirler. Sedat Ören kahveciye kolcunun kim olduğunu sorar onlarda karşı masada tavla oynayan Turhan'ı gösterirler. Sedat kalkıp Turhan'ın masasına gider. Turhan Sedat'ı tanır aslında tanıştırlar. Sedat pek oralı olmayan Turhan'ı ikna edip yemeğe götürür. Kendisine bir pay vereceğini ve Turhan'dan kamyonların yüklü çıkmasına göz yummasını ister.

Bu konuşma Turhan'ın beklediği bir tekliftir çünkü iki yavrusu vardır ve aldığı parayla geçinememektedir. Turhan hep bakkala,kasaba borçludur.Sedat Ören onun nabzını ölçmek için önce içirir yedirir gönlünü hoş tutar. Teklif ettiği rakamı Turhan az bulup kabul etmez. Ortak nokta bulamayınca Turhan'ın lavaboya gittiği bir anda Sedat onun içkisine ilaç katar. Turhan gitmeye karar versede kalkamaz ve orada bir ara sızar. Sedat olacakları görürsen sen bakışıyla onu orada bırakıp mekanı terk eder.

Turhan gözünü açtığında karakolda olduğunu görür fakat hiç bir şey hatırlamaz. İki jandarma arkadaşı olduğundan olayları ona anlatırlar. Dün gece taşkınlık çıkardığını bir kadının kapısına dayandığını kasabada huzursuzluğa yol açtığını ahalinin kendisinden şikâyetçi olup karakola getirildiğini söylerler. Mahkemeye çıkarılan Tugrhan birkaç ay hapis cezası alır. İşinden men edilir.Hapisten çıkınca karısını ve çocuklarını alıp babasının köyüne yerleşir ve orayı terk eder. Sedat Ören'de dilediği gibi işlerini yürütür.

1.4.11. Selim'i Anarım

Yalıkahvelerde on dönüm tapusuz tarlası olan Selim hukuki süreci için avukata gelir. Zamanında bataklık işe yaramaz olan bu tarlayı adam etmiştir ve tek isteği tapusunu almaktır. Avukata gelir hatta odası hoş görünsün diye çiçekler getirir, bahçesinden domates getirir. Bunu davadan bağımsız içinden geldiği için yaptığını söyler.

Günü geldiğinde avukat ve keşif ekibi keşfe tarlaya giderler. Selim'in emek verdiği bellidir. Yan tarlalar bakımsız sahihsizken Selim'inki kına gibidir. İşlemler tamam olup tapusunu alır sonraki günlerde avukatla kahvede karşılaşırlar. Oradaki herkes şaşırır çünkü Selim pek dışarı çıkmayan ve hep çalışan bir adamdır. Hiç bir oyun bilmez kahveye de pek gelmez. Oradakiler takılır ona fazla çalıştığını yettiğini söylerler. Bu Selim'in hoşuna gitmez çünkü tabiatında çalışmak vardır. Gördüğü her çorak yeri ekip dikmek vardır. Bunu anlayan avukat nerde bir kurak toprak görse Selim'i yad edip keşke burda olsa burayı da çiçeklendirse diye içinden geçirir.

İKİNCİ BÖLÜM

SUSUZ YAZ'DA SÖZ DİZİMİ

2.1. Cümle

Cümle; duygu ve düşünceleri dil aracılığıyla yargı halinde aktaran kelime ve kelime öbeklerine denir. Bu yapı pek çok dilbilimci tarafından incelenmiş ve çeşitli görüşler, tanımlar ortaya çıkmıştır.

Karahan, “bir düşüncüyü, bir duyguyu, bir durumu, bir olayı yargı bildirerek anlatan kelime veya kelime dizisi” olarak tanımlar (2016: 9).

Ergin, cümleyi “bir fikri, bir düşüncüyü, bir hareketi, bir duyguyu, bir hadiseyi tam olarak bir hüküm hâlinde ifade eden kelime grubu” olarak belirtir (2020: 392).

Özmen, cümleyi “bir yükleme bağlı olarak oluşan, bir duyguyu, bir düşüncüyü, bir eylemi veya bir isnadı, tam olarak anlatan ve birbirlerine belirli kurallarla bağlanan kelimeler dizisi” olarak tanımlamıştır (2016: 4).

Banguoğlu tümceyi, “kendi kendine yeten, temelinde bağıntısız bir yargı” olarak ifade eder (2019: 522).

Delice, cümleyi daha farklı bir biçimde ele alarak “bir yargıyı, dinleyende soruya yer bırakmayacak şekilde ya oluş veya kılış bildiren çekimli bir fiille ya da sonuna cevher fiili getirilen ve durum bildiren bir isimle ifade eden yüklemli kelimeler dizisi” tanımında bulunmuştur (2018: 156). Böylelikle yargıdan çok yüklemnin önemini vurgulamış, “Tüh!” sözcüğünün bağlama göre farklı cümleler yerine kullanılabileceği için bir cümle yerini tutabileceği sonucuna varmış fakat soyut kaldığı, “yargı” belirtmediği için kabul görmediğini söylemiştir (2012: 38-40).

Muharrem Ergin cümleyi “bir fikri, bir düşüncüyü, bir hareketi, bir duyguyu, bir hadiseyi tam olarak hüküm hâlinde ifade eden kelime gurubu” şeklinde belirtmiştir (2013: 398).

Zuhal Kültürel cümleyi “bir hüküm, bir düşünce, bir duygu vb. ifade etmek üzere çekimli bir fiille veya sonuna cevher fiili getirilen bir isimle kullanılan kelimeler dizisi” şeklinde belirtmiştir (2018: 26).

Kerimoğlu cümleyi yargı bildiren sözcük dizisi olarak tanımlayıp sözcük öbekleri (kelime grupları) ise yargısız sözcük dizileridir diye belirtir. Cümle, yargı bildiren kelime

ve kelime gruplarından oluşur. Çekimli bir fiilden veya bir isme eklenen ek-fiilden oluşan yüklem, cümlelerin temel ögesidir. Cümlelerin diğer ögeleri yüklem tarafından belirlenir (2016:242).

Cümle, herhangi bir kiple çekimlenmiş bir fiil veya isim ile, onları gizli veya açık olarak bütünleyen unsur(lar)dan oluşan dil birimidir. Bu bakımdan cümle = yüklem, söylenebilir (Karademir, 2013: 220).

Börekçi, Türk gramerciliğinde cümle algısı ve cümlelerin sınıflandırılması hususunda benimsenen yaklaşımlar, farklı dönemlerde kaleme alınan eserler arasında farklılık gösterdiği gibi aynı döneme ait eserler kendi aralarında kıyaslandığında eserden esere farklılık görülmektedir diye bilgi verir (2015: 415).

- O geceden sonra olanlar unutulmadı. (s. 9)
- Hasan Kocabaş dama döndü. (s. 13)
- Arık çapasını kardeşinin elinden kaptı. (s. 27)
- Hasan bütün gayretini topladı. (s. 63)
- Güreşlere bir gün kala Ulaşlı'nın devesi sahibi,bakıcılarıyla geldi. (s. 140)
- Mavi ışıkla dolu bir mayıs sabahıydı. (s. 191)
- Geçin oturun bakalım şöyle karşıma. (s. 204)
- Gençsin beyin iyidir... (s. 237)
- Uzatmayın. (s. 216)

Yargı bildiren çekimli bir fiil veya isim ile tek kelimelik bir cümle kurulabilir.

- Su! (s. 13)
- Bakalım.. (s. 15)
- Deyyus! (s. 16)
- Vuramamıştı. (s. 34)
- Uyumuşum. (s. 36)
- Söylesene. (s. 38)
- Evliyim. (s. 42)
- Olmadı. (s. 47)
- Yaklaşma. (s. 70)
- Kaçır! (s. 87)

- Kaçırırdım. (s. 91)
- Duymam mı? (s. 103)
- Uyuyamıyordu. (s. 110)
- Hazırlıklıydı. (s. 113)
- Ezdirmezlerdi. (s. 132)
- Bağladılar. (s. 140)
- Ayrıldılar. (s. 164)
- Konuşmuyorlardı. (s. 172)
- Anlattılar. (s. 190)
- Güldürler. (s. 214)
- Hayır . (s. 215)
- Aldırmazlar. (s. 238)
- Benim. (s. 245)
- Çocuksun. (s. 248)
- Buradayım. (s. 252)
- Al. (s. 266)
- Bilmem. (s. 284)

Cümlede her zaman yargıyı temel öge olarak bilinen yüklem bildirir. Diğer ögeler, yüklemnin destekleyicisi olarak cümle içinde görev alabilirler.

- Havuzun çevresindeki narlar(Ö), susuzluktan (z) çatlayıp(z) yarıldı(y). (s. 29)
- Hacer(ö) güğümleri(bln) yere(yt) bıraktı(y). (s. 83)
- Muharrem(ö)eline geçen ilk sandalyeyi alıp(z) oturdu(y). (s. 161)
- Köylüler(ö) hoşlandılar(y) memleketlerinin övülmesinden (yt). (s. 228)

Karşılıklı konuşmalarda kullanılan soru ve cevap cümleleri, sadece yüklemden oluşursa cümlenin anlamı yakınındaki cümle ile tamamlanır.

- “ Evli misin? ”
- “ evliyim. ” (Ben evliyim.) (s. 42)
- “ Sizin Osman nerede? ”
- “ Denizli’ deydi... ” (Osman Denizli’ deydi.) (s. 58)
- “ Anlatmadılar mı size? ”

“ Anlattılar. ” (Bana anlattılar.) (s.190)

- “ Sonra neden ayrıldınız Şehir Tiyatrosu’ ndan ? ”

“ Kalamadım ! ” (Şehir Tiyatrosunda kalamadım!) (s. 208)

- “Dinlemiyorsun beni.”

“ Dinliyorum .” (Seni dinliyorum.) (s.251)

Cümlelerin yüklemden sonraki diğer önemli ögesi öznedir. Özne cümlelerin zorunlu ögesi değildir. Tek kelimelik veya daha fazla kelimeyle kurulmuş olan cümlelerde öznenin varlığı, yüklem taşıdığı şahıs ekinden de farkedilir (Karahana, 2015: 11).

- İki yüz adım ilerdeki havuza yürüdü. (özne:o) (s.15)
- Artık o yörede, ilk güz yağmurları düşünceye kadar, akan tek su sesi işitilir. (öznesi olmayan cümle) (s.7)
- Senin kızın büyüdü diye, gözümüzü dolap beygiri gibi bağlatıp sokağa öyle çıkalım! (özne:biz) (s.75)
- Dağlı, karısı, çocukları,gelini ile sofraya yeni oturduğu sırada, avlu kapısının çalındığı duyuldu. (öznesi olmayan cümle) (s.155)
- Anlattın mı? (özne:sen) (s.181)
- Nelerle uğraştığımızı gördünüz. (özne: siz) (s. 187)
- Bardaklarını kaldırdılar. (özne: onlar) (s. 242)
- Dinliyorum. (özne: ben) (s. 251)
- Bekçi odadaki boş sandalyeye oturdu. (öznesi olan cümle) (s. 266)

Nesne, geçişli fiil cümlelerinde cümlelerin zorunlu unsuru olarak bulunmaktadır. Geçişsiz fiillerde veya isim cümlelerinde – bazı istisnalar olabilir - nesne bulunmaz.

- Hasan(ö) nöbet sırası gelinceye kadar(z) uyumak için(z) **yattı**(y). (geçişsiz fiil cümlesi) (s. 32)
- Tek tanık(ö) **o**(y). (isim cümlesi) (s. 42)
- Gülsüm Kadın(ö) , odanın altını üstüne getirdikten sonra(z) kızın önünde(yt) **durdu**(y). (geçişsiz fiil cümlesi) (s. 80)
- Kerim Kahya’nın(ö) sürüleri, zeytinlikleri, yağhanesi vardı. (isim cümlesi) (s. 98)
- İzmir Körfezi’nin dip kıyısında denizden rahat bir yürüyüşle bir saat kadar içeride kalan kasabada(yt) yazlar(ö) neredeyse yılın yarısını kaplayacak kadar uzun(z) **sürerdi**(y). (geçişsiz fiil cümlesi) (s. 124)

- Beş on adım ötede tümseğin ucunda(yt) bir kaynak(ö) **vardı(y)**. (isim cümlesi) (s. 169)

Yüklemin bulunduğu yere göre cümleler kurallı ve devrik cümle olmak üzere ikiye ayrılırlar. Kurallı bir cümlede yüklem yeri en sondadır.

- Veli'nin arkadaşları **homurdandılar**. (kurallı cümle) (s. 20)
- Hem, dün gece nöbet kendisindeyken Veli aşılıklarına girecek olsa, kendisi de acımaz **vururdu** Veli'yi.. (devrik cümle) (s. 43)
- Çamaşır günü, anası, kardeşi, kendisi erkenden **kalktılar**. (kurallı cümle) (s. 84)
- Bu köye o sağ dönerse, karılarınızın kızlarınızın önünde erkeğim diye **dolaşmayın** bir daha! (devrik cümle) (s. 118)
- Okullara yaklaşırken, çocuklar ders arasında bahçelerse bir koşu okul kapısına **yığırlardı**. (kurallı cümle) (s. 131)
- Avukat, Abdi'yi daha iyi **hatırlıyordu** şimdi. (devrik cümle) (s.181)

Kurallı bir cümlede yüklem sonda olur. Cümle başında ise genellikle özne bulunur.. Fakat bazı durumlarda cümle içinde öğelerin yerleri değişebilmektedir. Öğelerin dizilişindeki bu esneklik, Türkçenin anlatımını zenginleştiren bir detaydır. Vurgulanmak istenen öge yüklem önünde bulunur.

- Kendisi on iki yıl yerse, Osman yumuşak konu komşuya yüzü tutmaz /suyu (bln) / **bağışlar(y)**.(vurgulanan öge: belirtili nesne) (s.43)
- Bir gün önceki bekleme duygusu /bu kez daha sık (z) **yokluyordu(y)** onu.(vurgulanan öge: zarf) (s.94)
- Ardından elinde yarım kiloluk bir gaz şişesiyle küçük bir çocuk(ö) / **göründü(y)**.(vurgulanan öge: özne) (s.159)

2.1.1. Cümlelerin Öğeleri

Türkçe' de bir cümlelerin yapısında bir yüklem ile yüklemi farklı yönlerden tamamlayan “*özne, nesne, yer tamlayıcısı, zarf*” adı verilen öğeler yer alır. Bu öğelerin varlığı, sayısı ve yeri, yüklem anlamına, soy ve çatı bakımından niteliğine ve ihtiyaca göre farklılık gösterir. Öğeler cümle içerisinde *zorunlu* veya *yardımcı öge* olarak görev alırlar (Karahan, 2015: 13).

Ergin, fiil ve faili cümlelerin esas unsurları, nesne, zarf ve yer tamlayıcısının da cümlelerin yardımcı unsurları olarak kabul eder (2020: 393).

H. İbrahim Delice, Türkçe söz dizimi çalışmalarında genellikle yüklem ve öznenin temel öge, nesnenin yardımcı öge olarak işlenmesini; bazı araştırmacıların da temel öge olarak sadece yüklemi kabul etmesini doğru bir yaklaşım tarzı olarak kabul etmemiştir. Çünkü kurucu öge olan yüklem, özne veya nesne olmadan cümle kuramaz. Bu yüzden yüklem kurucu öge olarak sürekli; özne ve nesne de birbiri ile değişmeli bir şekilde yüklemi tamamlayıcı öge olarak temel ögedir. Yani, yüklemün temel öge oluşu değişmez; özne ve nesnenin temel öge oluşu ise yüklemün türüne göre değişmektedir (2007: 142).

Banguoğlu, yüklem ve özneyi cümlelerin temel unsur olarak görür ve diğer ögelerin “tamamlayıcı tümleç ve ikincil üyeler (2019: 524)” olarak kabul gördüğünü belirtir.

Cümle ögeleri temel öge ve tümleçler (tamamlayıcı / yardımcı) ögeler olmak üzere ikiye ayrılır (Delice, 2003: 332) .

2.1.1.1. Yüklem

Üstüner, yüklem cümlede yargıyı üzerinde taşıyan işi, oluşu, hareketi belirten ana ögedir. Cümlelerin en önemli ögesidir ,bu nedenle bir cümlelerin oluşması için gerekli olan tek öge yüklemidir. Yüklem, çekimli bir fiil veya ek-fiil ile çekimlenmiş bir isim olabilir. Asıl unsur olan yüklem cümlelerin meydana gelmesi için mecburi/zorunlu bir nitelik taşımaktadır. Yani, asıl unsur müstakil olarak cümleyi temsil etmektedir. Bir diğer ifadeyle, herhangi bir söz dizimi teşkilinde/kuruluşunda yüklem sayısı kadar cümle vardır diye ifade eder (1998: 13).

Böler, yüklemi bir eylem, bir iş, bir oluş ya da isnat bildiren ve cümleyi kuran öge olarak tanımlarken yüklemün cümlede temel öge olduğuna bu yüzden ilk olarak yüklemi bulmak gerektiğini ifade etmiştir (2021:22).

Karahan ise, “Kılış, oluş ve durum yüklem tarafından karşılanır. Yüklem, cümlelerin ana ögesidir. Diğer ögeler, yüklemün anlamını çeşitli bakımlardan tamamlamak üzere cümlede yer alır” şeklinde belirtmektedir (2016: 14).

Delice, kurallı cümlelerde yüklem sonda bulunup anlamı öne çıkarma, vurgulama, şiirde ahenk sağlamak için diğer ögeler gibi yüklemün de yeri değişebilir. Yapılan cümle tanımlarında, cümlelerin anlam özelliklerinden ziyade yapısını öne çıkarmaktadır; ki, bu da cümlelerin anlam aktarımı için kullanılan çok değişik biçimbirimlerden biri olması

hasebiyle doğaldır. Yani, cümle yanında sözcük ve sözcük öbekleri de yerine göre bir cümleyle aktarılabilecek anlamı aktarmak için kullanılabileceği için cümlelerin yargı kavramı etrafında anlam esaslı bir tanımından ziyade “yüklem” esaslı bir tanım etrafında yoğunlaşılması gerektiğini ortaya koymaktadır diye ifade eder (2012: 3) .

- Hiçbirinde yangına kadar **varamıyordu** kuşkuları. (s.154)
- İzmir Körfezi’nin dip kıyıları **bomboştı** o dönemde.(s.224)
- Keresteci, daha masaya inerken kuyruklarından birbirine yapışmış bir çift sandalye **kaptı** tabaktan.(s.242)

Bir cümlede özne, nesne, yer tamlayıcısı ve zarf gibi ögeler birden fazla olabilir. Fakat yüklem tektir, bir metinde kaç yüklem varsa o kadar cümle var demektir.

- Suyun başında oynadığını gördükleri bir çocuğu, yakalayıp dövmek için önlerine katıp kovaladıkları **görülür**; sığırlarını sulamak isteyen sığırtmaçlarla kavgaya **tutuştukları olur**. (s.9) (iki cümle)
- Sonra **dayanamadı** damın kapısını açık **bıraktı**, dönüp yerine **uzandı**, **uyuyakaldı**.(s.33)(dört cümle)
- Henüz kahvelerde oturanlar kaldırımlara **çıkıyor**, gaziler gibi **karşıyorlar**, **selamlıyorlardı** gelişlerini. (s.133) (üç cümle)
- Abdi üç **yaşındaydı**, bizim sokakta **otururlardı**, anası **vurdu** kışına bir tekme, çocuğu sakat, topal **bıraktı**, sonra da hovardasıyla **basıp gitti**. (s.184)(beş cümle)
- Sanki kapıyı **açtılar**, içeri **girdiler**, karşısına **dikildiler**. (s.222) (üç cümle)

Yüklemin yapısı diğer cümle ögelerini de belirlenmesine önemli rol oynar..Yüklemi geçişsiz fiil veya isim olan bir cümle nesne alamaz.

- Kocabaş’ların zeytinliğinin alt başında(yt)/ gene Kocabaş’ların sekiz dönümlük sebze bahçesi (ö) /**vardır(y)**. (s.7)
- Kız(ö) ,/ fırının ağzından dışarı vuran dumanın yaşarttığı gözlerini oğuşturarak(z)/ birkaç adım (z)/ **geri çekildi(y)**. (s.81)

Bazı cümlelerde farklı sebeplerden ötürü yüklem bulunmaz. Yüklemi olmayan bu tür cümlelere eksilteli cümleler (kesik cümleler) denir. Eksilteli cümlelerde asıl itibarıyla bir yüklem olmasına karşılık yüklem kişinin zihninde tamamlanır (Özkan vd. 2016: 18).

Gülsevin, konuşurken veya yazarken iletişimi aksatmadan ve koparmadan ifadeyi güçlendirmek, kolaylaştırmak veya vurgulamak gibi amaçlarla başvurulan bazı yolların

olduğuna, eksiltim, devrik yapı kullanımı gibi yolların bunlar arasında sayılabileceğine dikkat çekmektedir (2022: 528).

- Demek ki suyu da orta malı... (s.18)
- Böyle öfkeleniysem senin benim menfaatimiz için ... (s.29)
- Suçunu kabullense, Osman askere gidince iki yıl yine öyle.... (s.45)
- Küçük de oğlu Hüseyin ...(s.127)
- Kazandığın benden yana helal ... (s.147)
- Tam o kadar... (s.250)
- Parana da sana da(s.258)
- Bir bardak su n’olur... (s.263)

Aktarma cümle/cümlelerinin nesne olup dedi yüklemine kullanıldığı ve yine dedi yüklemine bir kısım nesne veya nesnelerinin de yüklemden sonra sıralanmış gibi görüldüğü cümlelerde, dedi yükleminden sonra yer alan cümleler eksilteli cümleler olduğunu söyleyerek, dedi yükleminden sonra sıralanan nesnelerin dedi yüklemine nesneleri olmadığını, söylenmemiş olan bir dedi yüklemine nesneleri olduğunu, dolayısıyla da bu söz dizisinin devrik bir cümle olmadığını belirtmiştir (Gölsevin, 2022: 534).

- Onun da sırası var **dedi**, sustu. (s.29)
- Bak, **dedi**, onun canı benim elimde! (s.92)
- Hacer, “ yorgunum” **dedi**, yorganını başına çekti. (s.110)

Sıralı bazı cümlelerde yüklem veya yüklemine bir parçası ortak olabilir.

• Çocuklar, günde birkaç kez üstüne atladıkları çıplak atlarını **(sularlar)**; Urla’ya, Bademler’e inenler, gidişlerinde , dönüşlerinde , bineklerini **(sularlar)**; sığırtmaçlar sağmallarını **(sularlar)**, havuzun yalağında **sularlar**.(s.8)

- Hasan korkular **(içindeydi)** , sıkıntılar **içindeydi**. (s.43)
- Her tuttuğunu hışımla kıvırıyor**(du)** ; hışımla yerine koyuyor**(du)** , yürürken hışımla yere basıyordu. (s.53)
- Boş yere kendine de **(söz getirme)** bana da söz getirme... (s.56)
- Kapının açılmasını beklerken de atıyla ilgileniyor**(du)** , atının uzaklaştığını seyrediyor gibi görüldü. (s.95)

- Kuşluğa varmadan toprak gecenin nemini emer(**di**) , güneş deler(**di**) eritirdi sisi. (s.129)
- Otobüslerine (**binip**) ,kamyonlarına kasaba dışında binip, sessiz sedasız yola çıktılar. (s.146)
- İyi adama iyi arkadaş(**tır**) , kötü adama kötü arkadaş(**tır**)...(s.176)

2.1.1.1.1. Fiil Soylu Yüklemler

Fiil cümleleri, yüklemi çekimli bir fiil olan cümlelerdir. Çekimli fiiller kip, zaman ve şahıs eklerini almış fiiller olarak karşımıza çıkar (Böler, 2021: 244).

2.1.1.1.1.1. Tek Kelimeden Oluşan Yüklemler

- Daha sonra, tepeye kadar bütün fundalığı **taradılar**. (s.35)
- Çocuğuna **bakar**, iyiliğini bin defa **öderim**. (s.45)
- Hacer dönüp odaya doğru uzzaklaşmak **istedi**. (s.81)
- Şerif Ali daha elindeki küçük bardak şarabı bitirmeden bu sözler Gölcük’ün her köşesinde konuşma **konusuydu**. (s.98)
- Çobanlar ağıllarının önünde **doğruldular**, giden köpeklerini ünleyip geri **çağırdılar**.(s.119)
- Seferihisar ‘ a **bağlıydı**. (s.137)
- Diklemesine duran bir fasulye çuvalı üstünde, bakkalın kullandığı eski bir okul defterinden koparılmış bir sayfa içinde beyaz peynir ile parçalanmış iki domates, huni şeklinde dürülmüş başka bir kağıtta zeytin tanesinden ibaret sofrasını **kurmuştu**. (s. 158)
- Dağlı, yularını semerin ön kaşına **sarmış**, hayvanı kendi haline **bırakmıştı**. (s.166)
- Ertesi gün, öğle vakti, sabahçıların dersleri bitince , Zeynel okuldan mahalleye **dönmedi**. (s.174)

2. 1. 1.1.1.2. Birleşik Fiil Grubundan Oluşan Yüklemler

2.1.1.1.1.2.1. İsim + Yardımcı Fiil İle Oluşan Yüklemler

Bu cümlelerde yüklemler, isimden sonra gelen et-, kıl-, eyle-, yap-, ol-, bulun-yardımcı fiillerin isme eklenmesiyle oluşur.

- Havuzun kurumasıyla alt başında kalan ekicilerin bahçelerien geç bir hafta içinde yanar, ürün mevsimi **sona erer**. (s.8)
- Akı o seslere takıldıkça, karısını **düşünemez, hatırlayamaz oldu**. (s.10)
- Şimdi yine işten artan günlerinde iki kardeş, fundalıkları ateşe verip, yılan, domuz, çakal yataklarını batıya, kuzeye doğru sürmeye **devam ediyorlardı** . (s.12)
- Kendi bahçelerinin altında kalan, öbür üç bahçenin ekicileri kocası ile **birlikte olacaktı**. (s.14)
- Sonunda **pişman olursun**. (s.19)
- Oluktan hızla havuza akan suyu **seyretti**. (s.26)
- O geceyi birlikte geçirdiklerine **tanıklık ettiler**. (s.40)
- Köylülerden biri daracık keçi yolunda bir kundura izine takıldı, izi **kaybetti**. (s.121)
- Çoraplarını, yemenilerini giyip, yüzü kibleye, Seferihisar şoseninin karşı tepelerden ilk çıktığı yere dönük, **namaza durdu**. (s.170)

Yardımcı fiillerden bazıları yardımcı fiil görevlerinden uzaklaşarak diğerleri gibi yani esas fiil olarak kullanılabilir (Böler, 2021: 151).

- Hasan Ağa, dedi, sen evlensen iyi **olur!** (s.56)
- **Olmadı**, fırsat düşmedi. (s.215)

2.1.1.1.1.2.2. Fiil + Sıfat-Fiil + Ol-/ Bulun- Fiili İle Oluşan Yüklemler

Ol- ve bulun- yardımcı fiillerinden önce gelen fiilin sıfat-fiil eki almasıyla oluşan yüklemlerdir. Kitabımızda fiil + sıfat-fiil + bulun- fiili ile oluşan birleşik fiil örneğine rastlanmamıştır.

- Yaz başlarında, suyu ikindiye varmadan dolarken, alt başında kalan ekiciler arasında havuzla pek **ilgilenen olmaz**. (s.8)
- Akı o seslere takıldıkça, karısını **düşünemez, hatırlayamaz oldu**. (s.10)
- Dönüşte, şoseye çıkmadan önce, köy yolunda, bir iki çocuk, taş **tutacak oldu** Urlalıların bindiği otobüslerin birini. (s.148)

2.1.1.1.1.2.3. Anlamca Kaynaşmış Birleşik Fiillerle Oluşan Yüklemler

Bazı birleşik fiillerde, yardımcı fiiller yerine asıl fiiller kullanılır. Bu yapılarda yer alan kelimelerden biri veya tümü, ya sözlük anlamını kaybetmiş ya da artık deyimleşmiştir (Karahana, 2016: 75).

- Geceye **kulak verdi**. (s.13)
- Derin iç çekişine **aklı takıldı**. (s.32)
- Daha da **kulak kabarttı**. (s.33)
- İki kardeş karartının **peşine düştü**. (s.34)
- Sen ruhsata **kulak asma** . (s.41)
- Aşığına hafifçe gülerek karanfil koklarken yeniden minderin üstüne **diz çöktü**. (s.72)
- Anasii öfkeden alı al, moru mor ,yine **önünü kesti**. (s.81)
- Şerif Ali **dudak büktü**. (s.91)
- Kapının açıldığını duyunca bakışlarını **kapıya dikti**. (s.97)
- Afişlerin önünde toplananların konuşmalarına **kulak kabartıyordu**. (s.139)

2.1.1.1.2.4. Kurallı Birleşik Fiillerle Oluşan Yüklemler

Kurallı birleşik fiiller, fiile gelen zarf-fiil ekinden sonra “bil-, ver-, gel-, git-, kal-, koy-, gör-, yaz-” yardımcı fiillerinden birinin eklenmesiyle oluşur. Cümleye yeterlik, ihtimal, tezlik, devamlılık, beklenmezlik ve yaklaşma gibi anlamlar verir.

- Su artık sabahtan sabaha boşaltılan havuza zar zor **doldurulabiliyordu**. (s.24)
- Ancak pencereden Şerif Ali’nin yaklaştığını görünce **toparlanabildi**. (s.101)
- Kavga **büyüeyebilir, uzayabilirdi**. (s.147)
- Böylelikle anasının görüş açısını ustalıkla **kapatıverdi**. (s.73)
- Üç yıl önce öğretmeni dinleyip enstitü mektebine **gönderiverseydik**, kurtulacaktı dağları beklemekten. (s.105)
- Sofrayı ardından çarçabuk **toplayıverdiler**. (s.157)
- Kimi de yetişkin kızların peşinden **koşardururdu**. (s.79)

2.1.1.1.2.5. Çekimli Fiil + Dur- Fiili İle Oluşan Fiil Soylu Yüklemler

Dur- fiili çekimli fiillerden sonra gelip cümleye devamlılık anlamı katar. Dur- fiili kendinden önceki fiil ile aynı kip ekini alması gerekir.

- Bahar' a el sürmeyeceğine kendi kendini inandırmaya **çalıştı durdu.** (s.44)

2.1.1.1.2.6. İsim-Fiil + (yönelme hâli) + Yardımcı Fiil İle Oluşan Yüklemler

-mA ve -mAk isim-fiili ile aslında asıl fiil olmakla birlikte geçici yardımcı fiil olarak kullanılan bak-, başla-, çabala-, çalış-, dal-, değ-, dur-, giriş-, kalk-, koyul-, uğraş-, yelten-, iste- fiillerinden oluşan birleşik fiillerdir (Böler, 2021: 155).

- Tekebaşı'nda Kocabaş'ların küçük zeytinliğinin eteğinden kaynayan pazu kalınlığında bir su damarı, bir kulaç çapındaki yatağında önce hızla kabarır, taşar sonra yer yer aralıkları harçla sıvalı taş döşeme bir oluktan beş altı yüz adım aşağılarda kalan bir havuza doğru **akmaya başlar.** (s.7)

- Aşıları **sulanmak isterdi.** (s.12)
- Veli, arkadaşları, Kocabaş'ların yeni havuzuna havuzdan aşılıklara giden oluğa,o sabah bol bol suladıkları belli bahçelerine bakarak,Hasan ile Osman 'ın **yaklaşmalarını beklediler.** (s.17)

- Yaklaşan erkeklerine doğru bağırp **çağırmaya başladılar.** (s.21)
- Karaltılar siniyor ateş edildikten az sonra yeniden kımıldayıp **kaçmaya başlıyordu.** (s.34)

- Ortalarda bir af sözü **dolaşmaya başladı.** (s.66)
- Döve döve **gebirtmeye geldim** seni. (s.70)
- Hacer'i **seyretmeye başladı.** (s.72)
- Hasan, dışarı çıkınca onu, kocasını bir gün sıkıntıda bırakmayacağını uzun uzun **anlatmaya başladı.** (s.48)

- Durmadan Şerif Ali 'ye söğüp sayıp beni çileden **çıkarmaya bakıyor.** (s.82)
- Aradan beş dakika geçmeden **gitmeye davrandı.** (s.97)

2.1.1.1.2.7. Üst Üste Gelen Birleşik Fiillerle Oluşan Yüklemler

Birleşik fiillerle oluşan yüklemler, zarf-fiil ve yardımcı fiil olarak tekrar birleşik fiil oluşturabilirler.

- Kaçanlar, ağıla sığınmış, ağılda **gizlenmiş olabilirlerdi**. (s.120)

2.1.1.1.2. İsim Soylu Yüklemler

Cümlede isim ve isim soylu sözcükler ek-fiil alıp yüklem olarak görev yaparlar.

2.1.1.1.2.1. Tek Kelimeden Oluşan Yüklemler

- Bu dediklerimiz de ancak yağışları kararlı giden yıllar için **doğrudur**. (s.8)
- Kardeşi ile o gençtiler, güçlü, sağlam **yapılıydılar**. (s.12)
- Kocabaş'lar iki kardeş, kocası ise **yalnızdı**. (s.14)
- Hava şimdiden **sıcaktı**. (s.15)
- Muhtar, köy ihtiyar kurulu üyeleri, Veli ile arkadaşlarının **anlayışındaydı**. (s.21)
- Hasan ne kadar **telaşlı ise**, Osman o kadar **durgundu**. (s.32)
- Ezik dalların dibinde çamurlu ayak izleri **vardı**. (s.35)
- Gar **tenhaydı**. (s.67)
- Hacer'in yüzü oda kapısına **dönüktü**. (s.72)
- Şerif Ali **kımltısızdı**. (s.74)
- Rahat bir soluk aldırdığı **yok**. (s.82)
- Son derece **sabırsızdı**. (s.95)
- Anası zaten dedikoduyu duydu duyalı öfke **içindeydi**. (s.103)
- Kasabadan ayrılışından çok kişi **habersizdi**. (s.135)
- Başka türlü **elimde değil**. (s.179)
- Öbür masalarda karnını doyuran iki balıkçı ile bir ırgat **vardı**. (s.260)

2.1.1.1.2.2. Kelime Grubundan Oluşan Yüklemler

2.1.1.1.2.2.1. İsim Tamlamasından Oluşan Yüklemler

- Bu havuz o çevrenin **can(ty)/ noktasıdır(tn)**. (s.7)
- Su **onun(ty)/ malıydı(tn)**. (s.12)
- Bahar'ın baldırları, kalçaları, sırtı, kolları neredeyse **Hasan'ın(ty)/ üstündeydi(tn)**. (s.54)
- Son günlerde bütün gün **pencerenizin(ty)/ önündeydi(tn)**. (s.77)
- Kadını korkutan, kızıyla Şerif Ali arasındaki **yaratılış(ty)/ benzerliği(tn)**. (s.78)
- **Pısırtı(ty)/ biriydi(tn)** o da. (s.96)

- Tülü kasabalıların **baş(ty)/ konusuydu(tn)** yine. (s.131)
- Bütün **Ege'nin baş(ty)/ devesiydi(tn)**. (s.139)
- Kısmetin **bunun(ty)/ içinde(tn)** Ağa! (s.167)
- O gün **Urla'nın(ty)/ pazarıydı(tn)**. (s.174)
- Abdi şimdilik, ilk kovuşturması tamamlanıp da İzmir Ağırcezası'na gönderilinceye kadar **konuğuydu(tn)/ onların(ty)** . (s.189)
- Mavi ışıkla dolu bir **mayıs(ty)/ sabahıydı(tn)**. (s.191)
- **Erkek(ty)/ güzelidir(tn)**. (198)
- Kahvenin sahibi **kapı (ty)/önündeydi(tn)** o geçerken. (s.203)
- Evet, sen **acıların(ty)/ çocuğusun(tn)**. (s.210)
- Evet, kendisi **bucak(ty)/ karakolundaydı(tn)**. (s.262)

2.1.1.1.2.2.2. Sıfat Tamlamasından Oluşan Yüklemler

- **Açık güneşli bir(s)/ gündü(i)**. (s.68)
- **Son derece(s)/ sabırsızdı(i)**. (s.95)
- Zeynel 'in büyüğü kız, küçüğü kız, onun küçüğü yine kız, ondan sonra gelen küçük oğlu ise **beş(s)/ yaşındaydı(i)** henüz. (s.173)
- Ne de olsa kanının **azgın(s)/ zamanıydı(i)**. (s.183)
- Gerçekteki hakla, mahkamede tanınan, bilinen hak, **çok ayrı(s) / şeylerdir (i)** birbirinden...(s.187)
- **Esmer bir (s)/ adamdı(i)**. (s.202)
- **Çok büyük çok güç(s)/ ıştır(i)**. (s.205)
- **Sahnelerin gelmiş geçmiş en güzel, en büyük(s)/ kadın oyuncusuydu(i)**. (s.209)
- Neyse işin o yanı **uzun(s)/ hikâye(i)**...(s.209)
- Annen olacak o kalpsiz, vicdansız kadın, o soğuk kış gecesi, lapa lapa yağan karın altında, hastanenin kapısında merdivenlerin üstüne bırakıp kaçtığı sırada, sen **henüz bir haftalık bir(s)/ bebektin(i)**. (s.210)
- **Ne kadar(s)/ erkendi(i)** daha . (s.213)
- Raşit Rıza **büyük(s)/ aktördür(i)**. (s.215)

- Ben **vicdanlı(s)/ adamım(i)**. (s.241)
- İkiside **yakın(s)/ arkadaşlarıydı(i)**. (s.268)

2.1.1.1.2.2.3. İsim-Fiil Grubundan Oluşan Yüklemler

- Yaz boyu **havuzunu doldurup kendi fidanlarını sulamak, bizim bahçeleri kurutmak mı?** (s.18)
- Kararı, artık bu işin **üstüne varmamak**, birkaç gün Hacer'i boşlar **görünmekt**i. (s.106)
- Muharrem'in eşeğin iki yanından sallanan bacaklarını, baldırları üstünde dikine dayadığı kollarının gölgesini, önünde gördükçe, **hayatı güven altında demekt**i. (s.168)

2.1.1.1.2.2.4. Sıfat-Fiil Grubundan Oluşan Yüklemler

- **Onun hiç beklemediği öneriydi** bu. (s.87)
- Belkide **düğünde gördüğü delikanlıydı**. (s.94)
- Avlu kapısının önünde, Ümmühan ile vedalaşırken, gözleri hep **aralanacak kapıdaydı**. (s.97)
- **Tetiği ilk çeken Muharrem 'di**. (s.171)
- **Güvenebilecekleri bir erkekti**. (s.174)
- **Duygulu, çevrelerindeki kişiler üstüne doğru yargılar öne sürebilen çocuklardı** her biri. (s.178)
- Tuhaf , hiç de **katil olabileceği akla gelen bir çocuk değildi**. (s.182)
- Kalıplaşmış yargılama sınırları içinde, **hafif kışkırtma kabul edilir ölenen hareketi!** (s.187)
- **Yüzü gülmedik bir tanem!** (s.192)
- Üstümüzde **artık iyice aydınlanan, açık, derin, ürküntü veren bir gök çatıdır**. (s.198)
- Karşısında kendisini dinleyenlerin en büyüğü **yirmi iki yirmi üç yaşlarında görünen Sezai'ydi**. (s.208)
- **Mendiliyle terli alnını, boynunu silen, bütün sevinci uçup gitmiş, boşalmış biri**. (s.212)

2.1.1.1.2.2.5. Tekrar Grubundan Oluşan Yüklemler

Eserde tekrar grubundan oluşan yüklem örneğine rastlanmamıştır.

2.1.1.1.2.2.6. Edat Grubundan Oluşan Yüklemler

- Güz ayları boyunca, bu anlaşmazlık **unutulmuş gibiydi.** (s.30)
- Anlattıklarına kimse **inanmıyormuş gibiydi.** (s.46)
- Sırtı Şerif Ali’ye dönüktü ama Şerif Ali’ki adım önünde **duruyor gibiydi.** (s.95)
- Kapıdan kapıya geçerken, kuvvetli bir akıntı, yukarıdan aşağıya, Şerif Ali’ye doğru **sürükler gibiydi** onu. (s.97)
- Öğleye doğru, hak sahibi, vekil, tanık, bilirkişi, yargıç, kısacası; her seferinde kimin eli biraz değmişse onun, biraz daha karıştırıp biraz daha içinden çıkılmaz duruma soktuğu yirmiye yakın davadan yorgun, duruşma salonundan çıktığı zaman, **canından bezmiş gibiydi.** (s.177).

2.1.1.1.2.2.7. Bağlama Grubundan Oluşan Yüklemler

Ergin bağlama grubunun çeşitli kelime ve kelime gruplarını bağladığı gibi çekimli fiilleri ve cümleleri de birbirine bağlayabileceğini dile getirmektedir. Ergin, “Türk Dil Bilgisi” adlı eserinde konuya örnek olarak “geldi ve gitti” örneğini vermiştir (2020: 376).

Karahan ise bağlama grubunu “Bağlama edatları ile birbirine bağlanmış iki veya daha fazla isim unsurunun meydana getirdiği kelime grubudur” şeklinde tanımlamıştır. Karahan’ın “Türkçede Söz Dizimi” adlı eserinde yüklemi bağlama grubu olan örnek yoktur (2016: 65-68).

Bağlama gruplarının cümleleri birbirine bağladığı konusunda fikir ayrılıklarının var olduğunu dile getiren Sev, “Bağlama Edatlarıyla Bağlanan Cümleler Bağlama Grubu Oluşturabilir mi?” adlı makalesinde bağlama edatlarıyla ya da bağlaçlarla bağlanan cümlelerin bağlama grubu oluşturması hususunda araştırmacıların görüşlerine değinerek ayrıntılı bir inceleme yapmıştır (2012: 107-122).

- Bir karış **ya vardı, ya yoktu.** (s.15)

2.1.1.1.2.2.8. Ünvan Grubundan Oluşan Yüklemler

- Sevimli bir Karadenizliydi **Aşçı Kemal.** (s.273)

2.1.1.1.2.2.9. Birleşik İsim Grubundan Oluşan Yüklemler

- Hem kızıyla Şerif Ali arasındabir şey olsa bile, **Şerif Ali'deydi** kabahat. (s.76)
- Hem de Cahide Sonku, **Cahide Sonku'ydu** o yıllarda. (s.209)

2.1.1.2. Özne

Cümlede belirtilen işi, oluşu, hareketi yerine getiren veya olma durumunu gerçekleştiren ögeye özne denir. Yüklemden sonra ikinci en önemli ögedir. Bazı araştırmacılar özneyi cümlenin temel bazıları da yardımcı ögesi olarak kabul etmektedirler. Dilbilimcilerin bu konuda farklı görüşleri vardır.

Karahan, “Cümlede yapanı veya olanı karşılayan öge, öznedir. Özne, yüklem gösterdiği kılışı, oluşu ve durumu üzerine alır.” diye belirtir (2016: 18).

Böler, özneyi “Cümlede eylemi yapan, gerçekleştiren ya da olan veyahut bildiren ögeye özne adı verilmektedir.” diye söyler (2021: 29).

Banguoğlu ise, özne için “kimse” tabirini kullanarak, kimsenin bir kişi veya şey olabileceği gibi yalın bir kavram olabileceği gibi cümlede kılanı ve olanı temsil ettiğini belirtir (2019: 525).

Delice, özneyi “yüklemi kılış filinden kılış cümlelerinde eylemi gerçekleştiren isim unsuru” olarak tanımlar (2018: 162).

- **Su**, zeytinliklerden bu sebze bahçesine girer, komşu iki bahçenin sınırları boyunca ilerler, oradan havuza dökülür. (s.7)
- **Ben** bir başımayım. (s.45)
- **Hasan'ın söylemeyi düşündüğü, tasarladığı bir iki söz** vardı. (s.61)
- O dönemeçte kaybolur kaybolmaz Hacer'in içinde, **onun ardından atılmak ona yetişmek hevesi** söndü. (s.96)
- Ama dediklerine göre **Hacer**, Şerif Ali'ye sevdalıydı. (s.98)
- **Kızının Şerif Ali'ye arka çıkmayışından içi rahatlayan Gülsüm Kadın**, bu kez aşırı bir şefkat, sevgi gösterisine kapıldı. (s.106)
- **Öfke** bütün köyü sardı. (s.118)
- **Sonunda dileğine kavuştuğu** söyleniyordu. (s.136)
- **Garibin devesi** garip olur. (s.143)
- Dört yıl önce yendiği devenin dölünden geliyordu **güreştiği deve**. (s.151)

- Bu güreşten bir hafta sonra, **Hüseyin** gece uyku arasında aksırarak uyandı. (s.152)
- Yolun üstünde bir **otobüs** durdu. (s.192)
- Sonra **sanat, gerçek sanat** yapılamaz orada. (s.208)
- Daha böyle gbeklenmeden, gerdanı yağlanmadan önce **ondan hoşlanan kadınlar** vardı. (s.220)
- Evet, yalandı **bütün söyledikleri**. (s.221)
- O sabah, **Yalıkahveler’de oturan bazı erkenci köylülerle, balıkçılar**,İzmir yönünden boş gelen on beşer tonluk iki kamyonun geçtiğini gördüler. (s.224)
- Güneydeki dağların tepelerinden yere doğru alçalıyordu **bulutlar**. (s.231)
- **Aşı olan** balıklarımı, etlerini saydı. (s.236)
- **Ağzı** keçeleşmiş, **dili** şişmişti. (s.264)

zmen cümlede hitap özelliği taşıyan kelime veya kelime grubunu “seslenmeli özne” olarak kabul etmiştir (2016: 32).

- **Osman, Osmanım**, sen sağ mıydın ?(s.69)
- **Hanife Bacı**, sen sus. (s.104)
- Öfkelenme **Gülsüm Bacı**, dedi belki Hacer’in şerif Ali ‘de gnl vardır. (s.105)

- Sen hanidir geceleri ıkmazdın **Ağa**, bir göreceğin olmalı! (s.161)

Özne, fiile okluk, iyelik ve aitlik eki dışındaki çekim eklerini almadan bağ kurar (2016: 19).

- **Tabancadan çıkan kurşunun rüzgârı** sol kolunu sıyırıp geçti. (s.70)
- **Bir gün önceki bekleme duygusu** bu kez daha sık yokluyordu onu. (s.94)
- Dışarda **gecenin sessizliği** arttıkça arttı. (s.110)
- Güreşlerin başlamasıyla **Tülü’nn an sesleri** kesiliyordu kasabadan. (s.131)

- **Gazozlar** geldi, içtiler. (s.178)
- **şoförü** sundurmasının altına yanaştırmıştı arabayı. (s.260)

2.1.1.2.1. Özne eşitleriyle İlgili Görüşler

Banguoğlu; gerçekte kimse, gte/mantıkça/gramerce kimse, dönük kimse, karşılıklı kimseler, ortaklaşa kimse, ettiren kimse, olduran kimse olmak üzere farklı yedi özneden söz eder (2019: 543-546).

Delice, özneyi “dolaylı özne, pekiştirmeli özne, gizli özne, yaptıran özne, yapan özne” olarak gruplandırır (2018: 162-163).

Hatipoğlu; gerçek, sözde, örtülü, belirsiz, ortak, pekiştirmeli, bağlaçlı, açıklayıcıdan, seslenmeli, kayan ve bildirme koşacıyla özne olmak üzere farklı on bir özne türünden bahsetmektedir (2018: 2).

2.1.1.2.2. Öznesi Olmayan / Gösterilemeyen Cümleler

Edilgenlik eki alan geçişsiz olan fiillerle oluşturulan cümlelerde özne bulunmaz. Bu fiillerin yalnız 3. Kişi kullanılır (Karahan, 2016: 20).

- Artık o yörede ilk güz yağmurları düşünceye kadar, akan tek su sesi **işitilir**. (s.7)
- Su, akşamdan beri kuruyan yatağına doğru **atıldı**. (s.13)
- İkindiye varmadan, dışardan, Gölcük’ü yaklaşan gelin alıcıların silah sesleri, naraları, davul zurna gürültüsü **duyuldu**. (s.107)
- Gövdesi zamanla içten çürümüş **oyulmuştu**. (s.125)

Gerekliklik kipinin teklik 3. şahsının bazı kullanışlarında ve aynı işlevdeki “-mAk lazım / gerek” kalıplı cümlelerde de özne bulunmaz (Karahan, 2016: 21).

2.1.1.2.3. Özne Görevindeki Kelime Yapıları

2.1.1.2.3.1. Tek Kelimedenden Oluşan Özneler

- **Ben** fidanlarımı susus bırakamam. (s.19)
- **Osman** bu soruya ne karşılık vereceğini bilemedi. (s.39)
- Tülü’nün güreş tutacağı yerlerin uzaklığına göre, yolda geçecek günleri ayarlıyor, kasabadan ayrılıyordu **Hasan**. (s.131)
- **Mahkemeniz** herhalde biraz erken bitmiş olacak bugün. (s.182)
- Havada tek **bulut** yoktu. (s.191)
- Basamakları aşınmış merdivenleri önden çıkarak **hancı** yolu gösterdi. (s.218)
- Birşeyler koptu kanadı içinde. (s.272)

2.1.1.2.3.2. Kelime Grubundan Oluşan Özneler

2.1.1.2.3.2.1. İsim Tamlamasından Oluşan Özneler

- **Kocabaş’ların(ty)/ damı(tn)** iki bölmeliydi. (s.9)

- **Cezaevinin(ty)/ eskileri(tn)** ,yeni gelen Hasan ile Osman'ın yöresini sardılar. (s.40)
- **Senin(ty)/ sözün(tn)** benim sözümü tutsun. (s.48)
- Kendisine çevirdikten hemen sonra, **yedi aylık oğlunun(ty)/ başı(tn)**, gene anasının omuzu üstüne kapanıyordu. (s.62)
- **Gelin(ty)/ alayı(tn)**, önlerinde davul zurnaları, aralarında donanmış bir kırsığa bindirdikleri gelinle, köye yaklaşıyordu. (s.108)
- Dışarda **gecenin(ty)/ sessizliği(tn)** arttıkça arttı. (s.110)
- **Caddenin sağındaki kahvenin(ty)/ garsonu(tn)**,tablası elinde, kahvenin kapısında durmuş, fotoğrafçının işini bitirmesini bekler. (s.123)
- **En üstte sağda Tülü'nün, solda Ulaşlı'nın devesinin(ty)/ fotoğrafları(tn)** vardı. (s.139)
- **Kahvenin(ty)/ sahibi(tn)** ön sıraya aldı Sezai'yi, Necmi'yi, Vahit'i. (s.210)

2.1.1.2.3.2.2. Sıfat Tamlamasından Oluşan Özneler

- **Bu(s)/ su(i)** zengin edecekti onları. (s.11)
- **Dördünün yanyana sıralanan(s)/ bahçeleri(i)**, dizi aşan bir yeşillikle örtülüydü. (s.15)
- **Gürültüyü duyan(s)/ çocuklar(i)**, tarlalarının alt başında birikmişti. (s.27)
- **Bahçelerindeki(s)/ sebzeler(i)**, saplarına varıncaya kadar kurudu. (s.29)
- Suyun, rüzgârın alışık olduğu uğultusu arasında **yüreğini daraltan bir(s)/ fısıltı(i)** dolaşıyordu. (s.33)
- **Kapıldığı(s)/pişmanlık duygusu(i)** gittikçe daha çok içini eziyordu. (s.106)
- Üstünden sanki **yabancı bir(s)/ el(i)** yorganı çekti. (s.112)
- **Yuvarlağının yarısını yitirmiş(s)/ ay(i)** battı. (s.113)
- **Bütün kasabalıların acıdığı, kimsesiz yarı deli bir(s)/adam(i)** yerleşmiş, konut edinmişti oyuğunu. (s.125)
- **Dışarıdan gelen tek tük(s)/ meraklılar(i)** akşamdan göründüler kasabada. (s.141)
- O sakağın sonunda evine **hovardalar alan bir(s)/ kadın(i)** vardı. (s.153)

- Balkon boyunca **küçük küçük(s)/ odalar(i)** sıralanıyordu. (s.219)
- Böyle **dişlerini gösteren bir(s)/ fotoğraf(i)** yayınlanmıştı. (s.220)
- **Karşı kahvede tavla oynayan adamdayken yakalanan(s)/ bakışları(i)** dondu, köylülere yöneldi, ikisi arasında gitti geldi, gitti geldi. (s.229)

2.1.1.2.3.2.3. Sıfat-Fiil Grubundan Oluşan Özneler

- **Urla'ya Bademler'e inenler**, gidişlerinde dönüşlerinde, bineklerini; sığırtmaçlar sağmallarını, havuzun yalağında sularlar. (s.8)
- O geceden sonra **olanlar** unutulmadı. (s.9)
- **Kimin pişman olacağı** şimdiden bilinmez. (s.20)
- **Havuzun başında toplananlar** aralarında bakıştılar. (s.26)
- **Fundalıklar arasından birinin sürünüp kaçtığı**, ezik, bir iki daldan anlaşıyordu. (s.35)
- **Gidip güreşlerini görenler** çoğalıyordu. (s.136)
- İki yıla yakındır, adı Muharrem 'in kapatması diye çıktı çikalı köyde Ümmühan'ın yüzünü **gören** yoktu. (s.162)
- Bütün ömründe bir kez olsun, bir gazetede ya da bir dergide **böyle bir konuşma yapan** çıkmamıştı onunla. (s.220)

2.1.1.2.3.2.4. İsim-Fiil Grubundan Oluşan Özneler

- **Zeytin aşılarının ürün vermesi** daha sekiz on yıl isterdi. (s.11)
- Aşıları **sulanmak** isterdi. (s.12)
- Tek çare, **suçu Osman'ın üstüne almasıydı**. (s.45)
- **Öbür ziyaretçilerle hükümlülerin konuşmaları** uğultu şeklini almıştı. (s.63)
- Dama getirdiği ilk günden başlayarak, **ağasının Bahar'a takılan bütün bakışları** gözünün önünde canlandı. (s.63)
- Denizli'ye kaldırılacağını mektupla bildirdiği halde, **ağasının gelmeyişi**, kuşklarını daha da kuvvetlendirdi. (s.64)
- Ne çare kayıtsız **görünmeye çalışması, böyle demesi** hep boşunaydı. (s.106)
- Memurlar işe başlamadan önce Karaburun'da **olmamız** gerekir. (s.197)

2.1.1.2.3.2.5. Bağlama Grubundan Oluşan Özneler

- **Ethem ile Musa** geldiler. (s.16)
- Bahçeleri susuz kalırsa, **ne o ne de arkadaşları**, nasıl davranacaklarını, Hasan’a ne yapacaklarını düşünüp tasarlamamışlardı. (s.19)
- **Veli ile arkadaşları** artan öfkelerinin hızlandığı adımlarla geldikleri yoldan geri döndüler. (s.20)
- **Emine Gür ile gelini** aralarında bakıştılar. (s.76)
- Yedi günde bir ekmeğini, azığını götürmek gerekir, onu da **ya ben** götürürüm **ya yaşlı babası** götürür. (s.104)
- **Yargıç ile savcı** bakıştılar. (s.275)

2.1.1.2.3.2.6. Ünvan Grubundan Oluşan Özneler

- **Veli dayılar** geldi! (s.16)
- **Gülsüm Kadın** çamaşırdı fazla kalamadı. (s.93)
- **Keresteci Sedat Ören**, şoförünün yardımını beklemeden arka kapıyı açtı. (s.226)
- Karadenizliydi **Aşçı Kemal**. (s.273)
- Bizim için yoruldu **Hakim Efendi**, bir ayranımızı iç. (s.283)
- Az sonra **Ulamışlı Ali** geldi yanımıza. (s.284)

2.1.1.2.3.2.7. Birleşik İsim Grubundan Oluşan Özneler

- **Hasan Kocabaş** o gece kolay kolay uyuyamadı. (s.9)
- **Şerif Ali** işin içinden nasıl çıkacağını bilmiyordu. (s.88)
- **Halil İbrahim** dükkânında yalnızdı. (s.89)
- **Emine Gür** onu yatıştırmaya çalıştı. (s.102)
- Az ilerde **Veli Güzel** birden durdu. (s.121)
- **Raşit Rıza** büyük aktördür. (s.215)
- **Sedat Ören**, geçen bulutun boşluğundan o ara açan güneşe karşı gözlerinin üstüne tuttu elini. (s.229)

2.1.1.3. Nesne

Özmen, nesneyi “yüklemi geçişli fiillerden oluşan cümlelerde, yüklemdeki eylemlerden etkilenen kişiyi, nesneyi, varlığı, şeyi gösteren cümle ögesidir” diye tanımlayıp; etkilenmenin yanında algılamamanın da söz konusu olabileceğini vurgulamış,

yüklemi işitmek, duymak, görmek gibi duyu fiillerinden oluşan cümlelerde nesnenin etkileneşinin değil algılanmasının söz konusu olduğunu belirtmiştir (2016: 36).

Banguoğlu nesne için, cümlede kimsenin, dolayısıyla yüklemen etkilediği kişiyi veya şeyi temsil eden ögesi olduğunu belirtirken cümledeki önemini anlatırken cümleinin üçüncü üyesi sayıldığını fakat her cümleinin asli üyesi olmadığını söyler (2019: 527).

Karahan ise “Cümlede yüklemen bildirdiği, öznenin yaptığı işten etkilenen öge, nesnedir” diyerek nesnenin tanımını yapmıştır (2016: 25).

Bazı cümlelerde nesnelerden biri diğerinin açıklayıcısı olabilir.

- Ağasının yanında sıkıntıdan **göğüs geçirdiğini, uflayıp pufladığını** duyuyordu. (s.43)
- Avukat, yargıtay yoluyla **Osman’ın cezasını belki de üç yıl daha indireceklerini** söylüyordu. (s.51)
- Bahar, sesinden **bütün düşündüklerini, gerçek niyetini** anlayacakmış gibisine geldi. (s.57)
- Cebinden, **Hacer’in hediyesi, oyahı mavi bir mendil** çıkardı kokladı. (s.92)

Art arda gelen cümlelerde nesne ortak olabilir.

- Bu olay, **ikisi arasında ötedenberi süregelen gizli savaşı** hem açığa çıkardı, hem şiddetlendirdi. (s.80)
- Kız, her seferinde, **kendisini** ümitlendiriyor, bekletiyor, sonra da her seferinde eli daha boş geri çeviriyordu. (s.88)
- Cebinden, **Hacer’in hediyesi, oyahı mavi bir mendil** çıkardı, kokladı. (s.92)
- Alnıyla, burnuyla cama yapışıp, **Şerif Ali’nin niye durduğunu** görmeye, anlamaya engel oluyordu. (s.101)

Bazen cümlelerde birçok nesne bulunabilir. Fakat cümle içindeki nesneler farklı türde olamaz, cümledeki nesnenin türü aynı olmalıdır. Belirtili ve belirtisiz nesneler birlikte tek cümlede bulunmazlar.

- Hacer’in **athya bakıp güldüğünü(bln)/ atının telaşını(bln)** gördü. (s.95)

- Ardından Şerif Ali'nin **hasetten, öfkeden kuduracağını(bln),/ çatlayıp öleceğini(bln)** biliyordu ya yeterdi ona, gerisini düşünmedi! (s.96)
- Şerif Ali, **Hacer'in karşıdan gördüğü bütün o şaşkın hallerini(bln),/ heyecanını(bln),/ yüz çevirmelerini(bln)** kendisinden soğuduğuna, atlıya gönül verdiği yordu. (s.98)
- Tutuk bazı devinimlerinden, **adamin kendisini gördüğünü(bln),/ bakışlarını az önce kendisinden kaçırdığını(bln)** anladı. (s.227)

2.1.1.3.1. Belirtisiz Nesne

Nesne, eksiz olarak yükleme bağlanır. Yükleme eksiz bağlanan nesneler belirtisiz nesnedir; genel bir varlığı, karşılarlar. Belirtisiz nesneyi bulmak için “*ne*” sorusunu sorarız.

- Ama 947 yazında Kocabaş'lar, kendi bahçelerinde **yeni bir havuz** yaptırdılar. (s.9)
- Hükümlüler o gece Hasan ile Osman'a birer çul verdiler. (s.42)
- Pazar sabahı, bir sepete **zeytin, pekmez, peynir, yoğurt, bazlama, bahçelerinden topladıkları üç dört kilo armut** doldurdular. (s.54)
- Boş yere kendine de bana da **söz** getirme... (s.56)
- Sağda solda **söz olur** diyordun. (s.61)
- Osman, bu iki ay içinde ağabeyine **ikinci bir mektup** yazdırmadı. (s.62)
- Bahar, şubat başlarında **bir oğlan** doğurdu. (s.66)
- Onun ünü ile varlıklarını **haber** veriyorlardı başkalarına. (s.129)
- Bakışları **güven** taşıyordu. (s.138)
- Kasabada **kısa bir tur** attı davulu zurnasıyla. (s.140)
- Hasan'a büyük paralar önerdiler. (s.149)
- Dağlı çekmecedan **iki yüz liralık bir elli liralık beş tane on liralık** aldı, geldiği gibi avlu kapısına döndü. (s.157)
- Sofrada karısı, gelini, iki kızı, Dağlı'ya **hiçbir şey** sormadılar. (s.157)
- **Ev bark** edindi. (s.168)
- Zeynel de Davut usta gibi çayından **ağız dolusu bir yudum** çekti. (s.175)
- Gülsüm dönmüş **yoluna devam etmek** istemiş gene. (s.195)
- O kış hemen her gün **yağmur** yağdı. (s.202)

Belirtisiz nesne ve yüklem art arda gelirler. Aralarına de/da, dahi, bile gibi kuvvetlendirme edatları ve soru eki dışında genellikle başka bir öge girmez (Karahan, 2016: 26).

- **Büyüdü(bsn)**, diye tekrarlardı. (s.175)
- **Bıçak taşımali ama** dedi taşıdığını hiç aklına getirmemeli... (s.175)

2.1.1.3.2. Belirtili Nesne

Belirtili nesneler yükleme hali alan bir varlığı karşılayan nesnelerdir. Belirtili nesneyi bulmak için yükleme “kimi, neyi” sorularını sorarız.

- Çocuklar, günde birkaç kez, **üstüne atladıkları çıplak atlarını**; Urla’ya, Bademler’e inenler, gidişlerinde dönüşlerinde, **bineklerini**; sığırtmaçlar **sağmallarını**, havuzun yalağında sularlar. (s.8)
- Sinirleri, bitişik bölmeden gelen sesler, Bahar’ın yanı başından gitmeyen görüntüsü ile bozuk, yatağına yorganına sarılır, uykusuz, sağa sola dönüp durur, kurumuş dudakları ile yastığında, onun, hiç eli değmediği halde, **sıcaklığını bildiği yanaklarını** arardı. (s.11)
- Bakkala **ne karşılık vereceğini** bilemedi. (s.25)
- **Az ötede duran arık çapasını** kaptı. (s.26)
- Su değil, ben onlara **günahımı** vermem! (s.27)
- **Kaynaktan çıkan suyu** da kendi havuzlarına çevirdi. (s.27)
- Havuzun alt başında toplanan kalabalık, **Kocabaşlar’ın kavgasını** çocukların getirdiği haberden öğrendiler. (s.29)
- Karşılaştıkları kimseler, onların aramalarıyla ilgilenmiyor, onlar da kimseye **Arab’ı görüp görmediğini** soramıyorlardı. (s.31)
- O gece, iki kardeş **silahlarını** yerlerinden indirdiler. (s.32)
- Doktor, **Veli Sarı’nın ölüsünü** gördü. (s.36)
- Şimdi, **ağabeyini ele vermeyi** onuruna yediremiyordu. (s.39)
- Jandarmalar, bir elli adım ötede, **biriken kalabalığı** yaklaştırmıyorlardı. (s.39)
- Ağabey’i **bakışlarını** kendisinden kaçırıyordu. (s.41)
- Ağasının yanında **sıkıntıdan göğüs geçirdiğini oflayıp pufladığını** duyuyordu. (s.43)
- **Kardeşinin ellerini** tekrar tekrar sıktı. (s.45)

- **Başkan'ın çabuk çabuk okuduğu kararı**, Bahar, bilmediği bir dilden dinler gibi dinledi. (s.50)
- Sanki mahkemeden geri çağıracaklar, başkan, kararı yanlış okuduk, katil kardeşin değil sensin diyecekmiş gibi **avukatın bütün dediklerini** kısa kesiyordu. (s.51)
- Bütün kanının ılandığını, **yüzüne gözüne ateş bastığını** duydu. (s.52)
- **Her tuttuğunu** hışımla kıvırıyor; hışımla yerine koyuyor, yürürken hışımla yere basıyordu. (s.53)
- Altıncı gün, öğle yemeğinden sonra **sofra tahtasını** Hasan'ın önünden hızla çekip kaldırdı. (s.53)
- Hasan sarardı, yine de **kendini** tutmaya çalıştı. (s.54)
- **İzmir Cezaevi kalabalık olduğu için, Osman'ın Denizli Cezaevi'ne gönderileceğini** öğrendi. (s.55)
- Cezaevinde **Osman'ı** bulamadılar. (s.55)
- Üçüncü ay sonunda **onu da yollamayı** kesti. (s.56)
- O gece, Bahar kapısını arkasından dayakladıktan sonra, yatağında hep **bu konuşmayı** düşündü. (s.57)
- Konuşma bu sefer **yan masada oturanların ilgisini** çekti. (s.59)
- Adam **Hasan'la kardeşini** yakından tanıyordu. (s.59)
- O akşam, Bahar'la ikisi başbaşa kalınca **söze nereden başlayacağını** bilemedi. (s.60)
- Hasan **kadının yenildiğini** anladı. (s.61)
- Bahar, belki de ilk kez o **kadar yakınına sokulduğunu farkettiler** ağasını dirseği ile itti. (s.63)
- Hapiste geçen her saat artan bir gazapla **dişini** sıktı, mahpuslara **orta hizmeti** gördü, işliklerde iş verilerse çalıştı, kimsesiz hapisliğin her sıkıntısına katlandı, **gününün dolmasını** bekledi. (s.65)
- Düşündükçe, **ağasının yüzünü**, trenin koridorunu hafif aydınlatan ışık gibi sararmış, elini ayağını trenin sarsıntısıyla tirer gibi gözünün önünde gördü. (s.68)
- Bu olay, **ikisi arasında ötedenberi süregelen gizli savaşı** hem açığa çıkardı, hem şiddetlendirdi. (s.80)
- Anası, öfkeden alı al, moru mor, yine **önünü** kesti. (s.81)
- **Hacer'in atlıya bakıp güldüğünü, atının telaşını** gördü. (s.95)

- Şerif Ali, **Hacer'in karşıdan gördüğü bütün o şaşkın hallerini, heyecanını, yüz çevirmelerini**, kendisinden soğuduğuna, atlıya gönül verdiğiine yordu. (s.98)
- Hele bir kızınla konuş da **karşılığını** o vakit gelip alalım. (s.105)
- **Serginin yöresini** kalabalık kuşatmıştı. (s.174)

2.1.1.3.3. Nesnesi Olmayan Cümleler

Geçişsiz fiillerle oluşan cümlelerde nesne bulunmaz.

- Tekebaşı'nda, Kocabaş'ların küçük zeytinliğinin eteğinden kaynayan pazu kalınlığında bir su damarı, bir kulaç çapındaki yatağında, önce hızla kabarır, taşar sonra yer yer aralıkları harçla sıvalı taş döşeme bir oluktan, beş altı yüz adım aşağılarda kalan bir havuza doğru akmaya **başlar**. (s.7)

- Hasan Kocabaş, o gece kolay kolay **uyuyamadı**. (s.9)
- Havuzun çevresindeki narlar, susuzluktan çatlayıp **yarıldı**. (s.29)
- Ne diyeceğini şaşırان avukat yanlarından **ayrıldı**. (s.51)
- Kadın, çamaşırının geri kalacağını düşünerek hafif **sıkılmıştı**. (s.98)
- Mahmut, geriye yıkılıp sağ omuzu üstüne **düştü**. (s.122)
- Gözleri pırıl pırıl babasıyla göz göze **geldi**. (s.173)
- Şimdi sen içtikçe ben de içmiş kadar **oluyorum**. (s.250)

İsim cümleleri nesne almazlar.

- Besbelli bir bildikleri **vardı** ikisinin de! (s.77)
- **Pısrığın biriydi** o da. (s.96)
- Ama Mahmut'un Hacerimden **küçük**, Ömerimle **akran**. (s.104)
- Üstünde yetmiş lirası, köyde yeni evlenen bir arkadaşı ile karısının nüfus cüzdanları **vardı**. (s.113)
- Çobanların aylardır, köyden haftada on günde bir, yiyeceklerini getirenlerden başka kimseyle karşılaştıkları **yoktu**. (s.119)
- Yazın uzantısı denibilecek ılık bir güz ile soluk soluğa gelen aceleciler bir ilkbahar arasına sıkışan kışlar ise oldukça **kısa**. (s.124)
- Gündüzlerden belleklerde kalan bol bir **ışıktır** Ege'den. (s.129)

2.1.1.3.4. Nesne Görevindeki Kelime Yapıları

2.1.1.3.4.1. Tek Kelimedden Oluşan Nesneler

- Su değil, ben onlara **günahımı** vermem! (s.27)

- O gece, iki kardeş **silahlarını** yerlerinden indirdiler. (s.32)
- Ağabey'i **bakışlarını** kendisinden kaçırıyordu. (s.41)
- Cezaevinde **Osman'ı** bulamadılar. (s.55)
- Anası, öfkeden alı al, moru mor, yine **önünü** kesti. (s.81)
- Onun ünü ile varlıklarını **haber** veriyorlardı başkalarına. (s.129)
- Bakışları **güven** taşıyordu. (s.138)
- **Başrolleri** hep ona verirlerdi. (s.208)
- Masaya oturunca **sandalyesini** yan çevirdi, sırtını duvara verip **şoseyi** yandan görüşü altına aldı. (s.236)

2.1.1.3.4.2. Kelime Grubundan Oluşan Nesneler

2.1.1.3.4.2.1. İsim Tamlamasından Oluşan Nesneler

- Altıncı gün, öğle yemeğinden sonra **sofra(ty)/ tahtasını(tn)** Hasan'ın önünden hızla çekip kaldırdı. (s.53)
- **Hasan'ın(ty)/ yatağını(tn)** yayacaktı. (s.61)
- **Kapının(ty)/ ipini(tn)** elinden bıraktı. (s.74)
- Anası, Ömer'in ardından **avlu kapısının(ty)/ sağ kanadını(tn)** kapadı. (s.85)
- Kuşluğa varmadan toprak **gecenin(ty)/ nemini(tn)** emer, güneş deler eritirdi sisi. (s.129)
- Ağaçların önünü çepeçevre kuşatanher yaştan kadınlı erkekli seyirciler, renk renk başörtüleri, kasketleri, giysileriyle daha da renklendiriyorlardı bu **bahar(ty)/ görünümünü(tn)**. (s.142)
- Dağlı, hala ağzında ağır ağır çiğnediği lokması, hiçbir şey sormadan, **adamin(ty)/ konuşmasını(tn)** bekledi. (s.155)
- Dağlı, bir pençe gibi gerilen eliyle, **adamin(ty)/ ellerini(tn)** burnunun üstünden indirdi. (s.157)
- Kerim Kahya'nın yanında üç yıl **kapı(ty)/ yoldaşlığı(tn)** yaptık Ali'yle . (s.160)
- Muharrem sağ eliyle **tabancasının(ty)/ kabzasını(tn)** okşadı. (s.167)
- Avukat, o güne kadar **on beşe yakın katilin(ty)/ savunmasını(tn)** almıştı üstüne. (s.183)
- **Yolcuların(ty)/ sepetlerini(tn)** falan taşırdı. (s.185)

- Sonra bir iki yıl içinde **herkesin(ty)/sevgisini(tn)** kazandı. (s.185)
- Sonunda **şımarıklığının, dikbaşlılığının(ty)/ cezasını(tn)** çektim. (s.209)

2.1.1.3.4.2.2. Sıfat Tamlamasından Oluşan Nesneler

- Zeytin aşılarının ürün vermesi daha **sekiz on(s)/ yıl(i)** isterdi. (s.11)
- Bahar'ın yanı başından gitmeyen görüntüsü ile bozuk, yatağına yorganına sarılır, uykusuz, sağa sola dönüp durur, kurumuş dudakları ile yastığında, onun, hiç eli değmediği halde, **sıcaklığını bildiği(s)/ yanaklarını(i)** arardı. (s.11)
- Bir süre suyun yükselen havuza dökülürken çıkardığı, **gittikçe toklaşan(s)/ sesini(i)** dinledi. (s.13)
- Hasan **bu(s)/ karşılığı(i)** beklemiyordu. (s.28)
- Pazar sabahı, bir sepete **zeytin, pekmez, peynir, yoğurt, bazlama, bahçelerinden topladıkları üç dört kilo(s)/ armut(i)** doldurdular. (s.54)
- Hasan, ertesi hafta Osman'a Denizli Cezaevi adresine **on(s)/ lira(i)** postaladı. (s.56)
- İlk dinleyen **bir(s)/ cigara(i)** yaktı. (s.59)
- Delikanlı, **elindeki(s)/ karanfili(i)** son bir defa daha uzun uzun kokladı. (s.72)
- Bu kez **büyük(s)/ çanı(i)** uğultulu seslerle vurur, irili ufaklı öbür çanlarının zillerinin sesleri birbirine karışarak yankılanırlardı. (s.126)
- Tülü, dingin bakışlarla süzerdi **ürküttüğü küçüklü büyüklü(s)/ dostlarını(i)**. (s.127)
- Onun gücüne kuvvetine tanık olarak yaşamakla ölümlülükten kurtarıyorlardı kendi **silik(s)/ varlıklarını(i)**. (s.128)
- İki yandan, karşıdan saldırıya geçerek **birbirlerinin zayıf(s)/ yanlarını(i)** arıyorlardı ikisi de. (s.144)
- Adam, sol avucunun ayasıyla en azından **on beş günlük(s)/ sakalını(i)** kaşıdı. (s.155)
- Üst katta, ocağın yanında, **duvara gömülü küçük bir(s)/ dolabı(i)** açtı. (s.156)
- Dağlı avuçlarını gererek **nasırlı(s)/ ellerini(i)** Muharrem'e uzattı. (s.164)

2.1.1.3.4.2.3. Sıfat-Fiil Grubundan Oluşan Nesneler

- Köpeği bir el devinimiyle yatıştırdı, **gelenleri** süzdü. (s.16)
- Fakat üçü de **ne yapacaklarını** bilmiyorlardı. (s.20)
- Muhtara **bu işe karışmayacağını, bu işe karışmanın görevi olmadığını** söyledi. (s.21)
- **Veli ile arkadaşlarının anlattıklarını** dinledi. (s.22)
- Üçüncü ay sonunda **onu da yollamayı** kesti. (s.56)
- Gardiyanların araya girmesiyle, tel bölmenin ardından isteksiz adımlarla uzaklaştı; tel bölmenin öbür yanında **ağabeyinin Bahar'ı koparır gibi alıp götürdüğünü** gördü. (s.63)
- İki elinin parmakları arasında, döndüre döndüre oynadığı bir karanfili, arada bir burnuna götürüp kokluyor, sonra da Hacer'e pencereyi açmasını, **karanfili kendisine atacağını** işaret ediyordu. (s.71)
- Eğlenti ilerledikçe, anası **çoktandır görmediği eski tanıdıklarını** buldu. (s.83)
- Ulaşmış, Bakırlı, Gödenceli, oğlan anaları **Hacer'in kim olduğunu, kimin kızı olduğunu** sorup öğrendiler. (s.84)
- Başkasına anlat **bu dediklerini!** (s.88)
- Gübre yığınının gerisinde, Şerif Ali'nin kımıldadığını gördüğü ana kadar, aradan geçen bir iki dakika içinde kapıldığı telaşlı, **yüreğinin nasıl bir hızla vurduğunu** hiç unutmuyacaktı. (112)
- **Ne diyeceklerini** bilemediler. (s.116)
- **Aradıklarını** bulamadı. (s.116)
- Kalabalık, **Şerif Ali'nin anasıyla babasının, olan bitenden haberi olmadığını** anlamıştı. (s.117)

2.1.1.3.4.2.4. İsim-Fiil Grubundan Oluşan Nesneler

- Akşama kadar **havuzun dolmasını** bekleyeceklerdi. (s.15)
- Veli, arkadaşları, Kocabaşlar'ın yeni havuzuna, havuzdan aşılıklara giden oluğa, o sabah bol bol suladıkları belli bahçelerine bakarak, **Hasan ile Osman'ın yaklaşımlarını** beklediler. (s.17)

- Uzakta, bahçelerinin içinde, kadınları çocukları toplanmış, **onların geri dönmesini** bekliyorlardı. (s.20)
- **Osman'ın hayatta olduğunu değil, vaktiyle yaşadığını bile düşünmek** istemiyordu. (s.65)
- Komşularından biri bir koluna öbürü öbür koluna girip **Gülsüm Kadın'ı geri çevirmek** istediler. (s.76)
- Hacer **dönüp odaya doğru uzaklaşmak** istedi. (s.81)
- Anasına **kendisini az beklemesini** işaret etti. (s.86)
- **Bir yere tutunmak, o kayma duygusunu önlemek** istiyordu. (s.110)
- Ağıllarının önünde **gelenlerin yaklaşmasını** beklediler. (s.119)
- **Ahıra doğru atılmak** istemişti. (s.153)
- **Karısının, kızlarının önünde sıkmak** istemiyordu oğlunu. (s.172)
- Karşısındaki, **aşağıdan gelen yolu gözlemeyi, saatine bakmayı** bıraktı, başını karşı kaldırıma çevirdi. (s.180)

2.1.1.3.4.2.5. Bağlama Grubundan Oluşan Nesneler

- Veli, arkadaşları, Kocabaşlar'ın yeni havuzuna, havuzdan aşılıklara giden oluğa, o sabah bol bol suladıkları belli bahçelerine bakarak, **Hasan ile Osman'ın yaklaşımlarını** beklediler. (s.17)
- Hiçbir davaya **olur ya da olmaz** diyemiyordu artık. (s.22)
- **Küçük gibi küçüklüğünü bil!** (s.27)
- **Çoluk çocuğu ile belleri üstüne eğilip yetiştirdikleri, emek verdikleri ne varsa** kurutuyordu. (s.29)
- Cezaevinin eskileri, **yeni gelen Hasan ile Osman'ın yöresini** sardılar. (s.40)
- Bahar, olay gününün şaşkınlığı geçince o gece ağası uyandırınca **Osman'ın duvardan çiftiyi aldığını, sabaha karşı elinde çifte ile dama döndüğünü** iyice hatırladı. (s.47)

2.1.1.3.4.2.6. Ünvan Grubundan Oluşan Nesneler

- **Gülsüm Bacı'yı niye öfkelelendirdin?** (s.74)
- **Hanife Kadın'ı** buldu. (s.100)

2.1.1.3.4.2.7. Birleşik İsim Grubundan Oluşan Nesneler

- Havuzun başında komşusu **Hüseyin Şengül’ü** gördü. (s.15)
- Beklerken **Şerif Ali’yi** düşünüyordu yine. (s.94)
- Başka bir gün **Cahide Sonku’yu** tokatlamıştı. (s.209)

2.1.1.3.4.2.8. Cümle İçinde Cümle Olarak Bulunan Nesneler

- **Vekil tutacaksın, ben mahkemede ne diyeceğimi bilemem,** dedi. (s.46)
- Bir iki kişi çekinerek, yarım ağızla **“Dönüş vakti ne ağa?”** dediler. (s.165)
- Uzun uzun selamlaşmayı, hal hatır sormayı gereksiz görerek kısaca **“Hoş bulduk”** dedi, hemen ardından sordu. (s.279)
- **“Ne diyeyim? Olanlar olmuş. Çok üzgünüm!”** dedi sadece. (s.276)

2.1.1.4. Yer Tamlayıcısı

“Yer tamlayıcısı, cümlede yüklem bildirdiği hareket, iş veya oluşun yerini ve yönünü bildiren ögedir” (Özkan ve Sevinçli, 2019: 149). Diğer kaynaklarda *dolaylı tümleş* olarak da isimlendirilmiş olan yer tamlayıcısı, bazı cümlelerde zorunlu, bazı cümlelerde ise yardımcı ögedir.

Yer tamlayıcısı, yükleme yönelme (-A), bulunma (-DA), uzaklaşma (-Dan) hâli ekleriyle bağlanan, bir kelime veya kelime grubudur.

Ergin yer tamlayıcısı ile ilgili olarak, her hareketin zaman ve mekân içinde bir yeri ve istikameti vardır. İşte yer tamlayıcısı hareketin cereyan ettiği bu yeri ve istikameti ifade ettiğini belirtmektedir (2020: 394).

Karaağaç yer tamlayıcısını, cümlede yaklaşma, bulunma ve uzaklaşma bildirerek yüklemi tamamlayan öge, olarak ifade eder(2017: 233).

Karahan ise yer tamlayıcısını, cümlede yönelme, bulunma ve uzaklaşma bildirerek yüklemi tamamlayan öge olarak belirtmiştir (2016: 29).

Banguoğlu, yer tamlayıcısı için “isimleme” ismini kullanır, “Cümlede yüklem gerçekleşmesiyle ilgili kişileri ve şeyleri gösteren adlara ve zamirlere isimleme denir” tanımını yapar (2019: 529).

Art arda sıralanan bazı cümlelerde yer tamlayıcısı ortak olabilir.

- Tekebaşı’ndan havuza doğru uzayan bir kavak çizgisi, **havuzun üst başında** sıklaşır, asma, nar, kümelerine(**havuzun üst başında**) karışır. (s. 7)

- Veli ile arkadaşları boş yere **havuzun başında** dolandılar, suyun gelmesini (**havuzun başında**) beklediler. (s. 24)
- O yıl nisan çıkarken, Hasan bir sabah **Urla'da kahvede** oturmuş, yakınlarda bir yere zeytin ilaçlamaya giden zeytin bakım memurunun dönüşünü (**Urla'da kahvede**) bekliyordu. (s. 57)

Bir cümlede birden fazla aynı veya ayrı cinsten yer tamlayıcısı bulunabilir.

- Derken, bir yük arabası alır, bir araba yükü şeftali ile **bahçelerinden/şoseye** çıkar, bütün gece İzmir'e doğru ilerlediğini görürdü. (s. 11)
- Veli ve arkadaşları, artan öfkelerinin hızlandığı adımlarla **geldikleri yoldan/ geri** döndüler. (s. 20)
- **Bahar'ın durmadan yatağında sağa sola dönüşüne, /derin derin iç çekişine** aklı takıldı. (s. 32)
- Mahkemeciler, **jandarmalar arasında**, ikişerli kolda, adliyenin merdivenlerine doğru ilerlerken **Osman'a doğru** atıldı. (s. 48)
- **Mayasının gözleri önünde/ alta** düşmüş yenilmişti. (s. 136)
- Yerine oturmadan önce **kapıdan / dışarıya** baktı. (s. 253)

2.1.1.4.1. Tek Kelimeden Oluşan Yer Tamlayıcıları

- Hasan Kocabaş, **dışarıya** kulak verdi. (s. 11)
- **Söze** Veli Sarı başladı. (s. 17)
- Çocuklardan biri **yerden** bir taş aldı. (s. 24)
- Havuzun başında toplananlar **aralarında** bakıştılar. (s. 26)
- Veli Sarı'dan başka, bütün köy bütün ova halkı **orada** hazırды. (s. 35)
- Osman bu iki ay içinde **ağabeyine** ikinci bir mektup yazdırmadı. (s. 62)
- Hacer, Şerif Ali'yi savdıktan sonra **odaya** döndü. (s. 93)
- Tülü'nün bir fotoğrafını büyütmüş, suluboya ile renklendirerek **vitrinine** koymuştu. (s. 124)
- Güreş sanbahı bu kez Tülü'nün hasta meraklıları salkım saçak bir kamyon ya da bir otobüse dolarak ayrılıyorlardı **kasabadan**. (s. 132)
- Yeni gelenler, önce gelenlerin **yüzüne** baktılar. (s. 193)
- Yine bir gümbürtü duydu **içinde**. (s. 222)
- Göbeğinin altından çıkardığı sağ ayağını güçlkle **dışarıya** attı. (s. 226)
- “İte bak!” diye geçirdi **aklından**. (s. 230)

- Sen **bana** bakma. (s. 249)

2.1.1.4.2. Kelime Grubundan Oluşan Yer Tamlayıcıları

2.1.1.4.2.1. İsim Tamlamasından Oluşan Yer Tamlayıcıları

- **Havuzun(ty)/yakınında(tn)** daima bir gelen giden olur. (s. 8)
- Gidenler az sonra yanarında Muhtar, köy ihtiyar kuruundan iki üye, köy bekçisi ile birlikte **Kocabaş'ların(ty)/ bahçesine(tn)** döndüler. (s. 21)
- Uykusu açılsın diye bir süre **damin(ty)/ önünde(tn)** dolandı. (s. 33)
- Hasan'la Bahar, Osman'a götördükleri yiyecek sepeti ellerinde **cezaevinin(ty)/ kapısından(tn)** geri döndüler. (s. 55)
- Her geçeni **ayak(ty)/ seslerinden(tn)** Şerif Ali sanıyordu önce. (s. 80)
- Hacer, oturdukları odanın **kapı(ty)/ pervazına(tn)** yaslandı. (s. 84)
- **Baş(ty)/ ucunda(tn)** biraz bekledi. (s. 86)
- **Afişin(ty)/sağında solunda(tn)**, yukarıdan aşağıya güreşecek develerin fotoğrafları sıralanıyordu. (s. 139)
- Dağlı, **kapının(ty)/ eşiğinde(tn)** yemenilerini çıkardı. (s. 156)
- Muharrem, **Dağlı'nın(ty)/ önüne(tn)** geçti. (s. 164)
- Hayvanı avlu kapısı dışına çıkarıp **kapının(ty)/ halkasına(tn)** bağladı. (s. 165)
- Hayvan suyunu içip başını kaldırdıktan sonra, semerin iki kaşından tutup, ayağını çevik bir hareketle aşırarak, **semerin(ty)/ üstüne(tn)** kayıverdi. (s. 167)
- Başçavuş gelmiş, ölüyü **yolun(ty)/ kıyısına(tn)** almışlar. (s. 196)
- Aktör, bakışlarını ıslak **alanın(ty)/ görünümünden(tn)** ayıramıyor, konuşmalarını duymamış görünüyordu. (s. 203)
- **Karanlıklarla kuşatılmış alanın(ty)/ ortasında(tn)** kaldılar bir süre. (s. 128)

2.1.1.4.2.2. Sıfat Tamlamasından Oluşan Yer Tamlayıcılar

- Su, akşamdan beri **kuruyan(s)/ yatağına(i)** doğru atıldı. (s. 13)
- O gün **aşağıdaki(s)/ havuza(i)** damla su düşmedi. (s. 24)
- Bir araya geldiklerinden beri **Bahar'dan ayrı geçirdiği bu ilk(s)/ gecede(i)**, bir süre Bahar'ı düşündü. (s. 43)

- Hasan, eli kolu buz kesen kadını, **iç odada kendine yaydığı(s)/ yatağa(i)** sürükledi. (s. 61)
- **İlk kalkacak(s)/ Seferihisar otobüsüne(i)** bindi. (s. 68)
- Kasketini düzelterek **çömeldiği(s)/ yerden(i)** doğruldu, işaretlerini yineledi. (s. 72)
- **Alacağı(s)/ karşılıktan(i)** korktu. (s. 76)
- Tay gibi o da başını hep **kendi bildiği(s)/yana(i)** çeker. (s. 93)
- **Ümmühan'ın kapının içinde söylediği(s)/ son bir iki cümleye(i)**, zar zor toparlayabildiği sözcüklerle karşılık verebildi. (s. 97)
- **Yaklaşan(s)/ gelin alıcılar arasında(i)**, doru atlı delikanlıyı da gördü. (s. 108)

2.1.1.4.2.3. Sıfat-Fiil Grubundan Oluşan Yer Tamlayıcılar

- Sorguya çekilenlerin yakınları, **o geceyi birlikte geçirdiklerine** tanıklık ettiler. (s. 40)
- **Anlattıklarından ortaya çıkan** şeydu: (s. 91)

2.1.1.4.2.4. İsim-Fiil Grubundan Oluşan Yer Tamlayıcılar

- **Osman'a göstermeye** çalıştı. (s. 50)
- **Çevresindeki hükümlülerden hiçbirine kuşkularını açıklamaya, öz ağabeyinin karısını ayarttığını söylemeye** dili varmıyordu. (s. 64)
- **Satıcılara, garsonlara yaklaşımdan** çekindi. (s. 67)
- **Döve döve gebertmeye** geldim seni. (s. 70)
- Ama ben tuttum, tatlı tatlı **gönlünü etmeye** kalktım. (s. 90)
- Kadının son olarak, **perşembeyi beklemelerini, perşembenin uğurlu gün olduğunu, o gün Hacer'i isteyeceğini** söylemesine de kulak asmadı. (s. 102)
- Erkekler, sabahın alaca karanlığında kimi atlı, kimi yayan, **Ulamış'a gelin almaya** gittiler. (s. 107)
- Gençlerin sorduğu bütün o kadın erkek oyuncular, birbiri ardından tavandan, yan duvarlardan, **sızar gibi görünmeye akmaya** başladılar gözleri önünde. (s. 221)

2.1.1.4.2.5. Tekrar Grubundan Oluşan Yer Tamlayıcılar

- **Bu anlı şanlı dönüşlerinde** yolda karşılaşan şoförler, uzun kornalarla selamlardı Tülü'yü. (s. 134)
- **Herkese büyük küçük herkese** gülerdi. (s. 182)
- Ölünün başında yaşlıca bir kadın, diz çökmüş, gövdesi hep bir karar, **ileri geri, sağa sola** sallanıyordu. (s. 191)

2.1.1.4.2.6. Bağlama Grubundan Oluşan Yer Tamlayıcılar

- Sonunda bu dava kaybedilecek bile olsa, köylüler haklı olduklarına inanmaktan vazgeçmeyecekler, kabahati **hakime ya da başka bir sebebe** yükleyeceklerdi. (s. 22)
- Öbür hükümlüler **Hasan ile Osman'a** döndüler. (s. 41)
- Boş yere **kendine de bana da** söz getirme. (s. 56)
- **Emine Gür ile gelinin arasında** geriye döndü. (s. 76)
- İnşallah, atının dönüşünde, o da, **evlerinin penceresinde ya da kapısı önünde** olurdu. (s. 94)

2.1.1.4.2.7. Ünvan Grubundan Oluşan Yer Tamlayıcılar

- Suyun idaresini **Kocabaşlar'ın sınır komşusu Tahtacı Safiye'ye** bıraktı. (s. 23)
- Ama dükkandan her çıkan, **anasının ,Hacer'i Kerim Kahya'nın oğluna vereceğine** inandı. (s. 98)

2.1.1.4.2.8. Birleşik İsim Grubundan Oluşan Yer Tamlayıcılar

- Tutanak yazıcısı, bir tutanakla mahkemenin kararını **Hasan Kocabaş'a** bildirdi. (s. 23)
- Öfkelenme, Gülsüm Bacı, dedi belki Hacer'in **Şerif Ali'de** gönlü vardır. (s. 105)

2.1.1.5. Zarf

Zarf, yüklemi anlamsal olarak zaman, yer, yön, durum, miktar, şart gibi yönlerden tamamlayan cümlenin yardımcı ögesidir. Cümlede zarfı bulmak için “*ne zaman, nasıl, niçin, kiminle, ne ile ne kadar, hangi yöne*” gibi sorular sorulur.

Özmen zarf tümleci için, yüklemde söz konusu olan eylemin nasıl, niçin, ne zaman, ne şekilde, kiminle, neyle, hangi vasıtayla yapıldığını bildiren ögesi, olarak ifade eder (2016: 39).

Böler, yüklemın anlamını zaman, tarz, durum, sebep, biçim, yer/yön, araç, miktar, ölçü ve şart bakımından tamamlayan bir öge olduğunu tanımlar (2021: 54).

Karahan ise; zaman, tarz, sebep, miktar, yön, vasıta ve şart bildirerek yüklemi tamamlayan cümle ögesi olarak bildirir (2016: 32)

Bir cümlede aynı veya farklı birden fazla zarf bulunabilir. Aynı cinsten zarflardan oluşan cümlede çoğunlukla zaman zarfı diğer zarfların önünde bulunurken miktar zarfı yüklemın hemen yanında yer alır.

- Bahçeleri havuzun alt başında kalan ekiciler, **yaz boyunca / günde üç dört kez** gelir, suyun havuzda vardığı çizgiyi kollarlar. (s. 8)
- Dereye inen küçük ördek sürüleri, **boş yere uzun süre su arandıktan sonra**, derenin üstünü örten yabancı sarmaşık kümelerinin gölgelerine sığınıyor, **güneşin hızı geçinceye kadar** gölgeliklerde kalıyordu. (s. 29)
- **Bir araya geldiklerinden beri** Bahar'dan ayrı geçirdiği bu ilk gecede, **bir süre** Bahar'ı düşündü. (s. 43)
- **Ekim başlarında bir gün/ sebze indirdiği hanın sahibiyle hesap kesmek için** İzmir 'e gitmişti. (s. 65)
- **Düğünden iki gün sonra**, anası karşı komşularıyla birlikte dereye çamaşıra inecekti. (s. 84)
- Gülsüm Kadın **sabah kalktığı zaman** Hacer'in yorganını **kabarık** gördü. (s. 115)
- **Bu güreşten bir hafta sonra**, Hüseyin gece uyku arasında **aksırarak** uyandı. (s. 152)

2.1.1.5.1. Tek Kelimedен Oluşan Zarflar

- Ama o, aşıllıkların fidanların boy attığını, yük yük kayısıları şeftalileri düşünemiyordu **şimdi**. (s. 11)
- Emzikli çocuklarını kolları arasında **hırsıla** sıktılar. (s. 21)
- Kalabalığın şaşkınlığı **çabuk** geçti. (s. 26)
- **Çarçabuk** yerden bir iki taş kaptı. (s. 74)

- Gövdesi **zamanla** içten çürümüş oyulmuştu. (s. 125)
- Ulamışlı **iri** konuşuyordu. (s. 139)
- **Çabuk** hafifledi bu kuşkular. (s. 154)

2.1.1.5.2. Kelime Grubundan Oluşan Zarflar

2.1.1.5.2.1. İsim Tamlamasından Oluşan Zarflar

- **Bir el(ty)/ hareketiyle(tn)** arkadaşından kendisine bir şey sormasını istedi. (s. 98)
- **Perşembe(ty)/ günü(tn)**, Gölcük’e Ulamış’tan gelin gelecekti. (s. 107)

2.1.1.5.2.2. Sıfat Tamlamasından Oluşan Zarflar

- Çocuk, **günde birkaç(s)/ kez(i)**, üstüne atladıkları çıplak atlarını; Urla’ya, Bademler’e inenler, gidişlerinde dönüşlerinde, bineklerini; sığırmaçlar sağmallarını, havuzun yalağında sularlar. (s. 8)
- Veli ile arkadaşları, **artan öfkelerinin hızlandırdığı(s)/ adımlarla(i)** geldikleri yoldan geri döndüler. (s. 20)
- **Bir(s)/ solukta(i)** entarisini değiştirdi. (s. 94)
- Gülsüm Kadın **o(s)/ gece(i)** hiç uyuyamadı. (s. 106)

2.1.1.5.2.3. Zarf-Fiil Grubundan Oluşan Zarflar

- Urla’nın Bademler köyünün kuzeyinde, Ovacık’tan İzmir-Seferihisar şosesine kadar, hafif dalgalarla uzanan toprakları sulayan üç dereden ikisi, **yaz ayları gelince** kurur, kalın kumlu, çakıllı yataklarıyla kuraklıktan gün günden yanan, kavrulan ovanın yüzüne atılmış iki eski ustura izi gibi kalır. (s. 7)
- **Yaz ilerledikçe**, suyun havuzda hangi yüksekliğe vardığını sık sık yoklayan ekicilerin huyu değişir. (s. 9)
- **Çardağın kapısı içinde duran pabuçlarını ayağına geçirerek** dışarı çıktı. (s. 15)
- Atlının önünden **sekerek** geçti. (s. 95)

2.1.1.5.2.4. Tekrar Grubundan Oluşan Zarflar

- Hasan Kocabaş, o gece **kolay kolay** uyuyamadı. (s. 9)
- **Apar topar** odadan çıktı. (s. 97)
- **Aşağı yukarı** önceki tartışmada Veli’nin dediklerini tekrarladı. (s. 21)

- Üç gün önceki düğünün dedikoduları **yeni yeni** yayılıyordu daha. (s. 98)
- Hacer anasının her sözüne **durgun durgun** omuz silkti. (s. 106)
- Kalbi **hızlı hızlı** vurdu. (s. 107)

2.1.1.5.2.5. Edat Grubundan Oluşan Zarflar

- **Günün başlangıcından akşamın alacakaranlığına kadar** üçü, yani o, kardeşi, Bahar, damın çevresinde birlikte çalışırlardı. (s. 10)
- Suyun başında oynadığını gördükleri bir çocuğu, **yakalayıp dövmek için**, önlerine katıp kovaladıkları görülür; sığırlarını sulamak isteyen sığırtmaçlarla kavgaya tutuştukları olur. (s. 9)
- Veli Sarı, **sabaha karşı** bir iki saat uyuyabildi. (s. 14)
- Şerif Ali, öğleye kadar suyun içinde, **tuzağa düşmüş, yırtıcı hayvanlar gibi** dolandı. (s. 101)

2.1.1.5.2.6. Bağlama Grubundan Oluşan Zarflar

- Ben karşılığımı **daha baştan**, siz lafını açmadan verdim. (s. 105)

2.1.1.5.2.7. Kısaltma Grubundan Oluşan Zarflar

- Ömer, **rengi sapsarı**, anasına bu haberi ulaştırdı. (s. 103)

2.1.1.5.2.8. Yönelme, Bulunma veya Uzaklaşma Hâli Eki Alarak Oluşan Zarflar

- **Köye yaklaştığı sırada**, köyden dönen Musa Öztürk’le karşılaştı. (s. 25)
- **Halil İbrahim’in dükkânına girdiği sırada** bitkindi. (s. 98)
- Üç beş davardan başka geçimimiz yok ki, çaresiz **on iki yaşında** dağlara saldıık Mahmut’umu. (s. 105)
- Şerif Ali, Gülsüm Kadın’ın “olur” demeyeceğini **önceden** biliyordu. (s. 106)

2.1.2. Cümle Dışı Ögeler

Cümlelerin kuruluşunda bir etkeni olmayan, herhangi bir soruya cevap vermeyen cümle içerisindeki görevi belirlenemeyen fakat yine de cümleye dolaylı katkı sağlayan unsurdur. Bu ögeler cümleden çıktığında anlamda bozulma olmaz, fakat cümlede bulunması anlamı zenginleştirir. Başta hitaplar olmak üzere ara söz ve ara cümleler, bağlaçlar, ünlemler cümle dışı öge olarak kabul edilir.

Böler cümle dışı ögeleri, cümlenin kuruluşuna katılamayan, yükleme doğrudan doğruya bağlanamayan ve yükleme sorulan hiçbir soruya cevap vermeyen cümle ögesi, olarak ifade etmektedir (2021: 65).

Ergin, cümle dışı ögelerin fiille ilgili olmadıklarını ve cümleye ilâve edilmiş durumda bulunduklarını, cümlenin başında, ortasında, sonunda, cümleler arasında bulundukları gibi parantez şeklinde cümle içinde de bulunabileceğini söyler (2020: 395).

Karahan ise bu açıklamalara ek olarak, yüklem tamamlayıcısı olan ögelerin aksine açıklama, pekiştirme vb. işlevlerle cümleye yardım edeceğini ve cümleleri çeşitli anlam ilişkileri çerçevesinde birbirine bağlandıklarından bahsetmektedir (2016: 36).

Cümlede kullanılan fakat yükleme bağlanamayan ünlemler, ünlem grupları, hitaplar, bağlama edatları cümle dışı ögelerdir. Hitap anlamında kullanılan özel adlar, özne değil; cümle dışı öge olarak kabul edilir.

- Havuzdaki suyu ölçüyorlar, sonra ellerinde arık çapaları, kendisine doğru dönüp dikiliyorlardı: **Su!** (s. 13)
- Hayır, görmesinler **inşallah!** (s. 14)
- Alırız **elbet!** (s. 19)
- **Ülen Osman**, dedi, konu komşu aranızda anlaşsanız olmaz mıydı? (s. 25)
- Ne diyeyim **hakim bey?** (s. 38)
- **Hem**, dün gece nöbet kendisindeyken Veli aşılıklarına girecek olsa, kendisi de acımaz vururdu Veli'yi... (s. 43)
- **Kısmet!** İnsanın eceli gelmesin. (s. 60)
- **Eh** bize müsaade. (s. 63)
- Evlat gibi bir şey oldu **gayri.** (s. 143)
- Sözüm sana değil **zati** ağana! (s. 157)
- Sen hanidir geceleri çıkmazdın **Ağa**, bir göreceğin olmalı. (s. 161)
- **Hadi oğlum** üç kahve yap bize. (s. 228)

Yükleme bağlanamayan açıklama cümleleri ve ara sözler de cümle dışı ögeler olarak kabul edilir. Açıklama cümleleri, cümlede iki çizgi veya iki virgül arasında ya da parantez içinde yer alır.

- Olay, **masalar arasında böyle yüksek sesle konuşulur duruma gelince**, karşı masadan başka biri atıldı. (s. 59)
- Aklı, **durmadan İzmir Cezaevi’nde son görüştükleri gün**, ağabeyinin bir haline takılıyordu. (s. 62)
- Bekleme salonunda geçirdiği saatler, **hapiste geçen üç yıldan da uzun gelmesine karşılık**, yine de yerinden ayrılamadı. (s. 67)

Cümle dışı ögeler cümle içerisinde hep aynı yerde değildir. Cümlelerin başında, ortasında ve sonunda yer alabilirler.

- **Hele** ağabeyinin Bahar’a sataştığını görsün. (s. 64)
- **Düğün yılın ik düğünüydü**, oldukça büyük düğündü. (s. 83)
- Gözü kalanların gözü çıksın **inşallah!** (s. 85).

2.2. Kelime Grupları

Birden fazla kelimeden oluşan ve kendisini oluşturan kelimeler arasında aynı anlama gelen ancak cümle oluşturmayan yargısız yapılara kelime grupları denir. Araştırmacılar kelime grupları için farklı tanımlar ortaya koymuşlardır.

Banguoğlu, sözü geliştirmek üzere öbeklenen kavramlar arasında derece derece ilişkiler meydana getiren kelime gruplarına “kelime öbekleri” dendiğinden bahsetmektedir (2019: 49).

Karahan ise kelime grubu için bir varlığı, bir kavramı, bir niteliği, bir durumu, bir hareketi karşılamak veya belirtmek, pekiştirmek ve nitelemek üzere, belirli kurallar içinde yan yana dizilmiş kelimelerden oluşan yargısız dil birimleri olduğu tanımını yapmıştır (2016: 39).

Ergin, “Türk Dil Bilgisi” kitabında kelime gruplarını; “Tekrarlar, Bağlama Grubu, Sıfat Tamlaması, İsim Tamlaması, Aitlik Grubu, Birleşik İsim, Birleşik Fiil, Unvan Grubu, Ünlem Grubu, Sayı Grubu, Edat Grubu, İsnat Grubu, Genitif, Datif, Lokatif, Ablatif Grupları, Fiil Grubu, Partisip Grubu, Gerindium Grubu, Kısaltma Grupları ve Akkuzatif Grubu” şeklinde sınıflandırmıştır (2020: 374-392).

Gökdayı, kelime grubu, birden fazla kelimeyi içine alan, yapısında ve manasında bir bütünlük bulunan, dilde bir bütün olarak anlam kazanan bir dil birliğidir diye ifade eder (2010:1302) .

2.2.1. İsim Tamlaması

Tamlayan ve tamlanan olmak üzere iki veya daha çok isim unsurundanoluşan, iyelik eki alan isim unsurunun iyeliği gösteren başka bir isim unsuruyla bir araya gelerek oluşturulan kelime grubudur.

Karahan ise iyelik ekli bir isim unsurunun, iyeliğin işaret ettiği bir başka isim unsuruyla kurulan bir kelime grubu olarak tanımlar (2016: 42).

Karaağaç isim tamlamasını, bir ismin bir başka isimle ilişkilendirildiği söz öbeği olarak tanımlamıştır (2017: 208) .

2.2.1.1. Belirtisiz İsim Tamlaması

Bir isim tamlamasında birinci unsur ek almaz, ikinci unsur iyelik eki alırsa “belirtisiz isim tamlaması” olarak adlandırılır. Bu tamlama belirsiz, genel bir nesneyi, bir türü karşıladığı görülmektedir.

- Urla’nın Bademler köyünün kuzeyinde, Ovacık’tan İzmir –Seferihisar şosesine kadar,hafif dalgalarla uzanan toprakları sulayan üç dereden ikisi, **yaz (ty) /ayları(tn)** gelince kurur, kalın kumlu,çakıllı yataklarıyla kuraklıktan gün günden yanan, kavru lan ovanın yüzüne atılmış iki eski **ustura(ty)/ izi(tn)** gibi kalır. (S. 8)
- Artık o yörede, ilk **güz(ty)/ yağmurları (tn)**düşünceye kadar, akan tek **su (ty) /sesi(tn)** işitilir.
- Tekebaşı’nda, Kocabaş’ların küçük zeytinliğinin eteğinden kaynayan **pazu(ty)/ kalınlığında(tn)** bir **su(ty)/ damarı(tn)**, bir **kulaç(ty)/ çapındaki(tn)** yatağında, önce hızla kabarır, taşar sonra yer yer aralıkları harçla sıvalı taş döşeme bir oluktan, beş altı yüz adım aşağılarda kalan bir havuza doğru akmaya başlar.
- Tekebaşı’ndan havuza doğru uzayan bir **kavak(ty)/ çizgisi(tn)**,havuzun üst başında sıklaşır, **asma, nar(ty)/ kümelerine(tn)** karışır.
- Sirtında, yabancı mavi çiçekli pembe pazen entarisi, beline kadar inen saçlarıyla, **avlu(ty)/ kapısından(tn)** fırladı. (s. 95)
- Üç yıl önce öğretmeni dinleyip **enstitü(ty)/ mektebine(tn)** gönderiverseydik, kurtulacaktı dağları beklemekten. (s. 105)
- Üstünde yetmiş lirası, köyde yeni evlenen bir arkadaşı ile karısının **nüfus(ty)/ cüzdanları(tn)** vardı. (s. 113)

- Dinsel bir anlayışla **Kurtuluş(ty)/ Savaşı(tn)** şehitlerinin anısına dikilmişti. (s. 126)
- Erken saatlerde pos bıyık **Girit (ty)/göçmeni(tn)** börekçiler tablaları üstüne yerleştirdikleri camlı teneke kasalarında kıymalı, peynirli börekler satarlardı köşe başlarında. (s. 126)
- **Ege(ty/ illerinde ilçelerinde (tn)** düzenlenen güreşlere gitmesi yaklaştıkça sıklaşırdı. (s. 131)
- Hep birlikte **Cumhuriyet (ty)/Alanı’na(tn)** girildi böyle. (s. 135)
- **Taksi(ty)/ Koy’un(tn)** alt kıyısını dolaşırken, o acılı denizi görmemek için başımı hep **Karaburun (ty)/dağlarına(tn)** doğru çeviririm . (s. 201)
- O döneminde **İstanbul Şehir(ty)/ Tiyatroları’nın(tn) Dram(ty)/ Bölümü’nde(tn)** çalışıyordu. (s. 208)
- Hanın **alt (ty)/katında, avlusunda(tn)** park eden otobüslerin girip çıktığı yüksek **giriş(ty)/ kapısının(tn)** sağında, büyük bir sabahçı kahvesi vardı. (s. 219)
- **Kapıldığı bir suçluluk (ty)/duygusunun ezikliği (tn)** altında, isteksiz isteksiz pullarının yerlerini değiştirdi. (s. 230)
- **Yüzük(ty)/ parmağında(tn)** ,parmağının ilk boğumunu kaplayacak kadar kalın bir **altın (ty)/yüzük (tn)** vardı. (s. 231)
- Ayakları çorapsız, sırtında sadece **basma(ty)/ bir entari(tn)** vardı. (s. 245)
- Erken inen **güz(ty)/ akşamı(tn)** ile kararıyordu dışarısı. (s. 259)
- Kasalarının yeşili ile madensel parçalarının kırmızısı **sokak(ty)/ lambasının ışığında(tn)** birbirine yakın renkte görünen, yükleri ıslak muşambalarla sarılı, koskoca iki MAN ‘dılar. (s. 260)
- **Duruşma (ty)/salonunun kapısı(tn)** içinde, iki yanında kımıldanan kalabalığın soluğunu duyuyordu üstünde. (s. 262)
- Gözleri, sonsuz bir **gönül(ty)/ borcu duygusunun yansımalarıyla(tn)** dolu, maşrapayı geri uzattı. (s. 264)
- Ertesi sabah, bir **yatak yorgan(ty)/ dengi(tn), bir (ty)/ sandık(tn), bir üzüm(ty)/ küfesine(tn)** sıkıştırılmış kap kacaklarıyla Yalıkahveler’den ayrıldılar. (s. 278)

- Günü gelince yargıç, **tutanak(ty)/ yazıcısı(tn), tapu fen(ty)/ memuru (tn)** bir taksiye dolduk, Selim’ in tarlasına gittik. (s. 282)

2.2.1.2. Belirtili İsim Tamlaması

Belirtili isim tamlamaları en az iki kelimedenden oluşan ve her iki kelimenin de ek aldığı tamlama türüdür (Benzer, 2012: 1053) .

- **Urla’nın Bademler köyünün (ty)/kuzeyinde(tn)** ,Ovacık’tan İzmir – Seferihisar şosesine kadar, hafif dalgalarla uzanan toprakları sulayan üç dereden ikisi, yaz ayları gelince kurur, kalın kumlu, çakıllı yataklarıyla kuraklıktan gün günden yanan, kavru lan ovanın yüzüne atılmış iki eski ustura izi gibi kalır. (S. 8)

- Tekebaşı’nda, **Kocabaş’ların(ty)/küçük zeytinliğinin(ty)/ eteğinden** kaynayan pazu kalınlığında bir su damarı, bir kulaç çapındaki yatağında, önce hızla kabırır, taşar sonra yer yer aralıkları harçla sıvalı taş döşeme bir oluktan, beş altı yüz adım aşağılarda kalan bir havuza doğru akmaya başlar. (s. 9)

- **Kocabaş’ların zeytinliğinin (ty)/alt başında (tn)** gene **Kocabaş’ların (ty)/** sekiz dönümlük **sebze bahçesi(tn)** vardır. (s. 9)

- Su, zeytinlikten bu sebze bahçesine girer, komşu iki **bahçenin(ty)/ sınırları(tn)** boyunca ilerler, oradan havuza dökülür. (s. 10)

- Havuzun ağzına yakın yıkık sağ köşesinden, taşan suların yayıldığı düzlükte yetişen **kayıtların(ty)/ dipleri(tn)** daima nemli kalır. (s. 10)

- **Hayıtların(ty)/ altından(tn)** geçen **derenin (ty)/üst başı(tn)** yaz aylarında kurur, taşan suların karıştığı yerden aşağıları su tutar. (s. 10)

- Çocuklar, günde birkaç kez, üstüne atladıkları çıplak atlarını; Urla’ya Bademler’e inenler, gidişlerinde dönüşlerinde, bineklerini; sığırmaçlar, sağmallarını, **havuzun(ty)/ yalağında(tn)** sularlar. (s. 11)

- Veli, arkadaşları, **Kocabaş’ların (ty)/yeni havuzuna(tn)**,havuzdan aşılıklara giden oluğa, o sabah bol bol suladıkları belli bahçelerine bakarak, Hasan ile Osman ‘ın yaklaşımlarını beklediler. (s. 17)

- Öğleden sonra, eski bir kaptıkaçtıya dolan vekil, tutanak yazıcısı,Veli ile arkadaşları,tekrar **Kocabaş’ların (ty)/damı önünde(tn)** göründüler. (s. 23)

- Bu da **çiftenin(ty)/ ruhsatı(tn)**. (s. 38)

- 1951 yılının(ty)/ ilk ayı(tn) içinde **Osman'ın(ty)/ cezası(tn)** doldu. (s. 66)
- Aşığına hafifçe gülerek karanfil koklarken yeniden **minderin (ty)/üstüne(tn)** diz çöktü. (s. 72)
- **Evin (ty)/içinde (tn)**,ne zamandır amansız iki düşman gibi yaşıyorlardı. (s. 80)
- Anası **avlu kapısının(ty)/ içinde(tn)** durmuş, ardından bakıyordu. (s. 82)
- Gülsüm Kadın kulağı dışardan gelecek en küçük bir seste, gaz lambasını **ocağın (ty)/üstünden (tn)**kaldırdı, **kapının(ty)/eşiği(tn)** içine bıraktı. (s. 99)
- Üstünde yetmiş lirası, köyde yeni evlenen bir arkadaşı ile **karısının(ty)/ nüfus cüzdanları (tn)**vardı. (s. 113)
- Az önce Şerif Ali ile Hacer'in **geçtikleri yolun(ty)/ üst başında(tn)**, birbirinde üç yüz adım aralarla sıralanan **ağıkların(ty)/ önüne (tn)**vardılar. (s. 119)
- Dinsel bir anlayışla **Kurtuluş Savaşı şehitlerinin(ty)/ anısına(tn)** dikilmişti. (s. 126)
- **Kapının (ty)/açılan kanadını(tn)** elinden bırakmadan öteki elini kapalı kanadına dayadı. (s. 155)
- Avukat **onun(ty)/ dudaklarının(tn) (ty)// kıyısında(tn)** , alnında belirmeye başlayan çizgilere baktı, karşısındaki çocuk on yedi yaşından çok büyük gösteriyordu. (s. 190)
- **Taksi Koy'un(ty)/ alt kıyısını(tn)** dolaşırken o acılı denizi görmemek için başını hep Karaburun dağlarına doğru çeviririm. (s. 201)
- O döneminde **İstanbul Şehir Tiyatroları'nın(ty)/ Dram Bölümü'nde(tn)** çalışıyordu. (s. 208)
- **Hanın(ty)/ alt katında, avlusunda(tn)** park eden otobüslerin **girip çıktığı yüksek giriş kapısının (ty)/sağında(tn)**, büyük bir sabahçı kahvesi vardı.(s.219)
- **Yoksul yaşamının(ty)/ değişmez dekoruydu(tn)** bu. (s. 220)
- **Kapıldığı bir suçluluk duygusunun(ty)/ ezikliği(ty)/ altında(tn)** , isteksiz isteksiz pullarının yerlerini değiştirdi. (s. 230)

- Yüzük parmağında, **parmağının(ty)/ ilk boğumunu(tn)** kaplayacak kadar kalın bir altın yüzük vardı. (s. 231)
- Bütün **dumanını(tn)** içine çekti **cigarasının(ty)** . (s. 243)isnat
- **Kasalarının (ty)/yeşili (tn)** ile **madensel parçalarının(ty)/ kırmızısı(tn)** sokak lambasının(ty)/ ışığında(tn) birbirine yakın renkte görünen, yükleri ıslak muşambalarla sarılı, koskoca iki MAN ‘dılar. (s. 260)
- **Duruşma salonunun(ty)/ kapısı(tn) içinde** iki yanında kımıldanan kalabalığın soluğunu duyuyordu üstünde. (s. 262)
- Gözleri, sonsuz bir gönül borcu **duygusunun(ty)/ yansımalarıyla(tn)** dolu, maşrapayı geri uzattı. (s. 264)
- Günü gelince yargıç, tutanak yazıcısı, tapu fen memuru bir taksiye dolduk, **Selim’ in (ty)/tarlasına(tn)** gittik. (s. 282)

2.2.1.3. Unsurları Tek Kelimeden Oluşan İsim Tamlamaları

- Urla’nın Bademler köyünün kuzeyinde, Ovacık’tan İzmir –Seferihisar şosesine kadar, hafif dalgalarla uzanan toprakları sulayan üç dereden ikisi, **yaz (ty) /ayları(tn)** gelince kurur, kalın kumlu, çakıllı yataklarıyla kuraklıktan gün günden yanan, kavrulan ovanın yüzüne atılmış iki eski **ustura(ty)/ izi(tn)** gibi kalır. (S. 8)
- Çocuklar, günde birkaç kez, üstüne atladıkları çıplak atlarını; Urla’ya Bademler’e inenler, gidişlerinde dönüşlerinde, bineklerini; sığırtmaçlar, sağmallarını, **havuzun(ty)/ yalağında(tn)** sularlar. (s. 11)
- Bu da **çiftenin(ty)/ ruhsatı(tn)**. (s. 38)
- **Evin (ty)/içinde (tn)**,ne zamandır amansız iki düşman gibi yaşıyorlardı. (s. 80)
- Sırtında, yabanlık mavi çiçekli pembe pazen entarisi, beline kadar inen saçlarıyla, **avlu(ty)/ kapısından(tn)** fırladı. (s. 95)
- Gülsüm Kadın kulağı dışardan gelecek en küçük bir seste, gaz lambasını **ocağın (ty)/üstünden (tn)** kaldırdı, **kapının(ty)/eşiği(tn)** içine bıraktı. (s. 99)
- Üç yıl önce öğretmeni dinleyip **enstitü(ty)/ mektebine(tn)** gönderiverseydik, kurtulacaktı dağları beklemekten. (s. 105)
- Bir **katırtırnağı(ty)/ kümesine(tn)** dayadı. (s. 114)
- **Mahmut’un(ty)/dudakları(tn)** titredi, sarardı. (s. 122)

- Orada yatar kalkar, geceden geceye içeriye kedi köpek girmesin diye bir çulla örterdi **oyuğun(ty)/ ağzını(tn)**. (s. 125)
- **Güreş(ty)/sabahu(tn)** bu kez Tülü'nün hasta meraklıları salkım saçak bir kamyonu ya da bir otobüse dolarak ayrılıyorlardı kasabadan. (s. 132)
- **Gemici(ty)/ fenerleri(tn)** dolanıyordu avluda. (s. 152)
- **Ağustos(ty)/ sıcakta(tn)**,susuzluktan yanan hayvan, çeşmeye yaklaştıkça hızlandı. (s. 166)
- Sonra bir iki yıl içinde **herkesin(ty)/ sevgisini(tn)** kazandı. (s. 185)
- Gözleri, sonsuz bir gönül borcu **duygusunun(ty)/ yansımalarıyla(tn)** dolu, maşrapayı geri uzattı. (s. 264)

2.2.1.4. Unsurları Kelime Grubundan Oluşan İsim Tamlamaları

2.2.1.4.1. Tamlayanı/Tamlananı İsim Tamlaması Olan İsim Tamlamaları

- Tekebaşı'nda, Kocabaş'ların küçük zeytinliğinin eteğinden kaynakayan **pazu(ty)/ kalınlığında(tn)** bir **su(ty)/ damarı(tn)**, bir **kulaç(ty)/ çapındaki(tn)** yatağında, önce hızla kabarır, taşar sonra yer yer aralıkları harçla sıvalı taş döşeme bir oluktan, beş altı yüz adım aşağılarda kalan bir havuza doğru akmaya başlar. (s. 7)
- Öğleden sonra, eski bir kaptıkaçtıya dolan vekil, tutanak yazıcısı, Veli ile arkadaşları,tekrar **Kocabaş'ların (ty)/damı önünde(tn)** göründüler. (s. 23)
- Jandarmaların yaklaşmasını önlemelerine karşı koyarak **merdiven altının(ty)/kapısına(tn)** kadar Osman'ın yanı sıra koştu. (s. 50)
- Anası **avlu kapısının(ty)/ içinde(tn)** durmuş, ardından bakıyordu. (s. 82)
- Üstünde yetmiş lirası, köyde yeni evlenen bir arkadaşı ile **karısının(ty)/ nüfus cüzdanları (tn)**vardı. (s. 113)
- Az önce Şerif Ali ile Hacer'in **geçtikleri yolun(ty)/ üst başında(tn)**, birbirinde üç yüz adım aralarla sıralanan **ağılların(ty)/ önüne (tn)**vardılar. (s. 119)
- O döneminde **İstanbul Şehir(ty)/ Tiyatroları'nın(tn) Dram(ty)/ Bölümü'nde(tn)** çalışıyordu. (s. 208)
- **Kapıldığı bir suçluluk (ty)/duygusunun ezikliği (tn)** altında, isteksiz isteksiz pullarının yerlerini değiştirdi. (s. 230)

- **Duruşma salonunun(ty)/ kapısı(tn)** içinde, iki yanında kımıldanan kalabalığın soluğunu duyuyordu üstünde. (s. 262)
- Gözleri, sonsuz bir **gönül(ty)/ borcu duygusunun yansımalarıyla(tn)** dolu, maşrapayı geri uzattı. (s. 264)

2.2.1.4.2. Tamlayanı/Tamlananı Sıfat Tamlaması Olan İsim Tamlamaları

- Artık o yörede, ilk **güz(ty)/ yağmurları (tn)**düşünceye kadar, akan tek **su (ty) /sesi(tn)** işitilir. (s. 8)
- Çukur yerlerde biriken suların ince bir akıntıyla birbiriyle birleşerek uzandığı derenin bu tarafında, dolaşan **küçük ördek(ty)/ sürüleri(tn)** görülür. (s. 8)
- Tekebaşı'ndan havuza doğru uzayan **bir kavak(ty)/ çizgisi(tn)**,havuzun üst başında sıklaşır, asma, nar(ty)/ kümelerine(tn) karışır. (s. 10)
- Hasan'ın verdiği kâğıt, çiftenin ruhsatı değil, havuz yaptıracağı sırada kaymakamlıktan aldığı **iki torba(ty)/ çimentonun(tn)** kendisine verilmesi ile ilgili belgeydi. (s. 38)
- **Kasabanın(ty)/ olağanüstü olaylara hasret havası(tn)** içinde haber çabuk yayıldı. (s. 60)
- Yüzük parmağında, parmağının ilk boğumunu **kaplayacak kadar kalın bir altın (ty)/yüzük (tn)** vardı. (s. 231)
- Gözleri, **sonsuz bir gönül(ty)/ borcu duygusunun yansımalarıyla(tn)** dolu, maşrapayı geri uzattı. (s. 264)

2.2.1.4.3. Tamlayanı/Tamlananı Sıfat-Fiil Grubu Olan İsim Tamlamaları

- Artık o yörede, ilk **güz(ty)/ yağmurları (tn)**düşünceye kadar, **akan tek su (ty) /sesi(tn)** işitilir. (s. 8)
- **Hayıtlarının altından geçen derenin(ty)/ üst başı(tn)** yaz aylarında kurur, taşan suların karıştığı yerden aşağıları su tutar. (s. 7)
- Tekebaşı'nda, Kocabaş'ların küçük zeytinliğinin eteğinden **kaynayan pazu(ty)/ kalınlığında(tn) bir su(ty)/ damarı(tn)**, bir kulaç(ty)/ çapındaki(tn) yatağında, önce hızla kabarır, taşar sonra yer yer aralıkları harçla sıvalı taş döşeme bir oluktan, beş altı yüz adım aşağılarda kalan bir havuza doğru akmaya başlar. (s. 9)

- **Sıvası kurtulduğu günün(ty)/ gecesi(tn)**, suyu, yatağından kendi havuzlarına çevirdiler. (s. 9)
- Tekebaşı'ndan havuza doğru **uzayan bir kavak(ty)/ çizgisi(tn)**,havuzun üst başında sıklaşır, asma, nar(ty)/ kümelerine(tn) karışır.
- Havuzun ağzına yakın yıkık sağ köşesinden, taşan suların yayıldığı düzlükte **yetişen kayıtların(ty)/ dipleri(tn)** daima nemli kalır. (s. 10)
- Bahar'ın güvensizliğini, kendisinden kuşkulandığını düşündükçe, **kapıldığı utanç(ty)/ duygusu(tn)**,yavaş yavaş Bahar'a karşı bir hınç duygusuna dönüştü. (s. 53)
- Gece yatacakları sırada, **damın içini kavuran ilk yaz(ty)/ sıcaklığı(tn)** Hasan'ın cesaretini arttırdı. (s. 61)
- Hanın(ty)/ alt katında, avlusunda(tn) park eden otobüslerin girip **çıkıldığı yüksek giriş kapısının (ty)/sağında(tn)**, büyük bir sabahçı kahvesi vardı. (s. 219)
- **Yoksul yaşamının(ty)/ değişmez dekoruydu(tn)** bu. (s. 220)
- Erken **inen güz(ty)/ akşamı(tn)** ile kararıyordu dışarı. (s. 259)

2.2.1.4.4. Tamlayanı/Tamlananı İsim-Fiil Grubu Olan İsim Tamlamaları

- **Duraklamalarının, bakışmalarının (ty)/sebebi(tn)** buydu. (s. 78)

2.2.1.4.5. Tamlayanı Tekrar Grubu Olan İsim Tamlamaları

- Ertesi sabah, bir **yatak yorgan(ty)/ dengi(tn)**, bir tahta sandık, bir üzüm küfesine sıkıştırılmış kap kacaklarıyla Yalılıkahveler'den ayrıldılar. (s. 278)

2.2.1.4.6. Tamlayanı/Tamlananı Bağlama Grubu Olan İsim Tamlamaları

- Bir yıldır **kardeşinin(ty)/ karısı ile oğluna(tn)** baktığını anlattı... (s. 60)
- **Kasalarının yeşili ile madensel parçalarının(ty)/ kırmızısı(tn) sokak(ty)/ lambasının(tn)(ty)/ ışığında (tn)**birbirine yakın renkte görünen, yükleri ıslak muşambalarla sarılı, koskoca iki MAN 'dılar. (s. 260)

2.2.1.4.7. Tamlayanı Ünvan Grubu Olan İsim Tamlamaları

- Bir süredir **Hasan Kocabaş'ın(ty)/uykusunu(tn)** kaçıran iki sebep vardı. (s.)
- Ama dükkândan her çıkan, anasının Hacer'i **Kerim Kahya'nın(ty)/ oğluna(tn)** vereceğine inandı. (s. 98)

- Az önce **Şerif Ali ile Hacer'in** geçtikleri yolun(ty)/ üst başında(tn), birbirinde üç yüz adım aralarla sıralanan ağılların önüne vardılar. (s. 119)

2.2.1.4.8. Tamlayanı Birleşik İsim Grubu Olan İsim Tamlamaları

- O yıl Ankara güreşlerinden sonra **Çukurovalı (ty)/bir zenginin(tn)** verdiği fiyatla sıfır kilometrede kırk kişilik bir otobüs satın alabilirdi. (s. 150)
- **Gazyağı(ty)/ kokusu(tn)** vardı havada . (s. 153)
- Halil 'in **Karaburun tapu(ty)/ dairesinde (tn)**karmakarışık bir işi vardır. (s. 197)
- Sonunda şımarıklığının, **dikbaşlılığının (ty)/cezasını(tn)** çektim. (s. 209)
- Veli, arkadaşları, **Kocabaş'ların(ty)/ yeni havuzuna(tn)**,havuzdan aşılıklara giden oluğa, o sabah bol bol suladıkları belli bahçelerine bakarak,Hasan ile Osman 'ın yaklaşımlarını beklediler. (s. 17)
- Taksi Koy'un alt kıyısını dolaşırken, o acılı denizi görmemek için başımı hep **Karaburun(ty)/ dağlarına(tn)** doğru çeviririm . (s. 201)

2.2.1.4.9. Tamlayanı Cümleden Oluşan İsim Tamlamaları

Eserimizde konuyla ilgili örneğe rastlanmamıştır.

2.2.2. Sıfat Tamlamaları

Bir sıfat ve isim yan yana gelerek sıfat tamlamasını oluştururlar. Sıfat tamlayan isim ise tamlanan görevini üstlenir.

Böler, “Sıfatlar isimlerin bir niteliğini, bir özelliğini belirtmek üzere isimlerle birlikte kullanılırken tamlama meydana getirirler. Bir isimle birleşen sıfatın oluşturduğu bu kelime grubuna sıfat tamlaması adı verilir” diye açıklamıştır (2021: 82).

Karahan, “Bir isim unsurunun bir sıfat unsuruyla nitelendiği veya belirtildiği kelime grubudur” diyerek açıklar (2016: 48).

Karahan, nesnenin neden yapıldığını belirten “demir kapı, cam bardak, mermer köşk, gümüş kemer” gibi tamlamaların isim değil sıfat tamlaması olduğunu, bu tamlamaların “demirden kapı, demirden yapılmış kapı, camdan bardak, camdan yapılmış bardak” şeklinde sıfat tamlaması kuruluşunda genişletilebileceğini ifade etmiştir (2016: 52).

2.2.2.1. Unsurları Tek Kelimeden Oluşan Sıfat Tamlamaları

- Artık **o(s)/ yörede(i)** ,**ilk(s)/ güz(i)** yağmurları düşünceye kadar, akan tek su sesi işitilir. (s. 7)
- Tekebaşı'nda, Kocabaş'ların küçük zeytinliğinin eteğinden kaynayan pazu kalınlığında bir su damarı, **bir(s)/ kulaç(i)** çapındaki yatağında, önce hızla kabarır, taşar sonra yer yer aralıkları harçla sıvalı taş döşeme bir oluktan, beş altı yüz adım aşağılarda kalan bir havuza doğru akmaya başlar. (s. 8)
- Suyun geçtiği topraklar, **küçük(s)/ ekiciler(i)** arasında bölüşülmüştür. (s. 8)
- Kocabaş'ların zeytinliğinin alt başında gene Kocabaş'ların **sekiz (s)/dönümlük(i)** sebze bahçesi vardır. (s. 9)
- **Bu(s)/ havuz(i) o(s)/ çevrenin(i)** can noktasıdır. (s. 8)
- Çocuklar, günde **birkaç(s)/ kez(i)**,üstüne atladıkları **çıplak(s)/ atlarını(i)**;Urla'ya, Bademler'e inenler, gidişlerinde dönüşlerinde ,bineklerini; sığırtmaçlar ,sağmallarını, havuzun yalağında sularlar. (s. 11)
- Hasan Kocabaş **on (s)/adım(i)** önünde ayakları dibinden orakla biçilmiş gibi yüzükoyun devrildi. (s. 70)
- Dağlı avuçlarını gererek **nasırlı(s)/ ellerini (i)**Muharrem 'e uzattı. (s. 164)
- Sonra sonra **cılız (s) /inekleri(i), büyükbaş(s)/ hayvanları(i)** da toplamaya başlamıştı. (s. 235)

2.2.2.2. Unsurları Kelime Grubundan Oluşan Sıfat Tamlamaları

2.2.2.2.1. Tamlayanı/Tamlananı İsim Tamlaması Olan Sıfat Tamlamaları

- Urla'nın Bademler köyünün kuzeyinde, Ovacık'tan İzmir –Seferihisar şosesine kadar, hafif dalgalarla uzanan toprakları sulayan üç dereden ikisi, yaz ayları gelince kurur, kalın kumlu, çakıllı yataklarıyla kuraklıktan gün günden yanan, kavrulan ovanın yüzüne atılmış **iki eski(s)/ ustura izi(i)** gibi kalır. (s. 7)
- Artık o yörede, ilk güz yağmurları düşünceye kadar, akan **tek (s)/su sesi(i)** işitilir. (s. 8)
- Tekebaşı'nda, Kocabaş'ların küçük zeytinliğinin eteğinden kaynayan pazu kalınlığında **bir (s)/su damarı(i)**, bir kulaç çapındaki yatağında, önce hızla kabarır, taşar

sonra yer yer aralıkları harçla sıvalı taş döşeme bir oluktan, beş altı yüz adım aşağılarda kalan bir havuza doğru akmaya başlar. (s. 8)

- Kocabaş'ların zeytinliğinin alt başında gene Kocabaş'ların **sekiz dönümlük(s)/ sebze bahçesi(i)** vardır. (s. 9)

- Tekebaşı'ndan havuza doğru uzayan **bir (s)/kavak çizgisi(i)**,havuzun üst başında sıklaşır, asma, nar kümelerine karışır. (s. 9)

- Çukur yerlerde biriken suların ince bir akıntıyla birbiriyle birleşerek uzandığı derenin bu tarafında, dolaşan **küçük(s)/ ördek sürüleri(i)** görülür. (s. 8)

- **Kimsesiz(s)/ hapsliğin her sıkıntısına(i)** katlandı. (s. 65)

- Sokağa bakan mendil büyüklüğündeki pencere, **boş ışıklı bir(s)/ günün aydınlığını(i)** çerçeveliyordu. (s. 71)

- Aktör, birbirine benzeyen **o yağmurlu(s)/ günlerden birinde(i)**, bir ikindiüstü göründü kasabada. (s. 202)

2.2.2.2.2.Tamlayanı/Tamlananı Sıfat Tamlaması Olan Sıfat Tamlamaları

- Urla'nın Bademler köyünün kuzeyinde, Ovacık'tan İzmir –Seferihisar şosesine kadar, **hafif dalgalarla uzanan toprakları sulayan(s)/ üç dereden ikisi(i)**, yaz ayları gelince kurur, kalın kumlu, çakıllı yataklarıyla kuraklıktan gün günden yanan, kavrulan ovanın yüzüne atılmış iki eski ustura izi gibi kalır. (s. 7)

- Üstünde yetmiş lirası, köyde **yeni (s)/evlenen bir arkadaşı(i)** ile karısının nüfus cüzdanları vardı. (s. 113)

- Artık o yörede, ilk güz yağmurları düşünceye kadar, **akan(s)/ tek su sesi(i)** işitilir. (s. 8)

2.2.2.2.3. Tamlayanı Sıfat-Fiil Grubu Olan Sıfat Tamlamaları

- Urla'nın Bademler köyünün kuzeyinde, Ovacık'tan İzmir –Seferihisar şosesine kadar, **hafif dalgalarla uzanan toprakları sulayanüç dereden (s)/ ikisi(i)**, yaz ayları gelince kurur, kalın kumlu, çakıllı yataklarıyla kuraklıktan gün günden yanan, kavrulan ovanın yüzüne atılmış iki eski ustura izi gibi kalır. (s. 7)

- Havuzun ağzına yakın yıkık sağ köşesinden, **taşan suların yayıldığı (s)/düzlükte (i)** yetişen kayıtların dipleri daima nemli kalır. (s. 8)

- Hayıtların altından geçen derenin üst başı yaz aylarında kurur, **taşan suların karıştığı(s)/ yerden (i)**aşağıları su tutar. (s. 8)
- Çukur yerlerde biriken suların ince bir akıntıyla birbiriyle birleşerek **uzandığı derenin bu (s)/tarafında(i)**,dolaşan küçük ördek sürüleri görülür. (s. 9)
- Veli ile arkadaşları, **artan öfkelerinin hızlandırdığı (s)/adımlarla(i)** geldikleri yoldan geri döndüler. (s. 20)
- **Sokağa bakan mendil büyüklüğündeki (s)/pencere(i)**,boş ışıklı bir günün aydınlığını çerçeveliyordu. (s. 71)

2.2.2.2.4. Tamlayıcı Tekrar Grubu Olan Sıfat Tamlamaları

- Bu **anlı şanlı(s)/ dönüşlerinde(i)** yolda karşılaşan şoförler, uzun kornalarla selamlardıTülü'yü. (s. 134)
- Herkese **büyük küçük(s)/ herkese(i)** gülerdi. (s. 182)
- Her gelişinde kahve çay ısmarlar, **ufak tefek (s)/bahşişler(i)** dağıtır, bütün keresteciler gibi hoş tutmaya çalışırdı bölge şefliğindeki görevlileri. (s. 234)

2.2.2.2.5. Tamlayıcı Edat Grubu Olan Sıfat Tamlamaları

- Eserimizde örneğe rastlanmamıştır.

2.2.2.2.6. Tamlayıcı/Tamlananı Bağlama Grubu Olan Sıfat Tamlamaları

- Eserimizde örneğe rastlanmamıştır.

2.2.2.2.7. Tamlananı Ünvan Grubu Olan Sıfat Tamlamaları

- Çeşmenin başında Şerif Ali ile aralarında haber **götürüp getiren(s)/ Dul Hanife(i)** ile karşılaştı. (s. 82)

2.2.2.2.8. Tamlayıcı Kısaltma Grubu Olan Sıfat Tamlamaları

- Eserimizde örneğe rastlanmamıştır.

2.2.2.2.9. Tamlayıcı Sayı Grubu Olan Sıfat Tamlamaları

- Tekebaşı'nda, Kocabaş'ların küçük zeytinliğinin eteğinden kaynayan pazu kalınlığında bir su damarı, **bir(s)/ kulaç(i)** çapındaki yatağında, önce hızla kabarır, taşar sonra yer yer aralıkları harçla sıvalı taş döşeme bir oluktan, beş altı yüz adım aşağılarda kalan bir havuza doğru akmaya başlar. (s. 8)

- Kocabaş'ların zeytinliğinin alt başında gene Kocabaş'ların **sekiz (s)/dönümlük(i)** sebze bahçesi vardır. (s. 9)
- Tekebaşı'ndan havuza doğru uzayan **bir (s)/kavak çizgisi(i)**,havuzun üst başında sıklaşır, asma, nar kümelerine karışır. (s. 9)
- **Beş on(s)/ gün (i)**hep yazdırmayı düşündü. (s. 64)
- Hasan Kocabaş **on (s)/adım(i)** önünde ayakları dibinden orakla biçilmiş gibi yüzükoyun devrildi. (s. 70)
- Evin içinde, ne zamandır **amansız iki(s)/ düşman(i)** gibi yaşıyorlardı. (s. 80)
- Üstünde **yetmiş(s)/ lirası(i)**, köyde yeni evlenen **bir(s)/ arkadaşı(i)** ile karısının nüfus cüzdanları vardı. (s. 113)
- Güreşlere **dokuz(s)/ gün(i), sekiz (s)/gün(i), beş (s)/gün(i), üç(s)/ gün(i), iki (s)/gün (i)**kaldı diye sayıldıkça gerilim arttı kasabada. (s. 140)

2.2.2.2.10. Tamlananı Birleşik İsim Grubu Olan Sıfat Tamlamaları

- Öğleden sonra, **eski bir(s)/ kaptıkaçtıya(i)** dolan vekil, tutanak yazıcısı, Veli ile arkadaşları,tekrar Kocabaş'ların damı önünde göründüler. (s. 23)
- Sen **bir (s)/karakola(i)** görünsen, dedi. (s. 59)
- **Bir(s)/ ikindiüstü(i)**,cezaevinin kapısı ardından kapanınca, Osman karşılaştığı ilk Denizlili'den garın yolunu sordu. (s. 67)
- Dediğin gibi bile olsa en azından **elli, elli beş(s)/ metreküp(i)** kereste... (s. 248)

2.2.3. Sıfat-Fiil Grubu

Sıfat-fiil grupları, bir sıfat-fiil ve ona bağlı unsurlardan oluşan kelime gruplarıdır. Sıfat-fiil grupları cümlede isim, sıfat ve zarf olarak görev alabilirler.

“Cümlede bir sıfatın kullanılabileceği her yerde kullanılabılırler. “Bir sıfat fiil ile bu sıfat fiile bağlı unsur veya unsurlardan kurulan kelime grubudur. Grubun ana unsuru sıfat fiildir, sonda bulunur. Grupta yüklem görevi yapan sıfat fiilin anlamı, bir veya birden fazla unsurla tamamlanır. Sıfat fiil grubu, cümle ve kelime grupları içinde, isim ve sıfat görevi yapar” (Karahan, 1993: 21-22).

Böler, sıfat-fiilleri “Bir sıfat-fiil ve bu sıfat-fiile bağlanan tamlayıcı unsur

(lar)dan meydana gelen kelime grubuna sıfat-fiil grubu adı verilir” şeklinde ifade ediyor. (2021: 178).

2.2.3.1. “-An” Eki ile Oluşan Sıfat-Fiil Grubu

- Urla’nın Bademler köyünün kuzeyinde, Ovacık’tan İzmir –Seferihisar şosesine kadar, hafif dalgalarla **uzanan toprakları sulayan üç dereden** ikisi, yaz ayları gelince kurur, kalın kumlu, çakıllı yataklarıyla kuraklıktan gün günden **yanan, kavrulan** ovanın yüzüne atılmış iki eski ustura izi gibi kalır. (S. 7)

- Artık o yörede, ilk güz yağmurları düşünceye kadar, **akan tek su sesi** işitilir. (S. 7)

- Tekebaşı’nda, Kocabaş’ların küçük zeytinliğinin eteğinden **kaynayan pazu kalınlığında bir su damarı**, bir kulaç çapındaki yatağında, önce hızla kabarır, taşar sonra yer yer aralıkları harçla sıvalı taş döşeme bir oluktan, beş altı yüz adım aşağılarda **kalan bir havuza** doğru akmaya başlar. (S. 7)

- **Tekebaşı’ndan havuza doğru uzayan** bir kavak çizgisi, havuzun üst başında sıklaşır, asma, nar kümelerine karışır. (S. 7)

- Havuzun ağzına yakın yıkık sağ köşesinden, **taşan suların** yayıldığı düzlükte **yetişen kayıtların** dipleri daima nemli kalır. (S. 8)

- Hayıtların altından **geçen derenin üst başı** yaz aylarında kurur, **taşan suların** karıştığı yerden aşağıları su tutar. (S. 8)

- Çukur yerlerde **biriken suların** ince bir akıntıyla birbiriyle birleşerek uzandığı derenin bu tarafında, **dolaşan küçük ördek** sürüleri görülür. (S. 9)

- Bu yüzden yaz başlarında, gün ikindiye varmadan **dolan havuzun** suyu, ağustos çıkarken akşamları ağız yüksekliğine ulaşamaz. (s. 8)

- Kendi toprağından **çıkan suyu** sebil edecek kadar zengin değildi ya! (s. 12)

- Veli, arkadaşları, Kocabaş’ların yeni havuzuna, havuzdan aşılıklara **giden oluğa**, o sabah bol bol suladıkları belli bahçelerine bakarak, Hasan ile Osman ‘ın yaklaşmalarını beklediler. (s. 17)

- Veli ile arkadaşları, **artan öfkelerinin** hızlandırdığı adımlarla geldikleri yoldan geri döndüler. (s. 20)

- **Yaklaşan erkeklerine** doğru bağırıp çağırmaya başladılar. (s. 21)

- Öğleden sonra, eski bir kaptıkaçtıya **dolan vekil**, tutanak yazıcısı, Veli ile arkadaşları, tekrar Kocabaş'ların damı önünde göründüler. (s. 23)
- Isparta Cezaevi'ndeki Osman'ın öldürüldüğünü **yazan gazete** ile Tepebaşı'na vardığı zaman damı Bahar'a başsağlığı dilemeye **gelen komşu** kadınlarla dolu buldu. (s. 60)
- Sokağa **bakan mendil büyüklüğündeki pencere**, boş ışıklı bir günün aydınlığını çerçeveliyordu. (s. 71)
- Bu duyguyla, yanbaşıda gelip **duran akranlarından** birinin koluna sarıldı. (s. 108)
- Üstünde yetmiş lirası, köyde yeni **evlenen bir arkadaşı** ile karısının nüfus cüzdanları vardı. (s. 113)
- Az önce Şerif Ali ile Hacer'in geçtikleri yolun üst başında, birbirinde üç yüz adım aralarla **sıralanan ağılların** önüne vardılar. (s. 119)
- Avukat onun dudaklarının kıyısında, altında belirmeye **başlayan çizgilere** baktı, karşıdaki çocuk on yedi yaşından çok büyük gösteriyordu. (s. 190)
- Sandalyesinin arkılığına sırtını verince, pek belli etmeden bir kez daha karşı kahvede tavla **oynayan çizmeli adama** baktı. (s. 227)
- Uzayıp **giden bir gök gürültüsü** daha. (s. 251)
- Erken **inen güz akşamı** ile kararıyordu dışarı. (s. 259)

2.2.3.2. “-mİş” Eki ile Oluşan Sıfat-Fiil Grubu

- Urla'nın Bademler köyünün kuzeyinde, Ovacık'tan İzmir –Seferihisar şosesine kadar, hafif dalgalarla uzanan toprakları sulayan üç dereden ikisi, yaz ayları gelince kurur, kalın kumlu, çakıllı yataklarıyla kuraklıktan gün günden yanan, kavrulan ovanın yüzüne **atılmış iki eski ustura izi** gibi kalır. (S. 7)
- **Uçlarından düğümlenerek çıkın edilmiş damalı bir mendil** bıraktı masaya. (s. 265)
- Kahveden çıkmış, arkasından **gelenlerin elinden kurtulmuş ip cambazları** gibi, ayakları dolana dolana, geçen bir başka otomobilin çamurluğundan yine kendini kıl payı kurtararak karşıdan karşıya geçmişti şoseyi. (s. 268)

2.2.3.3. “-Dİk” Eki ile Oluşan Sıfat-Fiil Grubu

- **Suyun geçtiği** topraklar, küçük ekiciler arasında bölüşülmüştür. (s. 7)
 - Havuzun ağzına yakın yıkık sağ köşesinden, taşan suların **yayıldığı düzlükte** yetişen kayıtların dipleri daima nemli kalır. (s. 8)
 - Hayıtların altından geçen derenin üst başı yaz aylarında kurur, taşan suların **karıştığı yerden** aşağıları su tutar. (s. 9)
 - Çukur yerlerde biriken suların ince bir akıntıyla birbiriyle birleşerek **uzandığı derenin** bu tarafında, dolaşan küçük ördek sürüleri görülür. (s. 9)
 - Çocuklar, günde birkaç kez, üstüne **atladıkları çıplak atlarını**; Urla'ya Bademler'e inenler, gidişlerinde dönüşlerinde, bineklerini; sığırtmaçla, sağmallarını, havuzun yalağında sularlar. (s. 14)
 - Veli ile arkadaşları, artan öfkelerinin **hızlandığı adımlarla** geldikleri yoldan geri döndüler. (s. 20)
 - Kocabaşlar köpeklerini **aramadık yer** bırakmadılar. (s. 31)
 - Isparta Cezaevi'ndeki Osman'ın öldürüldüğünü yazan gazete ile Tepebaşı'na **vardığı zaman** damı Bahar'a başsağlığı dilemeye gelen komşu kadınlarla dolu buldu. (s. 60)
 - Bir ikindiüstü, cezaevinin kapısı ardından kapanınca, Osman **karşılaştığı ilk Denizlili'den** garın yolunu sordu. (s. 67)
 - Anası Gülsüm Kadın odaya **girdiği** zaman Hacer'in yüzü oda kapısına dönüktü. (s. 72)
 - Kasabalarının **yetiştirdiği yenilmez Tülü'nün yandaşları** olmak okşuyordu gururlarını. (s. 132)
 - **Kapıldığı bir suçluluk duygusunun** ezikliği altında isteksiz isteksiz pullarının yerlerini değiştirdi. (s. 230)
 - **Tokalaştığı elini** bırakmadan sürükleyip götürürken Turhan direnmek istedi. (s. 233)
- Her ayak **bastığı yere** güller, asmalar diken, her dost bildiğine katmerler ortancalar götüren Selim! (s. 286)

2.2.3.4. “-mAz” Eki ile Oluşan Sıfat-Fiil Grubu

- Kasabalarının yetiştirdiği **yenilmez Tülü'nün yandaşları** olmak okşuyordu gururlarını. (s. 132)

- Yoksul yaşamının **değişmez dekoruydu** bu. (s. 220)

2.2.3.5. “-AcAk” Eki ile Oluşan Sıfat-Fiil Grubu

- Çocuğa sütannelik **edecek kimsesiz bir kadınla** evlenmeye kalktı. (s. 211)

2.2.3.6. “-r/-Ar” Eki ile Oluşan Sıfat-Fiil Grubu

Eserimizde örneğe rastlanmamıştır.

2.2.3.7. “-AsI” Eki ile Oluşan Sıfat-Fiil Grubu

Eserimizde örneğe rastlanmamıştır.

2.2.4. İsim-Fiil Grubu

Bir fiile gelen “-mA, -mAk, -Iş” isim-fiil eklerinden biri ve ona bağlı olan ögeler ile kurulan kelime grubuna isim-fiil grubu denir. Karahan, isim-fiil grupları için bir hareket ismi ile ona bağlı tamlayıcı veya tamlayıcılardan kurulan kelime grupları olduğunu ifade eder (2016: 55) .

2.2.4.1. “-mA” Eki ile Oluşan İsim-Fiil Grubu

- Tekebaşı’nda, Kocabaş’ların küçük zeytinliğinin eteğinden kaynayan pazu kalınlığında bir su damarı, bir kulaç çapındaki yatağında, önce hızla kabarır, taşar sonra yer yer aralıkları harçla sıvalı taş **döşeme** bir oluktan, beş altı yüz adım aşağılarda kalan bir havuza doğru **akmaya** başlar. (s. 7)

- Veli, arkadaşları, Kocabaş’ların yeni havuzuna, havuzdan aşılıklara giden oluğa o sabah bol bol suladıkları belli bahçelerine bakarak, Hasan ile Osman ‘ın **yaklaşmalarını** beklediler. (s. 17)

- Yaklaşan erkeklerine doğru bağırıp **çağırmaya** başladılar. (s. 21)

- Hacer’e pencereyi **açmasını**, karanfili kendisine atacağını işaret ediyordu. (s. 71)

- Durmadan Şerif Ali ‘ye söğüp sayıp beni çileden **çıkarmaya** bakıyor. (s. 82)

- Aradan beş dakika geçmeden **gitmeye** davrandı. (s. 97)

2.2.4.2. “-mAk” Eki ile Oluşan İsim-Fiil Grubu

- Aşıları **sulanmak** isterdi. (s. 12)
- **İtmek, sövmek** o kadar. (s. 187)
- Kanun bir insanın namuslu **yaşamak**, alaya **alınmamak**, hor **görülmemek** hakkını korumaz olur mu? (s. 188)
- **Konuşmak** durmadan konuşmak istiyordu. (s. 255)
- Sonunda, görevlilere hakaret, zora başvurarak **direnmekten** iki ay hapse hüküm giydi. (s. 276)

2.2.4.3. “-Iş” Eki ile Oluşan İsim-Fiil Grubu

- Camilere, öğle, ikinci namazlarına gidenler, Pazar yerlerine uğrayanlar, **gidişlerinde** seyredelerdi. (s. 126)

2.2.5. Zarf-Fiil Grubu

Bir eyleme gelen zarf-fiil ve bağlı olan kurulan kelime grubuna zarf-fiil grubu denir.

Karahan, zarf-fiil grubunu “Bir zarf-fiille bu zarf-fiile bağlı tamlayıcı ve tamlayıcılardan oluşan kelime grubudur” diye tanımlamıştır (Karahan, 2016: 57).

2.2.5.1. “-ArAk” Eki ile Oluşan Zarf-Fiil Grubu

- Çukur yerlerde biriken suların ince bir akıntıyla birbiriyle **birleşerek** uzandığı derenin bu tarafında, dolaşan küçük ördek sürüleri görülür. (s. 8)
- Veli, arkadaşları, Kocabaş’ların yeni havuzuna, havuzdan aşılıklara giden oluğa,o sabah bol bol suladıkları belli bahçelerine **bakarak**,Hasan ile Osman ‘ın yaklaşımlarını beklediler. (s. 17)
- Aşığına hafifçe **gülerek** karanfil koklarken yeniden minderin üstüne diz çöktü. (s. 72)
- Hayvan suyunu içip başını kaldırdıktan sonra, semerin iki kaşından tutup, ayağını çevik bir **hareketle aşırarak**, semerin üstüne kayıverdi. (s. 167)
- **Sendeleyerek** kapının sağına soluna yıkılıyordu. (s. 268)

- Sonunda, görevlilere hakaret, **zora başvurarak** direnmekten iki ay hapse hüküm giydi. (s. 276)

2.2.5.2. “-DİkçA” Eki ile Oluşan Zarf-Fiil Grubu

- **Düşündükçe**, ağasının yüzünü, trenin koridorunu hafif aydınlatan ışık gibi sararmış, elini ayağını trenin sarsıntısıyla titrer gibi gözünün önünde gördü. (s. 68)

2.2.5.3. “-mAdAn” Eki ile Oluşan Zarf-Fiil Grubu

- Bu yüzden yaz başlarında, gün ikindiye **varmadan** dolan havuzun suyu, ağustos çıkarken akşamları ağız yüksekliğine ulaşamaz. (s. 8)
- **Durmadan** Şerif Ali ‘ye söğüp sayıp beni çileden çıkarmaya bakıyor. (s. 82)
- Dört yaşında, güreşler için kızıştırmaya **başlamadan** önce, sırtında dört yüz kiloyu bulan yükü çamurunu söke söke çayırı bir baştan bir başa rahatlıkla aşıyordu Tülü. (s. 137)
- **Soyunmadan** sırtüstü uzandı yatağa. (s. 220)
- Konuşmak **durmadan** konuşmak istiyordu. (s. 255)

2.2.5.4. “-İp” Eki ile Oluşan Zarf-Fiil Grubu

- Yaklaşan erkeklerine doğru **bağırıp** çağırmaya başladılar. (s. 21)
- Saçlarını çarçabuk **çözüp** taradı. (s. 87)
- Bu duyguyla yanibaşında **gelip** duran akranlarından birinin koluna sarıldı. (s. 108)
- Hayvan **suyunu içip** başını kaldırdıktan sonra, semerin iki kaşından **tutup**, ayağını çevik bir hareketle aşırarak, semerin üstüne kayıverdi. (s. 167)
- Sizin bilmediğiniz, işin **sorup** öğrenmeniz gereken yanı bu. (s. 206)

2.2.5.5. “-ken” Eki ile Oluşan Zarf-Fiil Grubu

- Bu yüzden yaz başlarında, gün ikindiye varmadan dolan havuzun suyu, ağustos **çıkarken** akşamları ağız yüksekliğine ulaşamaz. (s. 8)
- Aşığına hafifçe gülerek karanfil **koklarken** yeniden minderin üstüne diz çöktü. (s. 72)

2.2.5.6. “-IncA” Eki ile Oluşan Zarf-Fiil Grubu

- Urla’nın Bademler köyünün kuzeyinde, Ovacık’tan İzmir –Seferihisar şosesine kadar, hafif dalgalarla uzanan toprakları sulayan üç dereden ikisi, yaz ayları **gelince** kurur, kalın kumlu,çakıllı yataklarıyla kuraklıktan gün günden yanan, kavrulan ovanın yüzüne atılmış iki eski ustura izi gibi kalır. (s. 7)
- Artık o yörede, ilk güz yağmurları **düşünceye** kadar, akan tek su sesi işitilir. (s. 7)
- Sandalyesinin arkalığına sırtını **verince**, pek belli etmeden bir kez daha karşı kahvede tavla oynayan çizmeli adama baktı. (s. 227)

2.2.5.7. “-DIğIndA” Eki ile Oluşan Zarf-Fiil Grubu

- Hayvan suyunu içip başını **kaldırdıktan** sonra, semerin iki kaşından tutup, ayağını çevik bir hareketle aşırarak, semerin üstüne kayıverdi. (s. 167)

2.2.5.8. “-A...-A” Eki ile Oluşan Zarf-Fiil Grubu

- Dört yaşında, güreşler için kızıştırmaya başlamadan önce, sırtında dört yüz kiloyu bulan yüküle çamurunu **söke söke** çayırı bir baştan bir başa rahatlıkla aşıyordu Tülü. (s. 137)
- Kahveden çıkmış, arkasından gelenlerin elinden kurtulmuş ip cambazları gibi, ayakları **dolana dolan**, geçen bir başka otomobilin çamurluğundan yine kendini kıl payı kurtararak karşıdan karşıya geçmişti şoseyi. (s. 268)

2.2.5.9. “-r... -mAz” Eki ile Oluşan Zarf-Fiil Grubu

- Karısının görüntüsü, her gece başını yastığa **koyar koymaz** , canlandı, göz kapaklarının içinde dolandı. (s. 10)

2.2.5.10. “-AlI” Ekinden Oluşan Zarf-Fiil Grubu

- Karısı **öleli**,Hasan’ın eli kadın eline değimemişti. (s. 10)

2.2.5.11. “-DI mI” Eki ile Oluşan Zarf-Fiil Grubu

Eserimizde örneğine rastlanmamıştır.

2.2.6. Tekrar Grubu

Anlamı güçlendirmek ve ifadeyi zenginleştirmek amacıyla eş anlamlı veya zıt anlamlı iki kelimenin tam olarak tekrarlanmasıyla oluşan kelime grubuna tekrar grubu denir.

Aktan tekrar grubunu; “Anlatım gücünü artırmak, anlamı pekiştirmek, kavramı zenginleştirmek amacıyla aynen tekrar edilen, anlamları birbirlerine yakın yahut karşıt olan ya da sesleri birbirini andıran birden fazla kelimeye tekrar grubu denir” şeklinde açıklamıştır (2016: 27).

Karaağaç, sözcük grubuna yineleme öbekleri ismini vererek, “Bir varlığı veya bir eylemi karşılamak üzere eş görevli iki sözün oluşturduğu söz öbeğidir” diyerek tanımlar (2017: 195).

2.2.6.1. Aynı Kelimelerle Oluşan Tekrar Grubu

- Tekebaşı’nda, Kocabaş’ların küçük zeytinliğinin eteğinden kaynayan pazu kalınlığında bir su damarı, bir kulaç çapındaki yatağında, önce hızla kabarır, taşar sonra **yer yer** aralıkları harçla sıvalı taş döşeme bir oluktan, beş altı yüz adım aşağılarda kalan bir havuza doğru akmaya başlar. (s. 7)

- Hasan Kocabaş, o gece **kolay kolay** uyuyamadı. (s. 9)
- Böyle arabası **ilerlerken ilerlerken** uyur kalırdı. (s. 11)
- **Öfkeli öfkeli** soluyan kadını kolundan çekip yatırdı. (s. 14)
- Havuzun suyuna baktılar, öncekileri **keyifsiz keyifsiz** selamladılar. (s. 16)
- Veli, arkadaşları, Kocabaş’ların yeni havuzuna,havuzdan aşılıklara giden oluğa,o sabah **bol bol** suladıkları belli bahçelerine bakarak,Hasan ile Osman ‘ın yaklaşımlarını beklediler. (s. 17)

2.2.6.2. Yakın Anlamlı Kelimelerle Oluşan Tekrar Grubu

- Olup bitenlerin gerçekliğini **doğru dürüst** kavrayamıyordu. (s. 38)
- Gülsüm Kadın **bağıra çağıra** üstüne doğru yürüyordu. (s. 74)
- Durmadan Şerif Ali ‘ye **söğüp sayıp** beni çileden çıkarmaya bakıyor. (s. 82)
- Otobüslerine, kamyonlarına kasaba dışında binip, **sessiz sedasız** yola çıktılar. (s. 146)

- **Ev bark** edildi. (s. 168)
- Her gelişinde kahve çay ısmarlar, **ufak tefek** bahşişler dağıtır, bütün keresteciler gibi hoş tutmaya çalışırdı bölge şefliğindeki görevlileri. (s. 234)

2.2.6.3. Zıt Anlamlı Kelimelerle Oluşan Tekrar Grubu

- **Aşağı yukarı** önceki tartışmada Veli'nin dediklerini tekrarladı. (s. 21)
- Herkese **büyük küçük** herkese gülerdi. (s. 182)
- Ölünün başında yaşlıca bir kadın, diz çökmüş, gövdesi hep bir karar, **ileri geri, sağa sola**, sallanıyordu. (s. 191)

2.2.7. Edat Grubu

Edat, tek başına bir anlamı olmayan ancak türetildiği kelime grubu nedeniyle anlam kazanan bir yapıdır. Edat grupları, çekim edatının isme gelerek oluşturduğu kelime grubudur.

Ergin, edat grubunu “İsim unsuru zamir veya isim olmasına ve edatın cinsine göre, son çekim edatları bahsinde belirttiğimiz çeşitli hallere girer ve çeşitli çekim ekleri alır. Edat ise, tabii, grubun eksiz, değişmez unsuru olarak kalır. Edat unsuru daima tek kelime halindedir. İsim unsuru ise tek kelime olabileceği gibi isim yerine kullanılan bir kelime grubu da olabilir. Edat grubu cümlede zarf ve sıfat olarak kullanılır. Grubunun vurgusu birinci unsur üzerinde bulunur. İsim unsurunun vurgusu grubunun vurgusu olur” şeklinde açıklamıştır. (2008: 392)

Karahan, edat grubunu “Bir isim unsuru ile bir çekim edatından meydana gelen kelime grubudur” şeklinde tanımlamıştır (2016: 62).

2.2.7.1. “ile” ile Kurulan Edat Grubu

- Tekebaşı’nda, Kocabaş’ların küçük zeytinliğinin eteğinden kaynayan pazu kalınlığında bir su damarı, bir kulaç çapındaki yatağında, önce **hızla** akar, taşar sonra yer yer aralıkları **harçla** sıvalı taş döşeme bir oluktan, beş altı yüz adım aşağılarda kalan bir havuza doğru akmaya başlar. (s. 7)
- Çukur yerlerde biriken suların ince bir akıntıyla **birbiriyle** birleşerek uzandığı derenin bu tarafında, dolaşan küçük ördek sürüleri görülür.
- Erken inen güz akşamı **ile** kararıyordu dışarı. (s. 259)

2.2.7.2. “için” ile Kurulan Edat Grubu

- Benim **için** üç beş ay hapis yatmışsın çok mu? (s. 87)

2.2.7.3. “kadar” ile Kurulan Edat Grubu

- Urla’nın Bademler köyünün kuzeyinde, Ovacık’tan İzmir –Seferihisar şosesine **kadar**, hafif dalgalarla uzanan toprakları sulayan üç dereden ikisi, yaz ayları gelince kurur, kalın kumlu, çakıllı yataklarıyla kuraklıktan gün günden yanan, kavrulan ovanın yüzüne atılmış iki eski ustura izi gibi kalır. (s. 7)
- Artık o yörede, ilk güz yağmurları düşünceye **kadar**, akan tek su sesi işitilir. (s. 8)
- Yıl kurak giderse, havuz, temmuz sonlarına doğru,ancak iki günde dolar,ağustos ortalarında da susuz kalır,dibindeki çamura varıncaya **kadar** kurur,ot tutar. (s. 8)
- Hacer sokağa çıkıncaya **kadar** eve girdi. (s. 102)
- Bu yaşa **kadar** hiç böyle olmadım sayın yargıcım. (s. 273)

2.2.7.4. “gibi” ile Kurulan Edat Grubu

- Urla’nın Bademler köyünün kuzeyinde, Ovacık’tan İzmir –Seferihisar şosesine kadar, hafif dalgalarla uzanan toprakları sulayan üç dereden ikisi, yaz ayları gelince kurur, kalın kumlu, çakıllı yataklarıyla kuraklıktan gün günden yanan, kavrulan ovanın yüzüne atılmış iki **eski ustura izi gibi** kalır. (s. 7)
- Güz ayları boyunca, bu anlaşmazlık **unutulmuş gibiydi**. (s. 30)
- Düşündükçe, ağasının yüzünü. trenin koridorunu hafif aydınlatan **ışık gibi** sararmış,elini ayağını trenin sarsıntısıyla **titrer gibi** gözünün önünde gördü. (s. 68)
- Elleriyle külot pantolonunun gerilerini silkeleyerek uzaklaştığını **görür gibi** oldu. (s. 72)
- Evin içinde, ne zamandır amansız iki **düşman gibi** yaşıyorlardı. (s. 80)
- Yaşlıların demelerine göre, büyük küçük alanlarına, su başlarına dağılmış öbür **çınarları gibi**, ksabanın sulak dönemlerinden kalma bir anıydı ağaç. (s. 125)
- Öğleye doğru, hak sahibi, vekil tanık, bilirkişi, yargıç, kısacası; her seferinde kimin eli biraz değmişse onun, biraz daha karıştırıp biraz daha içinden çıkılmaz

duruma soktuğu yirmiye yakın davadan yorgun, duruşma salonundan çıktığı zaman, **canından bezmiş gibiydi.** (s. 177)

- Dediğin **gibi** bile olsa en azından elli, elli beş metreküp kereste... (s. 248)

2.2.7.5. “sonra” ile Kurulan Edat Grubu

- Tekebaşı’nda, Kocabaş’ların küçük zeytinliğinin eteğinden kaynayan pazu kalınlığında bir su damarı, bir kulaç çapındaki yatağında, önce hızla kabarır, taşar **sonra** yer yer aralıkları harçla sıvalı taş döşeme bir oluktan, beş altı yüz adım aşağılarda kalan bir havuza doğru akmaya başlar. (s. 7)

- Öğleden **sonra**, eski bir kaptıkaçtıya dolan, vekil, tutanak yazıcısı. Veli ile arkadaşları, tekrar Kocabaşlar’ın damı önünde göründüler. (s. 23)

- İki elinin parmakları arasında, döndüre döndüre oynadığı bir karanfili, arada bir burnuna götürüp kokluyor, **sonra** da Hacer’e pencereyi açmasını karanfili kendisine atacağını işaret ediyordu. (s. 71)

2.2.7.6. “önce” ile Kurulan Edat Grubu

Eserde belirtilen kelime grubuna rastlanmamıştır.

2.2.7.7. “doğru” ile Kurulan Edat Grubu

- Tekebaşı’nda Kocabaş’ların küçük zeytinliğinin eteğinden kaynayan pazu kalınlığında bir su damarı, bir kulaç çapındaki yatağında, önce hızla kabarır, taşar sonra yer yer aralıkları harçla sıvalı taş döşeme bir oluktan, beş altı yüz adım aşağılarda kalan bir havuza **doğru** akmaya başlar. (s. 7)

- Tekebaşı’ndan **havuza doğru** uzayan bir kavak çizgisi, havuzun üst başında sıklaşır, asma, nar kümelerine karışır. (s. 7)

- Yaklaşan **erkeklerine doğru** bağırıp çağırmaya başladılar. (s. 21)

- **Öğleye doğru**, hak sahibi, vekil,tanık, bilirkişi,yargıç, kısacası; her seferinde kimin eli biraz değmişse onun, biraz daha karıştırıp biraz daha içinden çıkılmaz duruma soktuğu yirmiye yakın davadan yorgun, duruşma salonundan çıktığı zaman, canından bezmiş gibiydi. (s. 177)

2.2.7.8. “göre” ile Kurulan Edat Grubu

- Yaşlıların demelerine **göre**, büyük küçük alanlarına, su başlarına dağılmış öbür çınarları gibi, ksabanın sulak dönemlerinden kalma bir anıydı ağaç. (s. 125)

2.2.7.9. “beri” ile Kurulan Edat Grubu

- Su, akşamdan **beri** kuruyan yatağına doğru atıldı. (s. 13)
- Şerif Ali ise bıyıkları ilk terlediği günlerden **beri**, kimi kocalı, kimi kocasız, kimi kocası gurbette kadınlarını kimi deyişkin kızların ardından koşar dururdu.(s.79)

2.2.7.10. “üzere” İle Kurulan Edat Grubu

Eserde belirtilen kelime grubuna rastlanmamıştır.

2.2.7.11. “rağmen” ile Kurulan Edat Grubu

Eserde belirtilen kelime grubuna rastlanmamıştır.

2.2.7.12. “başka” ile Kurulan Edat Grubu

Eserde belirtilen kelime grubuna rastlanmamıştır

2.2.7.13. “karşı/karşın” ile Kurulan Edat Grubu

Eserde belirtilen kelime grubuna rastlanmamıştır.

2.2.7.14. “dolayı/dolayısıyla” ile Kurulan Edat Grubu

Eserde belirtilen kelime grubuna rastlanmamıştır.

2.2.7.15. “diye” ile Kurulan Edat Grubu

- Veli Dayılar geldi !.. **diye** seslendi. (s. 16)

2.2.7.16. “halde” ile Kurulan Edat Grubu

- Fena **halde** bozuldu. (s. 48)
- Sık sık içinden geldiği **halde** yine de yatağından kalkıp Bahar’ın odasına geçmeye cesaret edemedi. (s. 61)

2.2.8. Bağlama Grubu

Bağlama grubu, İki veya daha fazla sözcüğün bağlama edatlarıyla bağlanmasıyla oluşan söz öbeğidir.

Karahan bağlama grubunu; “Bağlama edatları ile birbirine bağlanmış iki veya daha fazla isim unsurunun meydana getirdiği kelime grubu denir” şeklinde tanımlamıştır (2016: 65).

Karaağaç, bağlama öbek ve cümlelerini “Bağlama edatları ile birbirine bağlanmış iki veya daha fazla isim ögesinin veya cümlelerin oluşturduğu söz öbeği” olarak tanımlamıştır (2017: 200).

2.2.8.1. “ve” Bağlacıyla Oluşan Bağlama Grubu

Eserde belirtilen kelime grubuna rastlanmamıştır.

2.2.8.2. “ama” Bağlacıyla Oluşan Bağlama Grubu

- **Ama** o aşılıkların fidanların boy attığını, yük yük kayısıları şeftalileri düşünemiyordu şimdi. (s. 11)

- **Ama** şimdi hakim yaraya göre öldüreni ayırır.. (s. 41)

- Yatarım yatarım **ama** önce önce anandan isteyeyim bir yol. (s. 88)

2.2.8.3. “ile” Bağlacıyla Oluşan Bağlama Grubu

- Cebel, sık fundalıklar, adam boyu gömülü kaya parçaları **ile** kaplıydı.(s.12)

- Veli, arkadaşları, Kocabaş’ların yeni havuzuna, havuzdan aşılıklara giden oluğa o sabah bol bol suladıkları belli bahçelerine bakarak,Hasan **ile** Osman ‘ın yaklaşımlarını beklediler. (s. 17)

- Veli **ile** arkadaşları, artan öfkelerinin hızlandığı adımlarla geldikleri yoldan geri döndüler. (s. 20)

- Kasalarının yeşili **ile** madensel parçalarının kırmızısı sokak lambasının ışığında birbirine yakın renkte görünen, yükleri ıslak muşambalarla sarılı, koskoca iki MAN ‘dılar. (s. 260)

- Yargıç **ile** savcı bakıştılar. (s. 275)

2.2.8.4. “hatta” Bağlacıyla Oluşan Bağlama Grubu

- **Hatta** bir dediği bir değiştirdiğini tutmayan, günü gününe uymayan. (s. 22)

2.2.8.5. “ya da” Bağlacıyla Oluşan Bağlama Grubu

- Avluda dolaşanlar, kız kaçırma, bıçak taşıma, hırsızlık, dövme, şu bu gibi suçlardan hükümlü yatıyor **ya da** yargılanıyordu. (s. 189)

2.2.8.6. “ya ... ya” Bağlacıyla Oluşan Bağlama Grubu

- Yedi günde bir ekmeğini, azığını götürmek gerekir, onu da **ya** ben götürürüm, **ya** yaşlı babası götürür. (s. 104)

- Güreş üç dakika **ya** sürdü **ya** sürmedi . (s. 134)

- Köyde kimde ne kitap varsa, babası ben toplar **ya** götürür **ya da** gönderirir hep . (s. 105)

2.2.8.7. “hem ... hem” Bağlacıyla Oluşan Bağlama Grubu

- **Hem** dinlendi, **hem** de düşündü. (s. 93)

- Şimdi yemek zamanı şurada içerde **hem** birlikte bir yemek yeriz, **hem** konuşuruz. (s. 233)

2.2.8.8. “ne...ne” Bağlacıyla Oluşan Bağlama Grubu

- Bahçeleri susuz kalırsa, **ne** o **ne** de arkadaşları, nasıl davranacaklarını, Hasan’a ne yapacaklarını düşünüp tasarlamamışlardı. (s. 19)

- Hanife Kadın’a **ne** evet **ne** hayır diyebildi. (s. 110)

- Gecikmekten, gübre yığınının yanında Şerif Ali’yi bulamamaktan başka **ne** duydu **ne** düşündüyse unuttu. (s. 112)

2.2.8.9. “mI...mI” Bağlacıyla Oluşan Bağlama Grubu

- Erkek **mi** o adam **mi**? (s. 83)

2.2.8.10. “dA...dA” Bağlacıyla Oluşan Bağlama Grubu

- Karısı çocuklarıyla etrafını çevreledikleri yer sofrasında duvarcı ustası Azem ‘in gözü istese **de** istemese **de** karşısında oturan büyük oğlu Zeynel’e takılıyordu. (s. 172)

2.2.8.11. “kimi ...kimi” Bağlacıyla Oluşan Bağlama Grubu

- Dükkâna girenlerden **kimi** Şerif Ali ‘ye merhaba dedi **kimi** daha ileri gitti bir de nasılsın dedi, **kimi** sadece yan bakmakla yetindi. (s. 98)

- Erkekler sabahın alaca karanlığında **kimi** atlı, **kimi** yayan, Ulaş’a gelin almaya gittiler. (s. 107)

2.2.8.12. “ister...ister...ister” Bağlacıyla Oluşan Bağlama Grubu

Eserde belirtilen kelime grubuna rastlanmamıştır.

2.2.8.13. “belki...belki” Bağlacıyla Oluşan Bağlama Grubu

- Üç gün, beş gün bir hafta, **belki de** bir ay bulamazlardı! (s. 92)
- Avukat yargıtay yoluyla Osman’ın cezasını **belki** de üç yıl daha indireceklerini söylüyordu. (s. 51)
- Ağabeyine güveni olsa bu gecikmeyi **belki** de başka sebeplere yorabilirdi. (s. 62)

2.2.9. Ünvan Grubu

Karahan, unvan grubunu “Bir şahıs ismiyle, bir unvan veya akrabalık isminden kurulan kelime grubudur” şeklinde açıklamış; iki unsurun eksiz birleştiğini, bu grupta şahıs isminin başta, unvan ve akrabalık isminin sonda bulunduğunu ve grubun vurgusunun birinci unsur üzerinde olduğunu belirtmiştir (2016: 68).

Karaağaç, unvan grubunu “Bir özel ad ile unvan veya akrabalık adlarından birinin eksiz bir biçimde oluşturdukları söz öbeğine unvan öbeği denir” şeklinde tanımlamıştır (2017: 204) .

- **Veli Dayılar** geldi! diye seslendi. (s. 16)
- Tutanak yazıcısı, bir tutanakla mahkemenin kararını **Hasan Kocabaş’a** bildirdi. (s. 23)
- Süleman güler bir yüzle : ‘ ‘ Nasılsın **Hasan Ağa?** diyordu. (s. 65)
- **Hasan Kocabaş** on adım önünde ayakları dibinden orakla biçilmiş gibi yüzükoyun devrildi. (s. 70)
- Anası **Gülsüm Kadın** odaya girdiği zaman Hacer’in yüzü oda kapısına dönüktü. (s. 72)
- Kimdi söyle, **Şerif Ali** mi? (s. 73)
- **Gülsüm Bacı’yı** niye öfkelelendirdin? (s. 74)
- Çeşmenin başında Şerif Ali ile aralarında haber götürüp getiren **Dul Hanife** ile karşılaştı. (s. 82)
- **Gülsüm Kadın** çamaşırdı fazla kalamadı. (s. 93)
- Ama dükkândan her çıkan anasının, Hacer’i **Kerim Kahya’nın** oğluna vereceğine inandı. (s. 98)
- Öfkelenme, **Gülsüm Bacı**, dedi belki **Hacer’in Şerif Ali’de** gönlü vardır. (s. 105)

- Adam sahibi **Hasan Ağaydı** Tülü'nün. (s. 127)
- Merhaba **Muharrem Ağa** . (s. 161)
- **Abdi Ağabey, Abdi Ağabey** diye bağıra bağıra Abdi'ye haber vermeye koştı. (s. 189)
- **Balıkçı İsmail** 'le evleneceğim der, başka bir şey demez. (s. 199)
- **Keresteci Sedat Ören**, şoförünün yardımını beklemeden arka kapıyı açtı. (s. 226)
- Karadenizliydi **Aşçı Kemal**. (s. 273)
- Bizim için yoruldu **Hakim Efendi**, bir ayranımızı iç. (s. 283)
- Az sonra **Ulamışlı Ali** geldi yanımıza. (s. 284)

2.2.10. Birleşik İsim Grubu

Delice, kelime grubu için “özel isim öbeği” diyerek, “Birden fazla yalın veya kalıplaşmış kelimenin bir kişi veya varlık ismi oluşturmasıyla ortaya çıkan kelime öbeğidir” şeklinde tanım yapmıştır (2018: 31).

Karahan, birleşik isim grubunu “Bir şahsa özel ad olmak üzere bir araya gelen kelimeler topluluğudur” şeklinde açıklayarak, tamlananı özel isim olan sıfat tamlamalarının zamanla şahıs adına dönüşerek “birleşik isim grubu”na dönüşebileceğinden bahsetmektedir. (2016: 69)

- Osman, **ağabeyisi** dul kaldıktan üç ay sonra Bahar'ı kaçırdı. (s. 10)
- **Ötedenberi** nasıl **olagelmisse** suyun gene öyle ortaklaşa kullanılması gerekirdi. (s. 21)
- İşi bir **davavekiline** açtılar. (s. 22)
- Öğleden sonra, eski bir **kaptıkaçtıya** dolan vekil, tutanak yazıcısı, Veli ile arkadaşları, tekrar **Kocabaş**'ların damı önünde göründüler. (s. 23)
- **Seferihisar** otobüsünü durdurdular. (s. 53)
- On günden sonra **cezaevine** gidip Osman'ı arama sözü kapandı. (s. 56)
- Sen bir **karakola** görünsen, dedi. (s. 59)
- Isparta **Cezaevi**'ndeki Osman'ın öldürüldüğünü yazan gazete ile **Tepebaşı**'na vardığı zaman damı Bahar'a **başsağlığı** dilemeye gelen komşu kadınlarla dolu buldu. (s. 60)
- Bir **ikindiüstü**, **cezaevinin** kapısı ardından kapanınca, Osman karşılaştığı ilk Denizlili'den garın yolunu sordu. (s. 67)

- Hasan Kocabaş on adım önünde ayakları dibinden orakla biçilmiş gibi **yüzükoyun** devrildi. (s. 70)
- Anası zaten **dedikoduyu** duydu duyalı öfke içindeydi. (s. 103)
- Bu duyguyla, **yanıbaşında** gelip duran akranlarından birinin koluna sarıldı. (s. 108)
- Günün **alacakaranlığı** sökerken, ağılların altına vardılar. (s. 113),
- Sonunun nereye vardığını göremedikleri yol, dağın belinde, **katırtırnakları,, keçiöldürenler**,ahlatlar, bodur meşeler arasında ilerliyordu. (s. 113)
- Veli Güzel’e yaklaşanlar, tırağı aldığı yerin bir adım ötesinde, otların, **çobanpüsküllerinin, civanperçemlerinin**, sağa sola, bir adam boyu uzunlukta, hep ezildiklerini gördüler. (s. 121)
- Çınar **yüzyıllardır** kasabada yaşayıp ölen bütün kuşakların bakışlarının izlerini taşıyarak belleklerin dışına taşıyordu. (s. 128)
- **Kabadayılık**, kancıklık kadar çirkin, ayıp bir davranış olarak yer etmişti görgülerinde. (s. 133)
- Tülü acelesiz, **soğukkanlıydı** yine. (s. 147)
- O yıl Ankara güreşlerinden sonra **Çukurovalı** bir zenginin verdiği fiyatla sıfır kilometrede kırk kişilik bir otobüs satın alabilirdi. (s. 150)
- **Gazyağı** kokusu vardı havada . (s. 153)
- Yeni gelenler, avukata **hoşgeldiniz** merhaba diyerek masaya telaşa yerleştiler. (s. 181)
- Bütün o eski huylarından vazgeçti; **ağırbaşlı**, efendi biri oldu. (s. 185)
- **Adamakıllı** güçlü kuvvetliydi ölen ! (s. 186)
- Halil ‘in **Karaburun** tapu dairesinde **karmakarışık** bir işi vardır. (s. 197)
- Necmi **yazıhaneye** giderken yolu üstünde elektrikli aygırlar satıcısı arkadaşı Sezai’nin mağazasına uğradı. (s. 204)
- **Batakhanedir** orası. (s. 208)
- Sonunda şımarıklığının, **dikbaşlılığının** cezasını çektim. (s. 209)
- Çocuğa **sütannelik** edecek kimsesiz bir kadınla evlenmeye kalktı. (s. 211)
- Müfettişlerden ilki doğma büyüme **Kadıköylüydü**, ikincisi memur çocuğuydu.(s. 215)
- Soyunmadan **sırtüstü** uzandı yatağa. (s. 220)

- Bitişigim **karakol**. (s. 239)
- Dediğin gibi bile olsa en azından elli, elli beş **metreküp** kereste... (s. 248)
- **Yüzyıllık** ağaçların köküne birer ikişer paket cigara dağıtıyorsun köylülere. (s. 248)
- **Başçavuş** aldı düğmeleri elinden . (s. 271)

2.2.11. Ünlem Grubu

Banguoğlu, “Türkçenin Grameri” adlı kitabında “katma öbekler” büyük başlığı altında “ünlem öbekleri” ifadesini kullanmıştır. Ünlem grubunu “Asıl ünlemlerle kurulmuş veya çağrı halinde adlar ve belirtme öbeklerinden meydana gelmiş olurlar ve çok defa bir ünleneni kapsarlar. Kuralca ünlem önce gelir. Bu asıl ünlem çoğu zaman bir soruşturma ünlemi olur” şeklinde açıklamıştır (2019: 518).

Karahan, “Ünlem grubu bir ünlem ile bir isim unsurundan meydana gelen bir kelime grubudur. Bu grupta ünlem başta, isim unsuru sonda bulunur. Ünlem grubunun unsurları eksiz birleşir” diyerek açıklamaktadır (2016: 70) .

- Kendi toprağından çıkan suyu sebil edecek kadar zengin değildi **ya!** (s. 12)
- Hayır, görmesinler **soysuzlar!** (s. 14)
- **Ülen Osman!** dedi, konu komşu aranızda anlaşsanız olmaz mıydı? (s. 25)
- **Ah ülen nankör! Ah ülen** hayırsız! (s. 43)
- **Ah gavur bodur!** diye mırıldandı. (s. 49)
- **Eh!** Bize müsaade.. (s. 63)
- **Dur yaklaşma!** (s. 69)
- Vur **hadi!** (s. 70)
- **Uf kız!** Canımı yaktın! (s. 73)
- **Dur ülen namussuz!** (s. 74)
- **Gavur oğlu gavur !** (s. 74)
- **Anacağım, ah anacığım,** diye mırıldandı. (s. 86)
- **Ah** şu atlı! O na da içerliyordu şimdi. (s. 96)
- **Kovarım vallaha!** dedi. Hem billaha kovarım. (s. 102)
- **Yürü dedi, yürü durma!** Anam neredyse uyanır. (s. 114)
- **Bak hele!** Bu yana gel! (s. 121)
- **Neden sonra, pes etmem!** Ölsün daha iyi! Dediği duyuldu. (s. 151)

- **Bini tamamlasın da görsün gavur oğlu gavur!** (s. 160)
- **Onun ki gençlik işte!** Cahillik ! Ne de olsa kanının zamanıydı. (s. 183)
- **‘Koş bir cigara al!’** diye sağa sola koştururlar. (s. 185)
- Doğrulurken sesi hafif duyuldu: **Garibim! Öksüzüm! Gazalım!** (s. 192)
- **Elbette!** Çünkü perdede değişirim. (s. 204)
- **Ah Ah!** Öyleydim o yıllarda. (s. 209)
- **Yahu sen ne aksi delikanlısın, otur hele!** (s. 245)
- **Oh, dünya bu be!** (s. 251)
- **Sen sus! sıranı bekle.** Ben sorunca karşılık ver. (s. 274)
- **Delisin dediler bana! Güldüler!** (s. 282)
- **Oyun moyun ne anlar o ayı!** (s. 284)
- **Otur hadi otur, darılma!** (s. 286)

2.2.12. Sayı Grubu

Delice, sayı grubunu “Birleşimi eksiz olan ve basamak sistemine göre sıralanmış sayı isimleri topluluğudur” diyerek açıklamıştır (2018: 32).

Karahan, sayı grubunu “Basamak sistemine göre sıralanmış sayı isimleri topluluğudur” şeklinde tanımlamış, sayıların sondan başa doğru büyüdüğünü, küçük sayının sonda bulunduğunu, sayı isimlerinin eksiz birleştiğini ve ayrı yazıldığını belirtmiştir (2016: 72).

- Urla’nın Bademler köyünün kuzeyinde, Ovacık’tan İzmir –Seferihisar şosesine kadar, hafif dalgalarla uzanan toprakları sulayan **üç dereden ikisi**, yaz ayları gelince kurur, kalın kumlu, çakıllı yataklarıyla kuraklıktan gün günden yanan, kavrulan ovanın yüzüne atılmış **iki** eski ustura izi gibi kalır.

- Tekebaşı’nda, Kocabaş’ların küçük zeytinliğinin eteğinden kaynayan pazu kalınlığında bir su damarı, bir kulaç çapındaki yatağında, önce hızla kabarır, taşar sonra yer yer aralıkları harçla sıvalı taş döşeme bir olukta, **beş altı yüz** adım aşağılarda kalan bir havuza doğru akmaya başlar.

- Kocabaş’ların zeytinliğinin alt başında gene Kocabaş’ların **sekiz** dönümlük sebze bahçesi vardır.

- Zeytin aşılarının ürün vermesi daha **sekiz on** yıl isterdi. (s. 11)
- Böyle **bir çeyrek, yirmi** dakika gittiler. (s. 31)

- Geçimleri yine **iki** yılda **bir** ürün veren **on yedi** ağaç zeytinle, **sekiz** dönüm bahçeye kalmıştı. (s. 45)
- **1951** yılının ilk ayı içinde Osman'ın cezası doldu. (s. 66)
- Benim için **üç beş** ay hapis yatmışsın çok mu? (s. 87)
- **Üç** gün, **beş** gün **bir** hafta, belki de **bir** ay bulamazlardı! (s. 92)
- Ona **iki üç** horoz sesi karşılık verdi. (s. 112)
- Gelen habere göre **beş** saat, **dört** saat, **iki** saat, yarım saat sonra kasabada olur diye hesaplanırdı. (s. 134)
- Güreşlere **dokuz** gün, **sekiz** gün, **beş** gün, **üç** gün, iki gün kaldı diye sayıldıkça gerilim arttı kasabada. (s. 140)
- Dağlı çekmecedan **iki yüz** liralık **bir elli** liralık **beş** tane **on** liralık aldı, geldiği gibi avlu kapısına döndü. (s. 157)
- Vuranın cezası **dörtte bir** indirilir. (s. 187)
- Bizler gibi **yirmi yıl, yirmi beş** yıl eskisin bakalım. (s. 206)
- Yüzyıllık ağaçların köküne **birer ikişer** paket cigara dağıtıyorsun köylülere. (s. 248)

2.2.13. Birleşik Fiil

Karaağaç, birleşik fiil grubunu, “Bir isim veya fiile yardımcı fiillerden biri getirilerek oluşturulan kelime gruplarına birleşik fiil denir” diyerek açıklamış ve birleşik fiillerde isim veya fiil olan asıl ögenin önce, yardımcı ögenin sonra gelceğini eklemiştir (2017: 190).

Aktan, “Bir isim ile yardımcı fiilin veya iki ayrı fiil şeklinin yahut da isim soylu bir veya birden fazla kelime ile bir esas fiilin birleşerek tek kavramı karşılayan fiil türüne birleşik fiil denir” diye ifade ediyor (2016: 43).

Karahan, birleşik fiil grubunu “Bir hareketi karşılamak veya bir hareketi tasvir etmek üzere yan yana gelen kelimeler topluluğudur” şeklinde açıklamıştır (2016: 73).

2.2.13.1. İsim + Yardımcı Fiil ile Oluşan Birleşik Fiiller

İsme gelen et-, ol-, yap-, kıl-, bulun-, eyle- yardımcı fiillerinden birinin gelmesi sonucu oluşan birleşik fiillerdir.

- Havuzun kurumasıyla, alt başında kalan ekicilerin bahçelerien geç bir hafta içinde yanar, ürün mevsimi **sona erer.** (s. 8)
- Sonunda **pişman olursun.** (s. 19)
- Oluktan hızla havuza akan suyu **seyretti.** (s. 26)
- O geceyi birlikte geçirdiklerine **tanıklık ettiler.** (s. 40)
- Köylülerden biri daracık keçi yolunda bir kundura izine takıldı, izi **kaybetti.** (s. 121)
- Çoraplarını, yemenilerini giyip, yüzü kıbleye, Seferihisar şoseninin karşı tepelerden ilk çıktığı yere dönük, **namaza durdu.** (s. 170)

2.2.13.2. Anlamca Kaynaşmış Birleşik Fiiller

Bir isim ve bir fiilden oluşan kelimelerin biri ya da tümünün sözlük anlamlarını kaybederek deyimleşmesi sonucu kalıplaşarak oluşan birleşik fiil gruplarıdır.

- Geceye **kulak verdi.** (s. 13)
- Derin iç çekişine **aklı takıldı.** (s. 32)
- Daha da **kulak kabarttı.** (s. 33)
- İki kardeş karartının **peşine düştü.** (s. 34)
- Sen ruhsata **kulak asma .** (s. 41)
- Aşığına hafifçe gülerek karanfil koklarken yeniden minderin üstüne **diz çöktü.** (s. 72)
- Anası öfkeden alı al, moru mor, yine **önünü kesti.** (s. 81)
- Şerif Ali **dudak büktü.** (s. 91)
- Kapının açıldığını duyunca bakışlarını **kapıya dikti.** (s. 97)
- Afişlerin önünde toplananların konuşmalarına **kulak kabartıyordu.** (s. 139)
- Öğleye doğru, hak sahibi, vekil, tanık, bilirkişi, yargıç, kısacası; her seferinde kimin eli biraz değmişse onun, biraz daha karıştırıp biraz daha içinden çıkılmaz duruma soktuğu yirmiye yakın davadan yorgun, duruşma salonundan çıktığı zaman, **canından bezmiş gibiydi.** (s. 177)
- Necmi'nin Vahit' in karşılıklarını **kulakardı etti.** (s. 204)
- Sonunda, görevlilere hakaret, zora başvurarak direnmekten iki ay hapse **hüküm giydi.** (s. 276)

2.2.13.3. Kuralh Birleşik Fiiller (Bir Fiil Unsuru ile Bir Yardımcı Fiilden Kurulan Birleşik Fiiller)

-A, -I/-U, -Ip/-Up zarf-fiil eklerinden birini alan kelime ile bil-, ver-, dur-, gel-, git-, kal-, koy-, gör-, yaz- fiillerden birini alarak oluşan birleşik fiil gruplarıdır. Bu fiiller cümleye yeterlik, ihtimal, tezlik, devamlılık, beklenmezlik ve yaklaşma anlamlarını verir.

Yeterlilik fiili: okuyabil-, söyleyebil-, bilebil-

Yaklaşma fiili: bulayaz-, düşeyaz-, öleyaz-

Tezlik fiili: getiriver-, yazıver-, saklayıver-

Süreklilik fiili: bakakal-, bekleyedur-, yiyedur-

2.2.13.3.1. Yeterlilik Fiili

- Su artık sabahtan sabaha boşaltılan havuza zar zor **doldurulabiliyordu.** (s. 24)
- Ancak pencereden Şerif Ali'nin yaklaştığını görünce **toparlanabildi.** (s. 101)
- Kavga **büyüeyebilir, uzayabilirdi.** (s. 147)

2.2.13.3.2. Yaklaşma fiili

Eserde belirtilen birleşik fiil grubuna rastlanmamıştır.

2.2.13.3.3. Tezlik Fiili

- Böylelikle anasının görüş açısını ustalıkla **kapatıverdi.** (s. 73)
- Üç yıl önce öğretmeni dinleyip enstitü mektebine **gönderiverseydik,** kurtulacaktı dağları beklemekten. (s. 105)
- Sofrayı ardından çarçabuk **toplayıverdiler.** (s. 157)

2.2.13.3.4. Süreklilik Fiili

- Kimi de yetişkin kızların peşinden **koşadururdu.** (s. 79)

2.2.14. Kısaltma Grupları

Kısaltma grupları, çeşitli kelime grupları ve cümlelerden yıpranma ve kalıplaşma yoluyla ortaya çıkan ve her iki öge arasındaki bağlantıyı hâl ekleri veya iyelik eklerinin kurduğu kelime gruplarıdır (Özkan, 2004: 127).

Karahan, “Kelime grupları ve cümlelerden yıpranma veya kalıplaşma yoluyla ortaya çıkan gruplardır” diyerek kısaltma gruplarını bu şekilde belirtmiştir (2016: 79).

Karaağaç, kısaltma öbeklerini, “Söz öbekleri ve cümlelerden yıpranma ve eksilme (ellipsis) yoluyla ortaya çıkan öbeklerdir” şeklinde tanımlamıştır (2017: 175).

Özkan, “Kısaltma grubu diğer kelime gruplarında olduğu gibi iki ögeden oluşur. Bu kelime grubunda birinci öge hâl veya iyelik eki almış bir isim, ikinci öge ise yalın hâlde bir isim olur. İkinci ögedeki isim genellikle sıfat görevinde kullanılabilen bir isimdir. Sadece eksiz isnat grubunda birinci öge herhangi bir ek almaz” diye ifade etmiştir (2004: 140) .

2.2.14.1. İsnat Grubu

Bu grubun en önemli özelliği bir nitelik(vasıf) isminin kendisinden önce gelen bir isme dayandırılması olarak görülür. Bu sebeple ters çevrilmiş bir sıfat tamlaması şeklindedir. İsnat grubunun unsurlarında çekim eki bulunmaz ama birinci unsur iyelik eki alabilir(Aktan, 2016: 71).

- **Gözünün gördüğü** yandan başını çeviremezsin! (s. 93)
- **Ayakları çorapsız**, sırtında sadece basma bir entari vardı. (s. 245)
- Bütün **dumanını** içine çekti **cigarasının**. (s. 243)

2.2.14.2. Yükleme Grubu

Birinci ögesi -I / -U yükleme hâli eki bulunan kısaltma grubuna yükleme grubu denir.

- Gülsüm Kadın, **odanın altını** üstüne getirdikten sonrakızın önünde durdu. (s. 80)

2.2.14.3.Yönelme Grubu

Birinci ögesi -A yönelme hâli bulunan kısaltma grubuna yönelme grubu denir.

- Osman mektubu yazdıralı **bir haftaya yakın** olmuştu. (s. 55)
- Gülsüm Kadın, **odanın altını üstüne** getirdikten sonrakızın önünde durdu. (s. 80)

Birinci unsuru -A yönelme hâli eki taşıyan kısaltma grubuna yönelme grubu denir.

2.2.14.4. Bulunma Grubu

Birinci unsuru -DA bulunma hâli eki taşıyan kısaltma grubuna bulunma grubu denir.

- Hasan önde, Osman **iki üç adım gerisinde**, iki kardeş geldiler, havuzun beri yanında durdular. (s. 17)
- Osman, **başı önünde**, bakmadan, karşılık vermeden kadının önünden geçti. (s. 25)
- Kendisi **kalabalığın gerisinde** kaldı. (s. 50)

2.2.14.5. Uzaklaşma Grubu

Birinci unsuru -DAn uzaklaşma hâli eki taşıyan kısaltma grubuna uzaklaşma grubu denir.

- **Havuzun gerisinden** su oluşu boyunca, birerle kolda Tekebaşı'na doğru ilerlediler. (s. 16)

2.3. Cümlelerin Bağlanma Şekilleri

Cümlelerin bağlanma şekilleri ile ilgili konuda araştırmacılar aynı fikirde değildir. Araştırmacıların görüşleri şu şekildedir:

Delice, cümleleri yapı bakımından “basit ve birleşik cümle” olmak üzere ikiye ayırmıştır. Birleşik cümleleri de kendi içinde “girişik birleşik cümle, iç içe birleşik cümle ve karmaşık birleşik cümle” olarak üçe ayırmıştır (2018: 170-173).

Böler, yapısına göre cümleleri “Basit Cümle”, “Birleşik Cümle (şartlı birleşik, iç içe birleşik, bağlı birleşik, ara cümleli birleşik, karmaşık birleşik)”, “Sıralı Cümleler (bağımlı sıralı ve bağımsız sıralı)” ve “Eksilteli (Kesik) Cümleler” olarak dörde ayırmıştır (2021: 214-242).

Ergin, cümleleri yapıları bakımından “basit ve birleşik cümle” olmak üzere ikiye başlığa ayırmıştır. Birleşik cümleleri de kendi içinde “şartlı birleşik cümle, ki’li birleşik cümle ve iç içe birleşik cümle” olarak üç başlığa ayırmıştır (2020: 398-400).

Karahan ise bağlanma şekillerine göre cümleleri “bağlama edatlarıyla bağlanan cümleler, ortak cümle öğeleriyle bağlanan cümleler, ortak kip/şahıs ekleriyle bağlanan

cümleler, anlam ilişkisiyle bağlanan cümleler” olarak dörde ayırmıştır (2016: 85-95). Biz de bu tezde Karahan’ın kabullerine göre inceleme yaptık.

Kerimoğlu, bu açıklamalardan yola çıkarak cümle yapısıyla ilgili kesin bir sınıflandırma yapmak mümkün değildir. Ancak "fiilimsi"lerin varlığına, "öge/ek" ortaklığına, "bağlaç, noktalama işareti ve anlamca zıtlık ya da paralellik oluşturan kelimelerin" kullanımına vurgu yapıldığı görülmektedir diye belirterek farklı bir görüş savunur (2007: 104) .

2.3.1. Bağlama Edatlarıyla Bağlanan Cümleler

Türkçede cümleler arasındaki bağlantıyı sağlayan çok sayıda bağlama edatı vardır ve bu edatlar yardımıyla aralarında anlam ilişkisi olan iki veya daha fazla cümle birbirine bağlamak mümkündür. Edatların görevi, sıralama, karşılaştırma, benzetme, açıklama, sebep, sonuç, amaç, karşıtlık, eşitlik, beraberlik gibi anlamlarla cümleleri birbirine bağlamak, cümleler arasındaki ilişkiyi göstermektir (2016: 85).

2.3.1.1. “ki” Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler

Cümleler arasında bağlantıyı oluşturan bağlama edatı olan “ki”, edatların en işleklerinden biri olan ve bir cümleyi bir cümleye/cümle topluluğuna; bir cümle topluluğunu da bir başka cümleye/cümle topluluğuna bağlayarak ve bunlar arasında açıklama, sıralama, karşılaştırma, sebep, sonuç, amaç vb. anlamlar çerçevesinde ilişkiler kurar (Karahan, 2016: 85)

- Demek **ki** suyu da orta malı.. (s. 18)
- Havuzu ben yaptırmadım **ki** suyunu ben vereyim. (s. 18)
- Biliyordu **ki** ortada kaçınılmaz bir dava konusu vardı. (s. 22)
- Tarafların tapuları, geldileri de incelenerek yerine uygulanınca anlaşıldı **ki** Kurtuluş Savaşı’ndan önce bütün bu yerler tek bir Rum’un malıydı. (s. 23)
- Bu küçük olay gösteriyordu **ki** komşularıyla aralarında başlayan husumet çocuklara kadar yayılmıştı. (s. 24)
- Ben damın önüne çıktım **ki** aşılıklarda karaltılar dolaşıyordu. (s. 36)
- Gördü anladı **ki** Bahar kendisinden tiksiniyordu. (s. 52)
- Bahar’ın elinde para yoktu **ki** göndersin. (s. 68)
- İyi biliyordu **ki** kendisine hafif bir el sallayacak olsa, atının ardından koşacak, atılacaktı. (s. 95)

- Üç beş davadan başka geçimimiz yok **ki** çaresiz on iki yaşında dağlara saldı Mahmut'umu . (s. 105)
- Öylesine geldi **ki** atlının dudakları öpmek, kolları sarmak için değildi.(s.108)
- Başka türlü bil **ki** seni yaşatmam .(s.164)
- Bilmem **ki** ne yapabilirim? (s.184)

2.3.1.2. “ve” Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler

Kitabımızda “ve” bağlama edatı ile bağlanan cümle örneğine rastlanmamıştır.

2.3.1.3. “ama” Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler

- Su sesi Hasan Kocabaş'I yatıştırır, bir şeyler anlatır düşlere sürükler **ama** yine de uykusuz bırakırdı.(s.11)
- Kocasını yalnız çocukları küçüktü **ama** bir bakıma bu kavgada yalnız kalmayacaktı.(s.14)
- Askerliğin olmasa, Bahar'dan, doğacak çocuğundan ayrılma der, yatarım, suçum neyse çekerim **ama** sen askere gidince hepimiz ne olur? (s.45)
- Hacer, ona evin içinde birisinden çekindiğini anlatan işaretlerle karşılık veriyor, pencereyi açmıyor **ama** taranmasını uzattıkça uzatıyordu.(s.71)
- Kadın sendeledi **ama** hemen toparlandı.(s.73)
- Yatarım yatarım **ama** önce anandan isteyeyim bir yol...(s.88)
- Sen beklersin **ama** ben beklemem.(s.88)
- Anası yatağından bir yandan öbür yana döndü **ama** yatamadı.(s.112)

2.3.1.4. “çünkü” Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler

Kitabımızda “çünkü” bağlama edatı ile bağlanan cümle örneğine rastlanmamıştır.

2.3.1.5. “hatta” Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler

Kitabımızda “hatta” bağlama edatı ile bağlanan cümle örneğine rastlanmamıştır.

2.3.1.6. “yoksa” Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler

- Görmüyeyim **yoksa** ayağımın altına alır ezerim, gebertirim seni.(s.80)
- Aklını başına al **yoksa** karışmam.(s.82)

2.3.1.7. “da” Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler

- Vur **da** bitsin!(s.15)

- Kendisi evlensin **de** Bahar’I başıboş mu bıraksın?(s.57)
- İyi ettin, dedi, iyi ettin **de** azarladın!(s.76)
- Şerif Ali’yi istesek **de** gönderemeyiz.(s.104)
- Canı yanan **da** yanacak olan da biz!(s.104)
- Git bir daha de ki, dedi, Şerif Ali ölür **de** senden vazgeçmez de.(s.109)
- Şimdi gelin **de** görün.(s.281)

2.3.1.8. “ne ... ne de” Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler

- Bu yüzden Hacer odada yalnız mı değil mi bir türlü kestiremeyen delikanlı, **ne** yerinden ayrılabiliyor **ne de** daha aşırı bir harekette bulunabiliyordu.(s.71)
- Ne anası vardı içerde ne kardeşi.(s.90)
- Ama Şerif Ali’yle ayaklarına bile kapanacak olsa, bundan sonra ne kaçardı ne de evlenirdi.(s.93)

2.3.1.9. “ya da” Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler

- Avluda dolaşanlar, kız kaçırma, bıçak taşıma, hırsızlık,dövme,şu bu gibi suçlardan hükümlü yatıyor **ya da** yargılanıyordu.(s.18)

2.3.1.10. “hem...hem de” Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler

- **Hem** dinledi **hem** de düşündü.(s.93)

2.3.1.11. “Kâh...kâh” Bağlama Edatı ile Bağlanan Cümleler

Kitabımızda “Kâh...kâh” bağlama edatı ile bağlanan cümle örneğine rastlanmamıştır.

2.3.2. Ortak Cümle Öğeleriyle Bağlanan Cümleler

Peş peşe sıralanan cümlelerde anlam, ortak bir veya birden fazla öge ile sağlanabilir.

2.3.2.1. Ortak Yüklemler

- Çocuklar, günde birkaç kezz üstüne atladıkları çıplak atlarını(**sularlar**); Urla’ya Bademler’e inenler, gidişlerinde dönüşlerinde, bineklerini(**sularlar**);sığırtmaçlar sağmallarını, havuzun yalağında sularlar.(s.8)
- Su azaldıkça, adamların sabırsızlığı(**artar**), öfkesi artar.(s.9)

- O gün bütün ova öğrendi ki, Kocabaşlar'ın bahçesinin bekçisi(**kaybolmuştu**), bahçelerine kimseyi yaklaştırmayan o ünlü çoban köpeği kaybolmuştu.(s.31)
- Hasan, o gün hemen hemen bütün hükümlülere kendisinin çiftyle ateş ettiğini(**anlattı**), kazanın kardeşinin elinden çıktığını anlattı.(s.46)
- Kız uslanmak(**bilmiyordu**), pişman olmak nedir bilmiyordu.(s.78)
- Alnıyla, burnuyla cama yapışıp, Şerif Ali'nin niye durduğunu görmeye(**çalıştı**), anlamaya çalıştı.(s.101)
- Yemini(**ödedi**), suyunu bana çoktan ödedi.(s.147)
- Bu güreşten bir hafta sonra(**uyandı**), Hüseyin gece arasında aksırarak uyandı.(s.152)
- Muharrem, sakız ağacının gölgesinde(**oturdu**) ,yerden dizine kadar yükselen bir kayanın üstüne oturdu.(s.170)
- Aktör, birbirine benzeyen o yağmurlu günlerden birinde(**göründü**), bir ikindiüstü göründü kasabada.(s.202)
- Tutuk bazı devinimlerinden, adamın kendisini gördüğünü(**anladı**),bakışlarını az önce kendisinden kaçırdığını anladı.(s.227)
- Dışarıda sokak lambaları(**yandı**), kahvelerin dükkânların çıplak ampullü ışıkları yandı.(s.259)

2.3.2.2. Ortak Özneli Cümleler

- Tekebaşı'nda, Kocabaşlar'ın küçük zeytinliğinin eteğinden kaynayan pazu kalınlığında bir su damarı, bir kulaç çapındaki yatağında, önce hızla kabarır, (**Kocabaşlar'ın küçük zeytinliğinin eteğinden kaynayan pazu kalınlığında bir su damarı**)taşar sonra (**Kocabaşlar'ın küçük zeytinliğinin eteğinden kaynayan pazu kalınlığında bir su damarı**)yer yer aralıkları harçla sıvalı taş döşeme bir oluktan, beş altı yüz adım aşağılarda kalan bir havuza doğru akmaya başlar.(s.7)
- Karısı kalkmış, (**Karısı**)çardağın dışındaydı.(s.14)
- Hasan, havuzun başında doğrulmuş, (**Hasan**)bu kez çocuklara çıkışıyordu.(s.28)
- Herkes, Veli'yi Hasan'ın öldürdüğünü,(**Herkes**) kocasının suçsuz olduğunu söylüyordu.(s.47)
- Bahar, direnmedi (**Bahar**)karşı koymadı.(s.61)

- Hacer, pencerenin dibindeki ot minderinin üstünde diz çökmüş,(**Hacer**)çözüp omuzdan aşağı önüne döktüğü saçlarını tarıyor, ,(**Hacer**) saçlarına her iki üç tarak vuruşta, gözlerini pencerenin önüne yerleştirdiği kırık ayna parçasından kaldırıp, karşı taraftaki duvarın dibinde çömelmiş güneşlenen bir delikanlıya kısa, kaçamak bakışlar atıyordu.(s.71)
- Bir kadın onunla evlenemez (**Bir kadın**)ondan çocuk sahibi olamazdı. (s. 108)
- Ayın şavkı arttıkça, yıldız soldu, derken (**yıldız**) silindi, (**yıldız**)görünmez oldu. (s. 111)
- Kavga büyüyebilir,(**Kavga**) uzayabilirdi. (s. 147)
- Küçük dalgalar, kıyıda uzanabildikleri yere kadar uzanır,(**Küçük dalgalar**) yayılırlar. (s. 198)
- Aşçı, kapının eşiğinde kollarını göğsünde kavuşturmuş, sırtı duvara dayalı,(**Aşçı**)yağmuru seyrediyordu. (s. 252)

2.3.2.3. Ortak Nesneli Cümleler

- Aklı o seslere takıldıkça, karısını düşünemez (**karısını**) hatırlayamaz oldu. (s. 10)
- Veli'nin yaptıklarını saydı (**Veli'nin yaptıklarını**) döktü. (s.49)
- Mahpuslar aralarında beş on kuruş topladılar, hapisten çıkacağı gün,(**beş on kuruş**) Osman'a verdiler. (s. 67)
- Hem vallah hem billah (**seni**)sağ bırakmam, paralarım ezerim ayağımın altında seni! (s. 75)
- Kız, her seferinde kendisini ümitlendiriyor, (**kendisini**) bekletiyor sonra da her seferinde (**kendisini**) eli daha boş geri çeviriyordu. (s. 88)
- O anda elinden gelse, üstüne atılır, yüzünü gözünü tırnaklar, (**yüzünü gözünü**) dişler her yanını yolar, kan içinde bırakırdı Şerif Ali'nin. (s. 96)
- Davulcuyu zurnacıyı bulur,(**Davulcuyu zurnacıyı**) getirirlerdi. (s.134)
- Esma'yı beyler ister, (**Esma'yı**) ağalar ister. (s.199)
- Aktör, kadehini yarıya kadar rakıyla doldurdu, (**kadehini**) su ile tamamladı, (**kadehini**) susuzlukla yudumladı. (s. 214)
- İki garson boşalan masalarda iskemleleri topluyor, (**iskemleleri**) masaların üstüne ters çeviriyorlardı. (s. 217)

2.3.2.4. Ortak Yer Tamlayıcı Cümleler

- Tekebaşı'nda Kocabaşlar'ın küçük zeytinliğinin eteğinden kaynayan pazu kalınlığında bir su damarı, bir kulaç çapındaki yatağında, önce hızla kabarır, **(bir kulaç çapındaki yatağında)** taşar sonra yer yer aralıkları harçla sıvalı taş döşeme bir oluktan, beş altı yüz adım aşağılarda kalan bir havuza doğru akmaya başlar. (s. 7)
- Bahar'a kötü gözle bakar, **(Bahar'a)** hallenirsen, elime ilk geçtiğin gün doğrarım seni! (s. 64)
- Bahar'ın gideceği yeri yoktu ki **(ağasının elinden)** kaçsın, ağasının elinden kurtulsun. (s. 68)
- Evlerinden otuz kırk adım ilerde oturan Şerif Ali'nin, kapılarının önünde avlu kapısının ipine el atmış, **(kapılarının önünde)** eve girmek üzere olduğunu gördü. (s. 73)
- Anam beni sana vermez, **(sana)** verse de bundan sonra ben sana varmam, boşuna isteme. (s. 88)
- Kalabalık, Gölcük'ün son evlerinin bitiminde bir tümseğin üstünde, aşağıdan yaklaşan gelin alayını görünce durdu, **(Gölcük'ün son evlerinin bitiminde bir tümseğin üstünde)** oğullanmaya başladı. (s. 107)
- Gövdesi zamanla içten çürümüş **(içten)** oyulmuştu. (s. 125)
- Az sonra başka bir afişin önünde duruyor, bir kez daha **(başka bir afişin önünde)** bakıyordu iki devenin fotoğraflarına. (s. 139)
- Davul zurna **(önünde)** vuruyor, oyunlar oynanıyordu önünde. (s. 141)
- Ölünün başında yaşlıca bir kadın, diz çökmüş, gövdesi hep bir karar, ileri geri, sağa sola, **(Ölünün başında)** sallanıyor, sallanıyordu. (s. 191)

2.3.2.5. Ortak Zarflı Cümleler

- Yıl kurak giderse, havuz, temmuz sonlarına doğru, ancak iki günde dolar, ağustos ortalarında da susuz kalır, dibindeki çamura varıncaya kadar kurur, **(ağustos ortalarında da)** ot tutar. (s. 8)
- Veli'nin tutumu hiç değişmiyor, güneşten kavrulmuş yüzünden aklından ne geçtiği **(hiç)** anlaşılmıyordu. (s. 18)
- Altı aydır para yolladım, **(altı aydır)** mektup yazdım, Denizli'den bir karşık gelmedi. (s. 58)

- Kasketini düzelterek çömeldiği yerden doğruldu, (**kasketini düzelterek**) işaretlerini yineledi. (s. 72)
- Bana bu nöbet dün de geldi (**dün**) söylemedin. (s. 85)
- Ben gelinceye kadar kımıldama , (**ben gelinceye kadar**) uyu dedi. (s. 86)
- Göğsü hızla kalkıp iniyor, soluğu (**hızla**) kesiliyordu. (s. 97)
- Onun ardından anası, lambayı, her gece ki gibi, kapının dışında üfledi, (**her gece ki gibi**) içeri girdi. (s. 110)
- Çocuk, neye yoracağını bilmeden iki eliyle çiftesini kavramış kendisine doğru yaklaşan Ömer'e (**neye yoracağını bilmeden**) bakıyordu. (s. 119)
- Kimsesiz sokak köpeklerinin dilleri dışarıda soluk soluğa sokakların ortasındaki su yollarına uzandıkları o sıcak günlerde, üç yaşındaki kahvelerde oturanlar sandalyelerini dışarıya atar, (**soluk soluğa sokakların ortasındaki su yollarına uzandıkları o sıcak günlerde**) gölgesine sığınarlardı çınarın. (s. 125)
- Kasabadan ayrıldığı iki ay içinde iki yıl büyümüş, (**kasabadan ayrıldığı iki ay içinde**) görkemli bir görünüş almıştı. (s. 138)
- Yolla kariyı bele çapaya gitsin, sen otur bütün gün kahvede, (**bütün gün**) çene çal, hazır ye! (s. 193)
- Her gelişinde kahve çay ısmarlar, (**her gelişinde**) ufak tefek bahşişler dağıtır, bütün keresteciler gibi hoş tutmaya çalışırdı bölge şefliğindeki görevlileri. (s. 234)

2.3.3. Ortak Kip / Şahıs Ekleriyle Bağlanan Cümleler

Cümleler arasındaki anlamsal ilişki ortak kip / şahıs ekleriyle de oluşur. Cümle içinde tekrara düşmemek için bu ekler genellikle son cümlede kullanılır.

- Bahçeleri havuzun alt başında kalan ekiciler, yaz boyunca günde üç dört kez gelir(**ler**), suyun havuzda vardığı çizgiyi kollarlar. (s. 8) (Ortak özne, ortak kip/şahıs eki)
- Dört çocuğu, az ötelerinde, birbirine sokulmuş(**tu**) uyuyorlardı. (s. 14) (Ortak özne, ortak kip/şahıs eki)
- Sonunda bu dava kaybedilecek bile olsa, köylüler haklı olduklarına inanmaktan vazgeçmeyecekler(**di**), kabahati hâkime ya da başka bir sebebe yükleyeceklerdi. (s. 22) (Ortak özne, ortak kip/şahıs eki)
- Gözleri kararıyor(**du**), başı dönüyordu. (s. 48) (Ortak özne, ortak kip/şahıs eki)

- O anda elinden gelse, üstüne atılır(**dı**), yüzünü gözünü tırnaklar(**dı**), dişler her yanını yolar(**dı**), kan içinde bırakırdı Şerif Ali'nin. (s. 96) (Ortak özne, ortak kip/şahıs eki)
- Güzden kalan son yapraklar henüz yerlerde sürünürken dalları göz vermeye başlar(**dı**), baharla birlikte taze bir yeşillikle donanırdı. (s. 124) (Ortak özne, ortak kip/şahıs eki)

2.3.4. Anlam İlişkisiyle Bağlanan Cümleler

Art arda gelen bazı cümlelerde ortak öge, kip/şahıs eki dışında şahıs, zaman, mekân, karşılaştırma, açıklama, dereceleme gibi çeşitli anlam ilişkileri bulunur.

- Cümle âlem Osman'ı ölmüş biliyordu, adını unutmuştu. (s. 66)
- Kız, koca düğünde, anasının, kardeşinin, cümle âlemin önünde, gönderdiğin tarağı saçına taktı, herkesin ortasında çıktı oynadı! (s. 92)
- Onun ardından anası, lambayı, her geceki gibi, kapının dışında üfledi, içeri girdi. (s. 110)
- Anası ileniyor, dövünüyordu. (s. 152)
- Güneşin doğmasına yakın eşiğine biner, pazarın yolunu tutar, gün kavuşmasına yakın köye dönmüş olurdu. (s. 165)
- Zeynel mahalleye kadar yarı yürüdü, yarı koştu. (s. 176)
- Abdi üç yaşındaydı, bizim sokakta otururlardı, anası vurdu kışına bir tekme, çocuğu sakat topal bıraktı, sonra da hovardasıyla basıp gitti. (s. 184)
- Avukat, onun dudaklarının kıyısında, alnında belirmeye başlayan çizgilere baktı, karşındaki çocuk on yedi yaşından çok büyük gösteriyordu. (s. 190)
- Bir gece oynamıyorum diyecek olsam, seyirci parasını ister, çıkıp gitmeye kalkardı. (s. 209)
- Gel bakalım şöyle, oturalım, iki laf atalım karşılıklı... (s. 233)

2.4. Yüklem Türüne Göre Cümleler

Cümle, ekli veya eksiz yargı bildiren bir fiil ya da isim cümlesi olabilir. Cümlelerin isim veya fiil cümlesi olması, cümlelerin anlamı kadar cümledeki diğer ögelerin varlığını da etkiler. Cümle, yüklemine göre fiil ve isim cümleleri olarak iki ana başlık altında incelenmiştir.

2.4.1. Fiil Cümleleri

Yüklemi çekimli bir fiil veya birleşik fiil olan cümleler, fiil cümlesidir. Her türlü hareket, iş, oluş fiil cümleleri ile bildirilir. Geçişli fiil cümlelerinde cümle öğelerinin hepsi bulunabilir (Karaağaç, 2017: 243).

- Karısı(ö), on yaşındaki oğlunun yardımıyla(z) keçiyi(bln) **sağıyordu(y)**. (s. 15)
- Veli'nin belli belirsiz gözünü korkutmaya çalışması(ö), içindeki bütün kuşku(ö) **uyandırdı(y)**. (s. 19)
- Ovada(yt) kış yaz, gündüzleri(z) büyük havuza akan suyun sesi(ö) artık(z) **duyulmuyordu(y)**. (s. 25)
- Eylül ortalarında(z) ovaya(yt) ilk yağmur(ö) **düştü(y)**. (s. 30)
- Ağasının yanında(yt) sıkıntıdan(yt) göğüs geçirdiğini, oflayıp pufladığını(bln) **duyuyordu(y)**. (s. 43)
- Üçüncü ayın sonunda(z) Denizli'den(yt) Osman'ın mektubu(ö) **geldi(y)**. (s. 56)
- Bu ayrılıştan sonra(z), yüreğine(yt) o güne kadar aklına getirmek istemediği bir kuşku(ö) **düştü(y)**. (s. 63)
- Bahar(ö), şubat başlarında(z) bir oğlan(bsn) **doğurdu(y)**. (s. 66)
- İlk kalkacak Seferihisar otobüsüne(yt) **bindi(y)**. (s. 68)
- Alimallah(cdö) kadınlığıyla(z), gençliğine bakmadan(z) kapının önüne(yt) leşini (bln) **sererim(y)** senin. (s. 75)
- Sonra geçen kim olduğunu görünce(z) hızı(ö) birden(z) **kesiliyor(y)**, sönmüş yatışmış bir halde(z), geri(yt) **dönüyordu(y)**. (s. 80)
- Ama(cdö) o akşama doğru(z), dışardan(yt), alıştığı sesini iyi tanıdığı adımların geçmesini beklediğini(bln) **fark etti(y)**. (s. 94)
- **Döndü(y)**, boğazı kuru kuru(z) **yutkundu(y)** Hacer'i(bln) bileğinden(yt) **yakaladı(y)**. (s. 114)
- Daha(cdö) ilk yıllarından(z) tuttuğu güreşleri(bln) kendini zorlamadan(z) **kazanıyordu(y)** Tülü(ö). (s. 133)
- Nisanın ikinci pazarı(z) Urla(ö), dört yıl önce yaşadığı o unutulmaz günü(bln) daha da görkemli olarak(z) **yaşadı(y)** bu kez(z). (s. 150)
- Tabancasından çıkan kurşun(ö) havada(yt) rastgele(z) **uçtu(y)**. (s. 171)

- Her zaman(z) öyle(z) bir köşede(yt) sessiz sessiz(z) **düşünür dururdu(y)**. (s. 185)

- O çivit mavisi deniz(ö) gözümü(bln) **alır(y)**. (s. 198)

- Kasabaya gelen topluluklar, biri keman, biri tef çalan iki çalgıcı ile pullu giysilerle yarı çıplak göbek dansları yapan bir ya da iki kadından(yt) **kurulu olurdu(y)** çoğunlukla(z). (s. 205)

- Hayır(cdö), **kabul etmiyorum(y)**. (s. 218)

Yüklemi geçişsiz-edilgen fiil olan cümlede özne bulunmaz.

- Artık o yörede, ilk güz yağmurları düşünceye kadar, akan tek su sesi **işitilir**. (s. 7)

- Çukur yerlerde biriken suların ince bir akıntıyla birbiriyle birleşerek uzandığı derenin bu tarafında, dolaşan küçük ördek sürüleri **görülür**. (s. 8)

- Kuraklık sözleri **unutuldu**. (s. 30)

- Dağlı, karısı, çocukları,gelini ile sofraya yeni oturduğu sırada, avlu kapısının çalındığı **duyuldu**. (s. 155)

2.4.2. İsim Cümleleri

İsim cümlelerinde yüklem, isim veya isim grubundan oluşur. İsim cümlelerinde, isim veya isim grupları “i-” ek-fiili ile çekimlenerek cümlede yüklem görevinde kullanılırlar.

İsim cümleleri genellikle özne ve yüklem olmak üzere iki ögeden meydana gelse de cümlelerin diğer ögeleri de yer alabilir.

- Bu havuz(ö) **o çevrenin can noktasıdır(y)**. (s. 7)

- Bu dediklerimiz(ö) de ancak(cdö) yağışları kararlı giden yıllar için(yt) **doğrudur(y)**. (s. 8)

- Su(ö) **onun malıydı(y)**. (s. 12)

- Kocabaşlar’ın, bahçelerini susuz bırakması(ö) **haksızlıktı(y)**. (s. 14)

- Muhtar, köy ihtiyar kurulu üyeleri(ö), **Veli ile arkadaşlarının anlayışındaydı(y)**. (s. 21)

- Veli Sarı’dan başka, bütün köy, bütün ova halkı(ö) orada(yt) **hazırdı(y)**. (s. 35)

- Gözlerinin önündeki bahçenin görünüşü(ö), en az ölenin görünüşü kadar(z) **yürekler acısıydı(y)**. (s. 37)
- Kadının yüzünün her hareketi, damın içinde dolaşması(ö) hep(z) bu tiksintiyle(et) **doluydu(y)**. (s. 52)
- Gar(ö) **tenhaydı(y)**. (s. 67)
- Kavganın ertesi günü(z), kulağı(ö) **dışardan gelen en küçük seslerdeydi(y)**. (s. 80)
- **Onun hiç beklemediği öneriydi(y)** bu(ö). (s. 87)
- Şerif Ali'nin ardına düşenlerin kimi(ö), **bugüne kadar ayarttığı kadınların kızların kardeşi, kimi babası, kimi kocası, kimi de nişanlısıydı(y)**. (s. 119)
- Kasabanın büyük camilerinden ikisi, üç ilkokulunun üçü(ö), **iç mahallelere giden o iki sokağın üstündeydi(y)**. (s. 126)
- Ulanışlı(ö) **bitkindi(y)**. (s. 146)
- **Korkak, küçülmüş, onuru dillere düşmüş biriydi(y)** artık(z). (s. 158)
- **Açık, güneşli bir gündü(y)**. (s. 178)
- Ama(cdö) Yanıkköy'ün, Narlıdere'nin bütün kadınları, hemen hemen o yörenin bütün tahtacı kadınları(ö), **oradaydı(y)**. (s. 191)
- Müfettişlerden ilki(ö) **doğma büyüme Kadıköylüydü(y)**, ikincisi(ö) **memur çocuğuydu(y)**. (s. 215)
- Turhan(ö), Nif'te bölge şefliğinde(yt) **yazıcıydı(y)** o sırada(z). (s. 234)

Genellikle kullanılan isim cümleleri, “var” ve “yok” isimlerinin yüklem olarak kullanıldığı cümlelerdir.

- Onun da sırası **var**. (s. 29)
- Karanlıkta gezi, arpacığı ayarlayacakhali **yoktu**. (s. 34)
- Gelenlerin kim olduğunu bildiğimiz **yoktu**. (s. 37)
- Sözünden dönmek **yok!** (s. 51)
- Kadının duyduğu dinlediği **yoktu**. (s. 52)
- Hasan'ın söylemeyi düşündüğü, tasarladığı bir iki söz **vardı**. (s.61)
- Çocuktan öğrendiğine göre, İzmir'e gidecek ilk trenin geçmesine daha sekiz saat **vardı**. (s. 67)
- Fakat kızına hiç güveni **yoktu**. (s. 76)

- Komşularının, Gülsüm Kadın'dan sakladıkları bir bilgileri **yoktu** aslında. (s. 78)
- Avludan odaya girdiği sırada, odada kızının üstünde, Şerif Ali ile olan bağlantısını açığa vuracak bir ipucu bulacağına inancı **vardı**. (s. 79)
- Üstünde yetmiş lirası, köyde yeni evlenen bir arkadaşı ile karısının nüfus cüzdanları **vardı**. (s. 113)
- Hacer'in kunduraları **yoktu** yatağının ucunda! (s. 115)
- Çınarın yaşını doğru dürüst bilen **yoktu** kasabalılar arasında. (s. 124)
- Bir dönemde kasabanın yer altında zengin su damarları **vardı**. (s. 125)
- İnsanlarla şaşılacak kadar ortak yanları **vardı** güreşlerinin. (s. 144)
- Karşısında, kısa boylu çizmeli, geniş omuzları ile göğsü, alacakaranlıkta dörtgeni andıran biri **vardı**. (s. 155)
- Onun yanında da küçük bir çekmece **vardı**. (s. 156)
- Otobüs görünürlerde **yoktu**. (s. 170)
- Boynunun ensesine yakın yerlerinde, çenesinde, ellerinin üstünde tırnak sıyrtıları **vardı**. (s. 172)
- Dün akşam, arabacı Salih'in iki oğluyla dövüştükleri meydanlığın ortasında bir dut ağacı **vardı**. (s. 176)
- İlçeli gençle daha bir iki arkadaşının küçük bir arkadaş toplulukları **vardı**. (s. 178)
- Kapıya karşı gelen masalardan birinde iki candarma, onun gerisindeki masada iki balıkçı **vardı**. (s. 234)
- Sağlık gibisi **yok** dünyada. (s. 251)
- Benim içki ruhsatım **yok**. (s. 275)

2.5. Yüklemin Yerine Göre Cümleler

Yüklem, cümle içinde genellikle sonda yer alır. Fakat yüklem yeri cümle içerisinde farklılık gösterebilmektedir. Yüklemin yerine göre cümleler, kurallı ve devrik cümle olmak üzere ikiye ayrılır.

2.5.1. Kurallı (Düz) Cümleler

Cümlenin temel ögesi olan yüklem cümlenin sonunda yer aldığı cümleler, kurallı cümlelerdir. Diğer bir adı düz cümleler olarak da bilinir.

- Veli ile arkadaşları, artan öfkelerinin hızlandığı adımlarla geldikleri yoldan geri döndüler. (s. 20)
- Karanlıkta rastgele ateş ettik. (s. 37)
- O gece, Bahar kapısını arkasından dayakladıktan sonra, yatağında hep bu konuşmayı düşündü. (s. 57)
- Evin içinde, ne zamandır karşılıklı, amansız iki düşman gibi yaşıyorlardı. (s. 80)
- Kadın çamaşırının geri kalacağını düşünerek hafif sıkılmıştı. (s. 85)
- Kerim Kâhya'nın sürüleri, zeytinlikleri, yağhanesi vardı. (s. 98)
- Gübre yığınının gerisinde, Şerif Ali'nin kımıldadığını gördüğü ana kadar, aradan geçen bir dakika içinde kapıldığı telaşlı, yüreğinin nasıl bir hızla vurduğunu hiç unutmayacaktı. (s. 112)
- Mermer anıt yeni sayılırdı. (s. 125)
- Onun kımıldamadığını gören Tülü de işkencesini durdurdu. (s. 151)
- Ulanmış köyü ile Urla arası hayvanla iki saatten uzun sürer. (s. 165)
- Tutuklular, hükümlüler hapisanenin avlusunda dolaşıyorlardı. (s. 188)
- Aktör son iki gündür çay, simit, cigara ile yaşıyordu. (s. 208)
- Kapı öyle Turhan'ın dönüşünü bekleyerek açık kaldı. (s. 252)
- Elleri boş ceplerinin üstünde Durmuş'un yüzüne bakarak bekledi. (s. 264)
- Selim yukarıdan köyden inmiş tarlasına gidiyordu. (s. 284)

2.5.2. Devrik Cümleler

Yüklemi cümlelerin sonunda bulunmayan cümlelere devrik cümle denir. Bir anlamı öne çıkarma, belirtme, vurgulama ihtiyacı, özellikle şiirde ahenk kaygısı diğer öğelerin olduğu gibi yüklem yerini de değiştirmektedir (Karahan, 2016: 100).

2.5.2.1. Öznenin Yüklemden Sonra Geldiği Devrik Cümleler

- Ertesi sabah kocası Kocabaş'larla kapışacak demekti **bu!** (s. 14)
- İki saat uzaktaki Hereke'den Osman'a kaçmıştı **Bahar.** (s. 57)
- Ev işini, tarla işini sevmezdi **Hacer.** (s. 78)
- Şerif Ali'nin hediyesi sırtı gümüş yaldızlı tarağı saklayıp, yerine dönmüştü **Hacer.** (s. 80)
- Düğünde gördüğü delikanlıyla evlenecekti **o.** (s. 94)

- O fotoğrafta her zamanki görkemli duruşuyla objektife bakar **Tülü.** (s. 123)
- Daha sonra hızlandı **güreş.** (s. 144)

2.5.2.2. Nesnenin Yüklemden Sonra Geldiği Devrik Cümleler

- Bu su zengin edecekti **onları.** (s. 11)
- Babadan kalma on yedi ağaç zeytin, sekiz dönümlük sebze bahçesi doyuramazdı **iki kardeşi.** (s. 12)
- Tut oğlum, indirelim **bu yükleri.** (s. 85)
- On dört yaşındaki Ömer, evin erkeği gibi görüyordu **kendini.** (s. 99)
- Orada yatar kalkar, geceden geceye içeriye kedi köpek girmesin diye bir çulla örterdi, **oyuğun ağzını.** (s. 125)
- Pantolonu ceket elinde avluya attı **kendini.** (s. 152)

2.5.2.3. Yer Tamlayıcısının Yüklemden Sonra Geldiği Devrik Cümleler

- Suyu kulak verdikçe, bahçelerinin gerisinde, cebelden açtıkları boğazda, yetiştirdikleri yeni aşıllıkların, kayısı, şeftali fidanlarının boy attığı gelirdi **gözünün önüne.** (s. 11)
- Osman'ın adı geçmedi **konuşmalarında.** (s. 16)
- Hakim de elbette ki inanırdı **sözüne...** (s. 44)
- O sabah Osman'ı görmeye giderken, hep “kendini kurtar, beni sakın ağanın eline bırakma!” demeyi kurdu **kocasına.** (s. 47)
- Sadece Osman'ın “Yok” dediği geldi **kulağına.** (s. 49)
- Bahar taş kesilmişti sanki Osman'ın hapisliği, elini kolunu unutturmuştu **kadına.** (s. 52)
- Bahar'a en küçük bir hınç, en küçük bir kırgınlık yoktu **içinde.** (s. 68)
- Kadın aldırmadı **onun şikâyetine.** (s. 73)
- Ana kız ne zamandır dış biliyorlardı **birbirlerine.** (s. 80)
- Bir gün bir acı söz işitmedim **ağzından.** (s. 105)
- Her gelen komşu yeni bir gemici feneri ile dalıyordu **içeriye.** (s. 152)
- O yapmacık babacan görünüşü akıp gitmişti **üstünden.** (s. 230)

2.5.2.4. Zarfın Yüklemden Sonra Geldiği Devrik Cümleler

- Ama o, aşılıkların fidanların boy attığını, yük yük kayısıları şeftalileridüşünemiyordu **şimdi**. (s. 11)
- Ovanın kuzeyinde birkaç parça bağ ile bağlarının yakınlarında serpiştirilmiş üç beş badem, ceviz ağacı vardı **yeşil olarak**. (s. 15)
- Hiçbir davaya olur ya da olmaz diyemiyordu **artık**. (s. 22)
- Hasan anlatıyordu **hala**. (s. 48)
- Bahar'ın otobüsteki sıcaklığı üstünde duruyordu **hala**. (s. 55)
- Damın önünde üç yaşlarında bir oğlan çocuğunun dolandığını gördü **önce**. (s. 68)
- Kızı, ot minderinin üstünde, az önce çözdüğü saçlarını örüyordu **şimdi**. (s. 79)

2.5.2.5. Birden Fazla Ögenin Yüklemden Sonra Geldiği Devrik Cümleler

- At o tabancayı(**bln**) / elinden(**yt**) ... (s. 70)
- Hacer'in ikindiüstü kapıldığı, Şerif Ali'ye doğru, elleri ayakları yerden kesilmiş kayar gibi gittiği, suyun üstünde saman çöpü gibi sürüklendiği duygusu zayıflamıştı **içinde(yt)/ şimdi(z)**. (s. 100)
- Hiç kimse azarlamamış, hakaret etmemişti **bugüne kadar(z)/ ona(yt)**! (s. 122)
- Yaşlılar, babalarını ellerinden tuttuğu çocuklar olarak geçmişlerdi **ilk görüşlerinde (z)/önünden(yt)**. (s. 124)

2.6. Cümlelerin Anlam Özellikleri

Cümlelerin anlam özelliği konusunda araştırmacılar arasında görüş ayrılığı vardır.

Karaağaç olumlu, olumsuz ve soru cümlesi olarak üç grup olarak kategorize etmiştir (2017: 250-253).

Böler, anlamına göre cümleleri olumlu, olumsuz ve soru cümleleri olarak üç başlık olarak detaylandırmıştır (2021: 255-265).

Aktan; olumlu, olumsuz, soru, emir ve ünlem cümlesi olarak beş başlığa ayırmıştır (2016: 112-119).

Delice, cümleyi anlamlarına göre olumlu, olumsuz, soru, olumlu soru ve olumsuz olmak üzere beş ayrı grupta değerlendirmektedir (2018: 170).

Karahan ise, olumlu, olumsuz cümleler ve soru cümleleri olarak üç alt başlıkta değerlendirmiştir (2016: 103-107).

2.6.1. Olumlu Cümleler

Yargının gerçekleştiğini ya da gerçekleşeceğini anlatan cümleler, olumlu cümleler olarak kabul edilir (Aktan, 2016: 113) .

- Eylül ortalarında ovaya ilk yağmur düştü. (s. 30)
- Hapishanenin avlusunu çeviren parmaklıkların gerisinde Oaman’la görüştü. (s. 47)
- Sanki mahkemeden geri çağıracaklar, başkan, kararı yanlış okuduk, katil kardeşin değil sensin diyecekmiş gibi avukatın bütün dediklerini kısa kesiyordu. (s. 51)
- Ölüm söylentisinin üstünden altı ay geçti. (s. 65)
- İstasyonda kalırsa, tren daha çabuk gelecekmiş gibisine geliyordu. (s. 67)
- Delikanlının körüklü, siyah çizmeleri, haki renkli külot pantolonu vardı. (s. 71)
- Hallerinden, Gülsüm Kadın’a komşularının kendisinden saklı bir bildikleri var gibi geldi. (s. 76)
- Kız, fırının ağzından dışarı vuran dumanın yaşarttığı gözlerini oğuşturarak birkaç adım geri çekildi. (s. 81)
- Vücudunun bütün geride kalan kısımlarını saran sızısı gibi bir duyguydu bu. (s. 95)
- Kulağı Hacer’in soluğundaydı bütün gece. (s. 106)
- Kadının yüzü gözü karmakarışık oldu bir anda. (s. 115)
- Düştüğü yerde kıvrıldı; sırt üstü hareketsiz kaldı. (s. 122)
- Çocuk daha çok alandaki çocuk izleyicilere çatar, azarlardı. (s. 127)
- Güreşlerin başlamasıyla Tülü’nün çan sesleri kesiliyordu kasabadan. (s. 131)
- Ulanmış büyük zengin bir köydü. (s. 137)
- Dışarıdan gelen bir deveci alıcı çıktı hayvana. (s. 143)
- Diklemesine duran bir fasulye çuvalı üstünde, bakkalın kullandığı eski bir okul defterinden koparılmış bir sayfa içinde beyaz peynir ile parçalanmış iki

domates, huni şeklinde d r lm    başka bir k   tta zeytin tanesinden ibaret sofrasını kurmuştu. (s. 158)

- Bir kolu yukarı sa a, Bademler köyüne, öteki dere boyunca, Seferihisar- zmir  osesine doğru ilerliyordu. (s. 169)
- Kar ıda bir a  ı, bir saat i, bir manav, bir de bisiklet tamircisi dükkanları vardı. (s. 180)
- O ara serpintiler bırakarak bir yağmur bulutu geldi geçti kasabanın üstünden. (s. 207)
- Yıllarca Ra it Rıza ile çalıştım. (s. 215)
- Yalıkahveler küçük eğlenceli bir yerd  o yıllarda. (s. 224)
- Yine bir dilim kavunla biraz beyaz peynir yedi. (s. 243)
- Gözleri, sonsuz bir gönül borcu duygusunun yansımalarıyla dolu, ma rapayı geri uzattı. (s. 264)
- Sanık yerine oturdu undan beri bulanık bir karaltı gibi görüyordu kadını solundaki masada. (s. 272)
- Cezaevinden çıktıktan sonra ilçeden kalkan otobüse binerken kararlıydı. (s. 277)

Bazı c mlerler, yapılarında olumsuzluk bildiren unsurlar ta ıdıklarına rağmen anlamca olumlu olabilirler. Yapısında herhangi bir olumsuzluk unsuru olan c mlerlerde, “değil” edatı veya “yok” ismi bulunursa c mler olumlu olur. İki olumsuz unsurun yan c mlerde bulunması c mlere olumlu bir anlam kazandırır (Karahan, 2016: 104).

- Necmi, baktı, eh, pek **benzemiyor da sayılmazdı** o ünlü sinema oyuncusuna.(s.203)

2.6.2. Olumsuz C mlerler

Yargının ger ekle medi ini veya ger ekle meyece ini anlatan c mlerlere olumsuz c mler denir. Yüklemin aldığı “-mA, -mAz” “değil”, “ne...ne(de)...” edatı ve “yok” olumsuzluk ekleriyle kurulan c mler olumsuz anlam kazanır.

2.6.2.1. “-mA” Olumsuzluk Eki ile Kurulan Olumsuz C mlerler

- Bu yüzden yaz ba larında, gün ikindiye varmadan dolan havuzun suyu, ağustos çıkarken akşamları a ız yüksekliğine **ulaşamaz**. (s. 8)

- Ama o, aşılıkların fidanların boy attığını, yük yük kayışları, şeftalileri **düşünemiyordu** şimdi. (s. 11)
- Havuzun suyu **akmıyordu**. (s. 13)
- Suyu aşağıya **salmadılar**. (s. 24)
- Kimse çıkıp da, o gece sabaha karşı, Musa'yı evine dönerken gördüğünü **söylemedi**. (s. 40)
- Ağabeyinin bir gün olsun hastalandığını **hatırlamıyordu**. (s. 62)
- Yolun üstünde başka kimseyle **karşılaşmadı**. (s. 68)
- Koynunda, etekleri arasında hiçbir şey **bulamadı**. (s. 79)
- Gülsüm Kadın, kızın dediğine **inanmadı**. (s. 83)
- Ama **geçmiyordu** o kimse, "Pis lanet " hala kendisini rahat **bırakmıyordu**. (s. 94)
- Allah'ın emrini yerine getirenleri kapısından **çevirmeyecekti**. (s. 103)
- Elini kolunu **kımıldatamıyordu** ki! (s. 112)
- **Affetmem**, dünyada yanına **komam** o rezilin bunu! (s. 117)
- Okullardan çıkan çocuklar, çarşıda dolaşanlar, Tülü'ü günlerce **göremiyorlardı** çınarın altındaki yerinde. (s. 131)
- Yenilgiden sonra ağzını yeme suya **değdirmemişti**. (s.136)
- Gücünde kuvvetinde hiçbir gerileme **görölmüyordu**. (s.149)
- Avluda gördüklerini ömrü boyunca **unutamayacaktı**. (s.152)
- Dağlı **kımıldamıyordu**. (s. 161)
- Gence daha bir iki saat Urla'da kalmak istediğini söyledi; sonra da oracıkta etrafını saran iş sahiplerinin sorularına karşılık vermeye dalarak, gençle daha uzun **ilgilenemedi**. (s. 177)
- Avukat, onu her zaman karşılaştığı sessiz sedasız düşünen, ne de anlattıkları gülen Abdi'ye **benzetemedi**. (s.190)
- Halil orasını **anlatmaz**. (s. 199)
- Hiçbir zaman **sorma**, öğrenmeye **kalkma**. (s. 211)
- Lokantada bütün masaların boşaldığını **görmüyordu**. (s. 217)
- O, hiç **anlamadı** sanki bu sesteki kırgınlığı. (s. 232)
- Ev kirası, giyim, kalem, defter,boğaz gideri, ayrıca kendisi de içkiyi sevdiği için iki ucunu bir araya **getiremiyordu**. (s. 236)
- Ben kolay kolay ayak **uyduramam** sana. (s. 249)

- Dediklerinin duyulup duyulmamasına **aldırmıyordu**. (s. 260)
- Yapacak başka işimiz **kalmamıştı**. (s. 283)

2.6.2.2. “değil” Edatı ile Kurulan Olumsuz Cümleler

- Sen büyüksen ben de küçük **değilim**. (s. 28)
- Kardeşinin tehlikeyi umursamaz görünen davranışı yüzünden içi rahat **değildi**. (s. 32)
- Hasan’ın verdiği kâğıt, çiftenin ruhsatı **değil**, havuz yaptıracığı sırada kaymakamlıktan aldığı iki torba çimentonun kendisine verilmesi ile ilgili belgeydi. (s. 38)
- Sanki mahkemeden geri çağıracaklar, başkan, kararı yanlış okuduk, katil kardeşin **değil** sensin diyecekmiş gibi avukatın bütün dediklerini kısa kesiyordu. (s. 51)
- Kısmet böyleymiş, Osman’ın geri dönmesi nasip **değilmiş**. (s. 61)
- Osman zaten konuşkan **değildi**. (s. 62)
- Hacer senin dengin **değil**, onu da iyice bilmiş ol. (s. 76)
- Anladı ki, yüreğini hızla çarptırarak adam atlı **değildi**. (s. 96)
- Herkesin bildiği bir şey daha vardı; Dağlı da, Muharrem de bir dediğinden dönecek insanlar **değildi**. (s. 165)
- Çocuk **değildi** artık o! (s. 174)
- Aslında mahkemeden çıkmış **değilim** henüz. (s. 179)
- Avukat hiç de mesleğinin adamı **değildi** o anda. (s. 181)
- Arkadaşlarım, dedi yabancı **değil**. (s. 238)

2.6.2.3. “ne...ne” Edatı ile Kurulan Olumsuz Cümleler

- Bahçeleri susuz kalırsa, **ne** o **ne** de arkadaşları, nasıl davranacaklarını, Hasan’a ne yapacaklarını düşünüp tasarlamamışlardı. (s. 19)
- **Ne** elle **ne** gözle Bahar’a karşı kötü bir harekette bulunmamıştı. (s. 53)
- Bu yüzden Hacer odada yalnız mı değil mi bir türlü kestiremeyen delikanlı **ne** yerinden ayrılabiliyor **ne** de daha aşırı bir harekette bulunabiliyordu. (s. 71)
- Ama Şerif Ali’yle ayaklarına bile kapanacak olsa, bundan sonra **ne** kaçardı,**ne** de evlenirdi! (s. 93)
- Hanife Kadın’a **ne** evet **ne** hayır diyebildi. (s. 110)
- Artık **ne** gitmeyi **ne** gitmemeyi düşünebiliyordu. (s. 112)

2.6.2.4. “yok” İsmi ile Kurulan Olumsuz Cümleler

- Osman şöyle böyle beş dakikadır ortada **yoktu**. (s. 26)
- Gelenlerin kim olduğunu bildiğimiz **yoktu**. (s. 37)
- Hiç birinde yara bere **yoktu**. (s. 40)
- Kimseye güveni **yoktu** onun. (s. 43)
- Sözünden dönmek **yok**. (s. 51)
- Kadının duyduğu dinlediği **yoktu**. (s. 52)
- İşlerin sonu **yok!** (s. 54)
- Hesap saatine kadar, gideceği, oyalanabileceği tek yeri **yoktu** onun. (s. 67)
- Bahar’ın okuması yazması **yoktu** ki mektup yazsın. (s. 68)
- Komşularının, Gülsüm Kadın’dan sakladıkları bir bilgileri **yoktu** aslında. (s. 78)
- Çarşambası, perşembesi **yok**. (s. 102)
- Çobanların aylardır, köyden haftada on günde bir, yiyeceklerini getirenlerden başka kimseyle karşılaştıkları **yoktu**. (s. 119)
- Evinde başka erkeği de **yok** .(s. 159)
- İki yıla yakındır, adı Muharrem’in kapatması diye çıktı çikalı köyde Ümmühan’ın yüzünü gören **yoktu**. (s. 162)
- Bu zamanda yüzün, üç yüzün bereketi **yok**. (s. 164)
- Senin bana geçmiş hakkın **yok**. (s. 169)
- Otobüs görünürlerde **yoktu**. (s. 170)
- Bir İsmail vardır, üstüne de **yoktur**. (s. 198)
- Kasabada otel **yoktu**. (s. 219)
- Dünyayı gördüğün **yok!** (s. 232)
- Madem bir araya geldik mesele **yok**. (s. 233)
- Sağlık gibisi **yok** dünyada. (s. 251)
- Sen yüreğini bozma, hazırın tadı **yok**. (s. 281)

2.6.2.5. Soru Eki veya Soru Kelimesi ile Oluşturulan Olumsuz Cümleler

- O kazık kadar herif, yetmiş yaşında babasının eline bakmaktan **utanmaz mı?** (s. 81)
- Sen benim bugüne kadar **kimden** korktuğumu gördün? (s. 92)

- Ben Hacer’I o it için **mi** doğurdum? (s. 118)

2.6.2.6. “Sanki” Sözcükbirimiyle Oluşturulan Olumsuz Cümleler

Türkçede özellikle kuvvetli ve vurgulu bir olumsuzluk işaretlenmek isteniyorsa çoğu zaman “sanki” sözcüğünün kullanıldığı görülür. “Sanki” sözcükbiriminin olumsuz bir görünüm oluşturabilmesi için olumlu bir yapı içerisinde kullanılması gerekir (Ay, 2020: 363) .

- Bahar, **sanki** her gece soyunup onunla birlikte yatağa girerdi. (s. 11)
- Şerif Ali sözleşmişler gibi, kapılarının önünde kendisini bekliyor, sabırsızlanıyordu **sanki**. (s. 97)

2.6.3. Soru Cümleleri

Karahan, soru cümlelerini “Soru yoluyla bilgi almayı amaçlayan cümleler, soru cümleleridir. Soru eki -mI ile soru sıfatları, soru zamirleri, soru zarfları ve soru edatları bir cümleye soru anlamı kazandıran unsurlardır. Konuşma dilinde vurgu yoluyla da soru cümlesi yapılmaktadır” şeklinde belirtmiştir (2016: 107).

2.6.3.1. Soru Eki -mI ile Kurulan Soru Cümleleri

- Bakalım tamahkârlığı yanına kalır **mi**, kalmaz **mi**? (s. 16)
- Bir havuz yap sen doldur, bir havuz yapsın senin altında Tahtacı Safi doldursun, bir havuz yapsın Tahtacı Safi’nin altında Gödence’li Halil doldursun, aşağıda havuza varacak su kalır **mi**? (s. 17)
- Su senin bahçenin suyu öyle **mi**? (s. 18)
- Çiftçi evinde silah bulunmadan olur **mu**? (s. 37)
- Evli **misin**? (s. 42)
- Harçlığı olsun olmasın, seni, beni, oğlunu görmek istemez **mi**? (s. 54)
- Âlem ne der diye düşündün **mü**? (s. 56)
- Söyle sen **mi** kaldın? (s. 81)
- Dereye kadar inebilecek **misin**? (s. 85)
- Başka bir şey ister **misin**? (s. 86)
- Mahmut’u bekleyip bir sıcak sütünü içsek **mi**? (s. 114)
- Buradan geçen oldu **mu**? (s. 119)
- Hayvanın iyiliğini istemez **misiniz**? (s. 143)
- Memnun oldun **mu**? (s. 159)

- Sen **misin** Muharrem? (s. 167)
- Sarı Abdi **mi**? (s. 181)
- Bir şey demedi **mi**? (s. 209)
- Buyurmaz **mısınız**? (s. 215)
- Buralarda yeni bir orman **mı** aldın yine? (s. 229)
- Ha Turhan Efendi, söyle haklı değil **miyim**? (s. 240)
- Burada da dostun var **mı**? (s. 256)
- Bu saate kadar sızdım kaldım **mı**? (s. 265)
- Benim parada gözüm **mü** var? (s. 285)

2.6.3.2. Soru Kelimeleri ile Kurulan Soru Cümleleri

- Niyetin **ne**? (s. 17)
- Hakkımız ya **ne** sandın? (s. 19)
- **Ne** yapıyordu? (s. 26)
- Sen bana sormadan bu işi **nasıl** yaparsın? (s. 27)
- Sen **ne** demek istiyorsun? (s. 28)
- Senin yaşın **kaç**? (s. 41)
- Avukat **kaç** para isterdi acaba? (s. 44)
- Osman'ı **ne** vakit arayacaksın? (s. 53)
- Sizin Osman **nerde**? (s. 58)
- **Nasılsın**, Hasan Ağa? (s. 65)
- Geçmiş olsun, **ne zaman** kurtuldun? (s. 65)
- Ağam **nerede**? (s. 69)
- Söyle **kimdi**? (s. 73)
- Şimdi **nasılsınız**? (s. 82)
- **Ne** gibi oyun ediyor? (s.89)
- Söyle **nerdeler**? (s. 122)
- **Kim** olabilirdi yangını çıkaranlar? (s. 154)
- **Ne** yapsın bıçağı? (s. 173)
- Daha öncesi **nasıldı**? (s. 182)
- **Neden** görmediniz? (s. 215)
- Bizim Turhan **nerelerde**? (s. 229)
- **Ne** olmuş bunlara? (s. 238)

- Çamları **kaç**a alıyorsun? (s. 248)
- **Ne zaman** oldu bu iş? (s. 274)
- **Nesi** var soracak? (s. 281)

2.6.3.3. Vurgu ile Kurulan Soru Cümleleri

Konuşma dilinde mI eki veya soru kelimeleri kullanılmadan vurgu yoluyla da soru cümlesi yapılabilir. Bu tarzdaki cümleler yazılı metinlerde kendinden önce ya da sonra gelen cümle ile anlaşılabilir.

- Sen? (s. 42)
- Bahar, hakime, Osman yanımdan kalktı, çiftiyi aldı derse? (s. 43)
- Pencerei gözetleyen? (s. 73)
- Sızlanmadı demek ha? (s. 159)
- Desene? (s. 194)
- Eee, demek siz tiyatroyu seviyorsunuz? (s. 205)
- Başka? (s. 214)
- Belki de size öyle gelmiştir? (s. 214)
- Söylesene? (s. 274)
- Davanı sormuyorsun? (s. 281)

2. 7. Cümle Tahlilleri

1.Urla'nın Bademler köyünün kuzeyinde, Ovacık'tan İzmir-Seferihisar şosesine kadar, hafif dalgalarla uzanan toprakları sulayan üç dereden ikisi, yaz ayları gelince kurur, kalın kumlu, çakıllı yataklarıyla kuraklıktan gün günden yanan, kavrulan ovanın yüzüne atılmış iki eski ustura izi gibi kalır.(s.7)

Yukarıdaki metinde sıralı iki cümle vardır.

1. Cümle

Urla'nın Bademler köyünün kuzeyinde, Ovacık'tan İzmir-Seferihisar şosesine kadar, hafif dalgalarla uzanan toprakları sulayan üç dereden ikisi, yaz ayları gelince kurur.

Cümlenin Öğeleri:

Kurur: yüklem

Ovacık'tan İzmir-Seferihisar şosesine kadar hafif dalgalarla uzanan toprakları sulayan üç dereden ikisi: özne

Urla'nın Bademler köyünün kuzeyinde: Yer Tamlayıcısı

yaz ayları gelince: zarf

Kelime Grupları:

Urla'nın(ty)/ Bademler köyünün kuzeyinde(tn): belirtili isim tamlaması

İzmir-Seferihisar(ty)/ şosesi(tn): belirtisiz isim tamlaması

Hafif dalgalarla uzanan toprakları sulayan(s)/ üç dereden ikisi(i): sıfat tamlaması

Ovacık'tan İzmir-Seferihisar şosesine kadar: edat grubu

hafif dalgalarla uzanan toprakları sulayan: sıfat fiil grubu

2. Cümle

Kalın kumlu, çakıllı yataklarıyla kuraklıktan gün günden yanan, kavrulan ovanın yüzüne atılmış iki eski ustura izi gibi kalır.

Cümlelerin Öğeleri:

Kalır: yüklem

Ovacık'tan İzmir-Seferihisar şosesine kadar hafif dalgalarla uzanan toprakları sulayan üç dereden ikisi: özne

Kalın kumlu, çakıllı yataklarıyla kuraklıktan gün günden yanan, kavrulan ovanın yüzüne atılmış iki eski ustura izi gibi: zarf

Kelime Grupları:

Kalın kumlu, çakıllı(s)/yataklarıyla(i): sıfat tamlaması

gün günden yanan, kavrulan: sıfat-fiil grubu

ovanın yüzüne atılmış: sıfat-fiil grubu

ovanın(ty)/ yüzüne(tn): belirtili isim tamlaması

iki eski(s)/ ustura izi(İ): sıfat tamlaması

ustura(ty)/ izi(tn): belirtisiz isim tamlaması

çakıllı yataklarıyla(i): vasıta grubu

kavrulan ovanın yüzüne atılmış iki eski ustura izi(i) gibi(e): edat grubu

2. Veli ile arkadaşları, bahçelerinin ortasındaki çardaklarından, derenin alt başında, birbirine komşu damlarına taşındılar.(s.30)

Cümlelerin Öğeleri:

Taşındılar: yüklem

Veli ile arkadaşları: özne

bahçelerinin ortasındaki çardaklarından: yer tamlayıcı

derenin alt başında, birbirine komşu damlarına: yer tamlayıcı

Kelime Grupları:

Veli ile arkadaşları: bağlama grubu

Bahçelerinin(ty)/ ortasındaki çardaklarından(tn): belirtili isim tamlaması

bahçelerinin ortasındaki(s)/ çardaklarından(i): sıfat tamlaması

derenin(t)/ alt başı(tn): belirtili isim tamlaması

birbirine komşu(s)/ damlarına(i): sıfat tamlaması

3. Ağabeyinin tetiği ikinci kez çekmesine sıra kalmadan dört beş adım gerisinde patlayan iki el çifte sesi işitildi.(s.70)

Cümlelerin Öğeleri:

İşitildi: yüklem

patlayan iki el çifte sesi: özne

Ağabeyinin tetiği ikinci kez çekmesine sıra kalmadan: zarf

dört beş adım gerisinde: yer tamlayıcısı

Kelime Grupları:

İkinci(s)/ kez(i): sıfat tamlaması

ikinci kez çekmesine: isim fiil grubu

dört beş(s)/ adım (i): sıfat tamlaması

dört beş adım gerisinde: isnat grubu

dört beş adım gerisinde patlayan: sıfat fiil grubu

iki el(s)/ çifte sesi(i): sıfat tamlaması

iki el çifte(ty)/ sesi(tn): belirtisiz isim tamlaması

4. Kızının daha yedi yaşında olduğu sıralarda, dereye çamaşıra indikleri bir gün, yanından kaybolduğunu farketmiş, arayınca, bir hayıt kümesinin dibinde, kendinden bir yaş küçük bir oğlanla sarmaş dolaş, oğlana kendisini sevmesini öğretirken bulmuştu. (s. 78)

1. Cümle

Kızının daha yedi yaşında olduğu sıralarda, dereye çamaşıra indikleri bir gün, yanından kaybolduğunu farketmiş(ti).

Cümlelerin Öğeleri:

farketmişti: yüklem

(o): gizli özne

yanından kaybolduğunu: belirtili nesne

Kızının daha yedi yaşında olduğu sıralarda, dereye çamaşıra indikleri bir gün: zarf

Kelime Grupları:

Kızının daha: bağlama grubu

yedi yaşında olduğu: sıfat-fiil grubu

çamaşıra indikleri: sıfat-fiil grubu

yanından kaybolduğunu: sıfat-fiil grubu

yedi(s)/ yaşında(I): sıfat tamlaması

bir(s)/ gün(I): sıfat tamlaması

kaybol-: birleşik fiil grubu

farket-: birleşik fiil grubu

2. Cümle

Arayınca, bir hayıt kümesinin dibinde, kendinden bir yaş küçük bir oğlanla sarmaş dolaş, oğlana kendisini sevmesini öğretirken bulmuştu.

Cümlelerin Öğeleri:

Bulmuştu : yüklem

(o): gizli özne

bir hayıt kümesinin dibinde: yer tamlayıcısı

kendinden bir yaş küçük bir oğlanla: edat tümleci

Arayınca: zarf

sarmaş dolaş, oğlana kendisini sevmesini öğretirken: zarf

Kelime Grupları:

Arayınca: zarf-fiil grubu

bir hayıt kümesinin(ty)/ dibinde(tn): belirtili isim tamlaması

bir hayıt(ty)/ kümesi(tn): belirtisiz isim tamlaması

bir(s)/ hayıt kümesi(I): sıfat tamlaması

bir yaş küçük bir(s)/oğlanla(I): sıfat tamlaması

sarmaş dolaş: tekrar grubu

sevmesini: isim-fiil grubu

öğretirken: zarf-fiil grubu

kendinden bir yaş küçük bir oğlanla: vasıta grubu

5. Beline kadar inen saçlarını çözmüş, saçlarının gerisine, dört gün önce samanlığın kirişi arasına sakladığı sırtı gümüş yaldızlı tarakla iki mor sümbül iliştiirmişti. (s. 83)

1. Cümle

Beline kadar inen saçlarını çözmüş(tü).

Cümlenin Öğeleri:

Çözmüştü: yüklem

(o):özne

beline kadar inen saçlarını: belirtili nesne

Kelime Grupları:

Beline kadar inen: edat grubu

Beline kadar inen: sıfat-fiil grubu

2. Cümle

Saçlarının gerisine, dört gün önce samanlığın kirişi arasına sakladığı sırtı gümüş yaldızlı tarakla iki mor sümbül iliştiirmişti.

Cümlenin Öğeleri:

iliştirmişti: yüklem

(o): özne

Saçlarının gerisine: yer tamlayıcısı

dört gün önce: zarf

samanlığın kirişi arasına sakladığı sırtı gümüş yaldızlı tarakla iki mor sümbül: belirtisiz nesne

Kelime Grupları:

Saçlarının(ty)/ gerisine(tn): belirtili isim tamlaması

Samanlığın(ty)/ kirişi(tn): belirtili isim tamlaması

Samanlığın(ty)/ kirişi arasına(tn): belirtili isim tamlaması

sırtı gümüş yaldızlı(s)/ tarakla(I): sıfat tamlaması

sırtı gümüş yaldızlı: isnat grubu

sırtı gümüş yaldızlı tarakla: vasıta grubu

iki mor(s)/ sümbül(I): sıfat tamlaması

arasına sakladığı: sıfat-fiil grubu

6. Anası ile Ömer, avluda çamaşır kazanını, su kaynatacakları odunları eşeğe yüklerlerken avlunun öbür ucundaki helaya geçti. (s. 84)

Cümlenin Öğeleri:

Geçti: yüklem

(o): özne

Anası ile Ömer, avluda çamaşır kazanını, su kaynatacakları odunları eşeğe yüklerlerken: zarf

avlunun öbür ucundaki helaya: yer tamlayıcı

Kelime Grupları:

Anası ile Ömer: bağlama grubu

Çamaşır(ty)/ kazanını(tn): belirtili isim tamlaması

su kaynatacakları: sıfat-fiil grubu

yüklerlerken: zarf-fiil grubu

avlunun(ty)/ öbür ucundaki(tn): belirtili isim tamlaması

öbür(s)/ ucundaki(I): sıfat tamlaması

avlunun öbür ucundaki(s)/ helaya(I): sıfat tamlaması

7. Düşündükçe düşündükçe, iki gün önceki düğünde kılık kıyafeti düzgün,güzel yüzlü,yumuşak bakışlı bir delikanlının gözlerini hiç kendisinden ayırmadığını hatırladı.
(s. 93)

Cümlelerin Öğeleri:

Hatırladı: yüklem

(0): özne

Düşündükçe düşündükçe: zarf

iki gün önceki düğünde: yer tamlayıcısı

kılık kıyafeti düzgün, güzel yüzlü, yumuşak bakışlı bir delikanlının gözlerini hiç kendisinden ayırmadığını: belirtili nesne

Kelime Grupları:

Düşündükçe düşündükçe: tekrar grubu

iki gün önceki(s)/ düğünde(I): sıfat tamlaması

kılık kıyafeti: tekrar grubu

kılık kıyafeti düzgün: isnat grubu

güzel(s)/ yüzlü(I): sıfat tamlaması

yumuşak(s)/ bakışlı(I): sıfat tamlaması

kılık kıyafeti düzgün, güzel yüzlü, yumuşak bakışlı bir(s)/ delikanlının(I): sıfat tamlaması

kendisinden ayırmadığını: sıfat-fiil grubu

8. Gülsüm Kadın kulağı dışardan gelecek en küçük bir seste, gaz lambasını ocağın üstünden kadırdı, kapının eşiği içine bıraktı. (s. 99)

1. Cümle

Gülsüm Kadın kulağı dışardan gelecek en küçük bir seste, gaz lambasını ocağın üstünden kadırdı.

Cümlenin Öğeleri:

Kadırdı: yüklem

Gülsüm Kadın: özne

kulağı dışardan gelecek en küçük bir seste: zarf

gaz lambasını: belirtili nesne

ocağın üstünden: yer tamlayıcı

Kelime Grupları:

Gülsüm Kadın: ünvan grubu

dışardan gelecek: sıfat-fiil grubu

en küçük bir(s)/seste(I): sıfat tamlaması

gaz(ty)/ lambasını(tn): belirtisiz isim tamlaması

ocağın(ty)/ üstünden(tn): belirtili isim tamlaması

2. Cümle

Kapının eşiği içine bıraktı.

Cümlenin Öğeleri:

Bıraktı: yüklem

Gülsüm Kadın: özne

Kelime Grupları:

Kapının eşiği içine: yer tamlayıcı

Kelime Grupları:

Kapının(ty)/ eşiği(tn): belirtili isim tamlaması

9. Alayın önünde, döne döne, her dönüşünde köye doğru bir iki adım sıçrayarak oynuyor, alay onun ardından yürüyüşünü onun oyununa uydurarak, davulu zurnası, nara atan,silah boşaltan kalabalığı ile ilerliyordu. (s. 109)

1. Cümle

Alayın önünde, döne döne, her dönüşünde köye doğru bir iki adım sıçrayarak oynuyor.

Cümlenin Öğeleri:

Oynuyor: yüklem

(o):özne

Alayın önünde: yer tamlayıcısı

döne döne, her dönüşünde köye doğru bir iki adım sıçrayarak: zarf

Kelime Grupları:

Alayın(ty)/ önünde(tn): belirtili isim tamlaması

Döne döne: tekrar grubu

her dönüşünde: isim-fiil grubu

köye doğru: edat grubu

bir iki(s)/ adım(I): sıfat tamlaması

sıçrayarak: zarf-fiil grubu

2. Cümle

Alay onun ardından yürüyüşünü onun oyununa uydurarak, davulu zurnası,nara atan,silah boşaltan kalabalığı ile ilerliyordu.

Cümlenin Öğeleri:

ilerliyordu: yüklem

alay: özne

onun ardından: yer tamlayıcısı

yürüyüşünü onun oyununa uydurarak: zarf

davulu zurnası, nara atan,silah boşaltan kalabalığı ile: edat tümleci

Kelime Grupları:

Onun(ty)/ oyununa(tn): belirtili isim tamlaması

Uydurarak: zarf-fiil grubu

Nara atan: sıfat-fiil grubu

silah boşaltan: sıfat-fiil grubu

silah boşaltan kalabalığı ile: bağlama grubu

10.Bakkallar,manavlar,kasaplar,aşçılar,sütçüler,manifaturacılar,kunduracılar,tenekeçiler de tezgahların camı altında ya da tezgahın hemen gerisinde,alıcıların para öderken,mutlaka görebilecekleri bir yerdeydi fotoğrafları. (s. 123).

Cümlenin Öğeleri:

görebilecekleri bir yerdeydi: yüklem

fotoğrafları: özne

Bakkallar, manavlar,kasaplar,aşçılar,sütçüler,manifaturacılar,kunduracılar,tenekeçilerde tezgahların camı altında ya da tezgahın hemen gerisinde: yer tamlayıcısı

alıcıların para öderken: zarf

mutlaka: zarf

Kelime Grupları:

Tezgahların(ty)/ camı altında(tn): belirtili isim tamlaması

tezgahların camı altında ya da tezgahın hemen gerisinde: bağlama grubu

tezgahın(ty)/ hemen gerisinde(tn): belirtili isim tamlaması

öderken: zarf-fiil grubu

görebilecekleri bir yerdeydi: sıfat-fiil grubu

11. Durgun erkeklerle yaşlı kadınlar aralarına karışınca sessizleşen çocuklar Tülü'nün pırıltılı bakışlarıyla göz göze geldikçe bir görüp bir yitirdikleri kendi yansımalarını bir kez daha görebilmek için hafiften itişirlerdi aralarında. (s. 127)

Cümlenin Öğeleri:

İtişirlerdi: özne

sessizleşen çocuklar: özne

Durgun erkeklerle yaşlı kadınlar aralarına karışınca: zarf

Tülü'nün pırıltılı bakışlarıyla göz göze geldikçe: zarf

bir görüp bir yitirdikleri kendi yansımalarını bir kez daha görebilmek için: zarf

hafiften: zarf

aralarında: yer tamlayıcısı

Kelime Grupları:

Durgun erkeklerle yaşlı kadınlar: vasıta grubu

Durgun(s)/ erkekler(I):sıfat tamlaması

Yaşlı(s)/ kadınlar(I):sıfat tamlaması

aralarına karışınca: zarf-fiil grubu

sessizleşen çocuklar: sıfat-fiil grubu

Tülü'nün(ty)/ pırıltılı bakışlarıyla(tn):belirtili isim tamlaması

Pırıltılı(s)/ bakışlarıyla(I):sıfat tamlaması

göz göze geldikçe: zarf-fiil grubu

bir görüp: zarf-fiil grubu

bir yitirdikleri kendi yansımalarını: sıfat-fiil grubu

bir kez daha görebilmek: isim-fiil grubu

görebilmek için: edat grubu

12. Meyhaneleri, hep birden dolduruyor, yedikten içtikten sonra hep birlikte çıkıyor, saf saf kasaba sokaklarında dolanarak boy gösteriyor, erkenden güreş alanına yollanıyorlardı. (s. 132)

1. Cümle

Meyhaneleri, hep birden dolduruyor(lardı).

Cümlenin Öğeleri:

Dolduruyor: yüklem

(onlar): özne

Meyhaneleri: belirtili nesne

hep birden: zarf

2. Cümle

Yedikten içtikten sonra hep birlikte çıkıyor(lardı).

Cümlenin Öğeleri:

Çıkıyor: yüklem

(onlar): özne

Yedikten içtikten sonra: zarf

hep birlikte: yer tamlayıcısı

Kelime Grupları:

Yedikten içtikten sonra: edat grubu

3. Cümle

Saf saf kasaba sokaklarında dolanarak boy gösteriyor(lardı).

Cümlenin Öğeleri:

Boy gösteriyor(lardı): yüklem

(onlar): özne

Saf saf: zarf

kasaba sokaklarında: yer tamlayıcı

dolanarak: zarf

Kelime Grupları:

Saf saf: tekrar grubu

Kasaba(ty)/ sokaklarında(tn): belirtisiz isim tamlaması

kasaba sokaklarında dolanarak: zarf-fiil grubu

boy gösteriyor: birleşik fiil grubu

4. Cümle

Erkenden güreş alanına yollanıyorlardı.

Cümlenin Öğeleri:

Yollanıyorlardı: yüklem

(onlar): özne

Erkenden: zarf

güreş alanına: yer tamlayıcısı

Kelime Grupları:

Güreş(ty)/ alanına(tn): belirtisiz isim tamlaması

13. Yine hamutu kat kat seccadeler, halılarla yüklü, başlığına mavi kurdelaalı Reşat altınları takılı döndü Urla'ya. (s. 149)

Cümlenin Öğeleri:

Döndü: yüklem

(o):özne

Urla'ya: yer tamlayıcısı

Yine hamutu kat kat seccadeler, halılarla yüklü, başlığına mavi kurdelaalı Reşat altınları takılı: zarf

Kelime Grupları:

Yine hamutu: bağlama grubu

hamutu kat kat: isnat grubu

kat kat: tekrar grubu

kat kat(s)/ seccadeler(I): sıfat tamlaması

mavi(s)/ kurdelaalı(I): sıfat tamlaması

Reşat(ty)/ altınları(tn): belirtisiz isim tamlaması

14. Hasan da, oğlu da düşünüyorlar düşünüyorlar, geçmişte olan bitenleri, yarıda kalan ağız dalaşlarını, çekilen bıçakları bir bir ansıyorlar,duruyorlardı her söylenen sözün üstünde. (s. 154)

1. Cümle

Hasan da, oğlu da düşünüyorlar düşünüyorlar(dı).

Cümlenin Öğeleri:

düşünüyorlar(dı): yüklem

Hasan da, oğlu da: özne

Kelime Grupları:

Hasan da, oğlu da: bağlama grubu

düşünüyorlar düşünüyorlar: tekrar grubu

2. Cümle

Geçmişte olan bitenleri, yarıda kalan ağız dalaşlarını, çekilen bıçakları bir bir ansıyorlar.

Cümlenin Öğeleri:

Ansıyorlar: yüklem

Hasan da, oğlu da: özne

Geçmişte olan bitenleri, yarıda kalan ağız dalaşlarını, çekilen bıçakları: belirtili nesne

bir bir: zarf

Kelime Grupları:

Geçmişte olan bitenleri: sıfat-fiil grubu

yarıda kalan: sıfat-fiil grubu

ağız(ty)/ dalaşlarını(tn): belirtisiz isim tamlaması

çekilen bıçakları: sıfat-fiil grubu

bir bir: tekrar grubu

3. Cümle

Duruyorlardı her söylenen sözün üstünde.

Cümlenin Öğeleri:

Duruyorlardı: yüklem

Hasan da, oğlu da: özne

her söylenen sözün üstünde: yer tamlayıcısı

Kelime Grupları:

her söylenen sözün: sıfat-fiil grubu

her söylenen sözün(ty)/ üstünde(tn): belirtili isim tamlaması

15. İkinci üstü nalbant Yaşar'ın damından eşeğini çözüp, yalnız, habersiz selamsız yola çıktı. (s. 165)

Cümlelerin Öğeleri:

yola çıktı: yüklem

(o): özne

İkinci üstü: zarf

nalbant Yaşar'ın damından eşeğini çözüp, yalnız, habersiz selamsız: zarf

Kelime Grupları:

İkinci(ty)/ üstü(tn): belirtisiz isim tamlaması

Nalbant Yaşar: ünvan grubu

nalbant Yaşar'ın(ty)/ damından(tn): belirtili isim tamlaması

eşeğini çözüp: zarf-fiil grubu

16. Abdi, başı önünde, topal ayağının pabucunun ayak burnunu bir iki kez yere sürttü sonra parmaklıkların gerisinden, ayrılmak üzere olan avukata elini uzattı. (s.190)

1. Cümle

Abdi, başı önünde, topal ayağının pabucunun ayak burnunu bir iki kez yere sürttü.

Cümlelerin Öğeleri:

Sürttü: yüklem

Abdi: özne

başı önünde: zarf

topal ayağının pabucunun ayak burnunu: belirtili nesne

bir iki kez: zarf

yere: yer tamlayıcısı

Kelime Grupları:

başı önünde: isnat grubu

topal(sıfat)/ ayağının(I): sıfat tamlaması

topal ayağının(ty)/ pabucunun ayak burnunu(tn): belirtili isim tamlaması

bir iki(s)/ kez(I): sıfat tamlaması

2. Cümle

Sonra parmaklıkların gerisinden, ayrılmak üzere olan avukata elini uzattı.

Cümlenin Öğeleri:

uzattı: yüklem

Abdi: özne

Elini: belirtili nesne

ayrılmak üzere olan avukata: yer tamlayıcısı

parmaklıkların gerisinden: yer tamlayıcısı

Sonra: zarf

Kelime Grupları:

Sonra parmaklıkların gerisinden: edat grubu

Parmaklıkların(ty)/gerisinden(tn): belirtili isim tamlaması

ayrılmak üzere: edat grubu

ayrılmak üzere olan: sıfat-fiil grubu

17. Yolun bir tarafında deniz, bir tarafında fundalıklar, arada bir bahçeler, zeytinlikler; taksi hızını kesen sık kıvrıntıları döne döne ilerler. (s. 197)

Cümlenin Öğeleri:

İlerler: yüklem

taksi: özne

hızını kesen sık kıvrıntıları döne döne: zarf

Yolun bir tarafında deniz, bir tarafında fundalıklar, arada bir bahçeler: yer tamlayıcısı

Kelime Grupları:

Yolun(ty)/ bir tarafında(tn): belirtili isim tamlaması

hızını kesen: sıfat-fiil grubu

sık(s)/ kıvrıntıları(I): sıfat tamlaması

döne döne: tekrar grubu

18. Kasabaya gelen topluluklar, biri keman, biri tef çalan iki çalgıcı ile pullu giysilerle yarı çıplak göbek dansları yapan bir ya da iki kadından kurulu olurdu çoğunlukla. (s. 205)

Cümlelerin Öğeleri:

kurulu olurdu: yüklem

Kasabaya gelen topluluklar: özne

biri keman, biri tef çalan iki çalgıcı ile pullu giysilerle yarı çıplak göbek dansları yapan bir ya da iki kadından: yer tamlayıcısı

çoğunlukla: zarf

Kelime Grupları:

Kasabaya gelen: sıfat-fiil grubu

biri tef çalan: sıfat-fiil grubu

iki çalgıcı ile pullu giysilerle: bağlama grubu

pullu giysilerle: vasıta grubu

dansları yapan: sıfat-fiil grubu

bir ya da iki kadından: bağlama grubu

kurulu olurdu: birleşik fiil grubu

bir ya da iki(s)/ kadından(I): sıfat tamlaması

19. Ertesi sabah uyandığında kimseyle yüz yüze gelmeyecek kadar hor görüyordu kendini. (s.223)

Cümlelerin Öğeleri:

hor görüyordu: yüklem

(o): özne

Ertesi sabah uyandığında: zarf

kimseyle yüz yüze gelmeyecek kadar: zarf

kendini: belirtili nesne

Kelime Grupları:

Ertesi(s)/ sabah(I): sıfat tamlaması

Uyandığında: sıfat-fiil grubu

uyandığında kimseyle: vasıta grubu

yüz yüze gelmeyecek: sıfat-fiil grubu

yüz yüze gelmeyecek kadar: edat grubu

hor görüyordu: birleşik fiil grubu

20. Salihli'deki o karşılaşmadan sonra, dört ay kadar önce, bir gün o kocaman arabasıyla Yalıkahveler'den geçerken gördü Sedat Ören'i. (s. 235)

Cümlelerin Öğeleri:

Gördü: yüklem

(o):özne

Salihli'deki o karşılaşmadan sonra, dört ay kadar önce, bir gün o kocaman arabasıyla Yalıkahveler'den geçerken: zarf

Sedat Ören' i: belirtili nesne

Kelime Grupları:

Salihli'deki o karşılaşmadan: zarf-fiil grubu

Salihli'deki o karşılaşmadan sonra: edat grubu

dört ay kadar önce: edat grubu

bir gün o kocaman arabasıyla: vasıta grubu

Yalıkahveler'den geçerken: zarf-fiil grubu

Kocaman(s)/ arabasıyla(I): sıfat tamlaması

21. Keresteci dişleri arasında kalan salata parçalarını temizliyordu. (s. 239)

Cümlelerin Öğeleri:

Temizliyordu: yüklem

Keresteci: özne

dışleri arasında kalan salata parçalarını: belirtili nesne

Kelime Grupları:

dışleri arasında kalan: sıfat-fiil grubu

salata(ty)/ parçalarını(tn): belirtisiz isim tamlaması

22. Keresteci, dükkânın gerisindeki tuvalete giden bahçe kapısına doğru, hiç sallanmadan ilerleyişini, dışarı çıkışını izledi onun. (s. 252)

Cümlelerin Öğeleri:

İzledi: yüklem

Keresteci: özne

Dükkanın gerisindeki tuvalete giden bahçe kapısına doğru, hiç sallanmadan ilerleyişini, dışarı çıkışını onun: belirtili isim tamlaması

Kelime Grupları:

dükkanın gerisindeki tuvalete giden: sıfat-fiil grubu

bahçe kapısına doğru: edat grubu

hiç sallanmadan ilerleyişini: zarf-fiil grubu

dışarı çıkışını: zarf-fiil grubu

23. Yağmura dalan aşçı geriye dönüp bakınca onun deminden beri kendisi ile birlikte yağmuru seyrettiğini sandı. (s. 253)

Cümlelerin Öğeleri:

Sandı: yüklem

Yağmura dalan aşçı: özne

onun deminden beri kendisi ile birlikte yağmuru seyrettiğini: belirtili nesne

geriye dönüp bakınca: zarf

Kelime Grupları:

Yağmura dalan aşçı: sıfat-fiil grubu

dönüp bakınca: zarf fiil grubu

onun deminden beri: edat grubu

kendisi ile birlikte: bağlama grubu

seyrettiğini: birleşik fiil grubu

24. İlk hızını alan yağmur, ölçüsünü bulmuş sesli sesli indiriyor, geçen arabaların lastikleri hıştırtılar bırakıyordu ıslak şosede. (s. 259)

1. Cümle

İlk hızını alan yağmur, ölçüsünü bulmuş.

Cümlelerin Öğeleri:

Bulmuş: yüklem

İlk hızını alan yağmur: özne

Ölçüsünü: belirtili nesne

Kelime Grupları:

İlk hızını alan: sıfat-fiil grubu

2. Cümle

Sesli sesli indiriyor.

Cümlelerin Öğeleri:

İndiriyor: yüklem

İlk hızını alan yağmur: özne

Sesli sesli: zarf

Kelime Grupları:

Sesli sesli: tekrar grubu

3. Cümle

Geçen arabaların lastikleri hıştırtılar bırakıyordu ıslak şosede.

Cümlelerin Öğeleri:

Bırakıyordu: yüklem

Geçen arabaların lastikleri: özne

Hıştırtılar: belirtisiz nesne

ıslak şosedede: yer tamlayıcı

Kelime Grupları:

Geçen arabaların lastikleri: sıfat-fiil grubu

Islak(s)/ şosedede(i): sıfat tamlaması

25. Hatırlamaya başladığında, o karanlığın öbür ucunda berbat bir baş ağrısı, öğürtü, iç bulantısı ile gövdesi sarsılırken, bir gelincik tarlası görüyordu rüyasında. (s. 262)

Cümlelerin Öğeleri:

Görüyordu: yüklem

(o): özne

Hatırlamaya başladığında: zarf

o karanlığın öbür ucunda berbat bir baş ağrısı, öğürtü, iç bulantısı ile gövdesi sarsılırken:
zarf

bir gelincik tarlası: belirtili isim tamlaması

rüyasında: yer tamlayıcısı

Kelime Grupları:

Hatırlamaya: isim-fiil grubu

Başladığında: sıfat-fiil grubu

Karanlığın(ty)/ öbür ucunda(tn): belirtili isim tamlaması

karanlığın öbür ucunda: edat grubu

berbat bir(s)/ baş ağrısı(i): sıfat tamlaması

baş(ty)/ ağrısı(tn): belirtisiz isim tamlaması

iç(ty)/ bulantısı(tn): belirtisiz isim tamlaması

iç bulantısı ile gövdesi: bağlama grubu

sarsılırken: zarf-fiil grubu

gelincik(ty)/ tarlası(tn): belirtisiz isim tamlaması

26. Gözleri, sonsuz bir gönül borcu duygusunun yansımalarıyla dolu, maşrapayı geri uzattı. (s. 264)

1. Cümle

Gözleri, sonsuz bir gönül borcu duygusunun yansımalarıyla dolu(ydu).

Cümlenin Öğeleri:

dolu: yüklem

gözleri: özne

sonsuz bir gönül borcu duygusunun yansımalarıyla: edat tümleci

Kelime Grupları:

sonsuz bir gönül borcu duygusunun(ty)/ yansımalarıyla(tn):belirtili isim tamlaması

sonsuz bir(s)/ gönül borcu(i):sıfat tamlaması

gönül(ty)/ borcu(tn):belirtisiz isim tamlaması

2. Cümle

maşrapayı geri uzattı.

Cümlenin Öğeleri:

Uzattı: yüklem

(o):özne

Maşrapayı: belirtili nesne

Geri: yer tamlayıcısı

27. Çıkarken aralık bıraktıkları kapıdan, içerde gemici feneri yanan odaya döndüler. (s. 264)

Cümlenin Öğeleri:

Döndüler: yüklem

(onlar):özne

Çıkarken: zarf

aralık bıraktıkları kapıdan: yer tamlayıcısı

içerde gemici feneri yanan odaya: yer tamlayıcısı

Kelime Grupları:

aralık bıraktıkları kapıdan: sıfat-fiil grubu

içerde gemici feneri yanan: sıfat-fiil grubu

gemici(ty)/feneri(tn):belirtisiz isim tamlaması

28. Sanık yerine oturduğundan beri bulanık bir karaltı gibi görüyordu kadını solundaki masada. (s. 272)

Cümlelerin Öğeleri:

Görüyordu: yüklem

Sanık: özne

yerine oturduğundan beri: zarf

bulanık bir karaltı gibi: zarf

kadını: belirtili nesne

solundaki masada: yer tamlamacısı

Kelime Grupları:

Sanık yerine oturduğundan: zarf-fiil grubu

Sanık yerine oturduğundan beri: edat grubu

bulanık bir karaltı gibi: edat grubu

bulanık bir(s)/ karaltı(i): sıfat tamlaması

solundaki(s)/ masada(i): sıfat tamlaması

29. Dağ eteklerinde dünyadan kopmuş, unutulmuş köylerin, sürekli bir işten yoksun köylüleri; her gün candarma kurşunuyla can vermek tehlikesi ile burun buruna yaşayan kaçak kereste çeken kamyonların sürücüleri;çocuk okutmak, geçim sıkıntıları içinde kıvranan bölge şefleri; yaşamaya aç bölge müdürleri; kaçak rakı satan aşçılar, yalan söylemek zorunda kalan tanıklar,devletin kendisi gibi şunun bunun eline muhtaç bıraktığı küçük kolcular, kime niye hizmet ettiklerini düşünmeden gecelerini gündüze katan karakol görevlileri;işe boğulmuş yargıçlar, tümü o küçükklü büyüklü dişlileriydi bu çarkın. (s. 276)

Cümlelerin Öğeleri:

O küçükklü büyüklü dişlileriydi bu çarkın: yüklem

Dağ eteklerinde dünyadan kopmuş, unutulmuş köylerin, sürekli bir işten yoksun köylüleri; her gün candarma kurşunuyla can vermek tehlikesi ile burun buruna yaşayan kaçak kereste çeken kamyonların sürücüleri; çocuk okutmak, geçim sıkıntıları içinde kıvranan bölge şefleri; yaşamaya aç bölge müdürleri; kaçak rakı satan aşçılar, yalan söylemek zorunda kalan tanıklar, devletin kendisi gibi şunun bunun eline muhtaç bıraktığı küçük kolcular,kime niye hizmet ettiklerini düşünmeden gecelerini gündüze katan karakol görevlileri; işe boğulmuş yargıçlar, tümü: özne

Kelime Grupları:

Dağ(ty)/ eteklerinde(tn): belirtisiz isim tamlaması

dünyadan kopmuş, unutulmuş: isim-fiil grubu

sürekli bir işten yoksun(s)/ köylüleri(i): sıfat tamlaması

her gün candarma kurşunuyla: vasıta grubu

can vermek: isim-fiil grubu

can vermek tehlikesi ile burun buruna: bağlama grubu

burun buruna yaşayan: sıfat-fiil grubu

kaçak kereste çeken: sıfat-fiil grubu

kamyonların(ty)/ sürücüleri(tn):belirtili isim tamlaması

çocuk okutmak: isi-fiil grubu

geçim(ty)/ sıkıntıları(tn):belirtisiz isim tamlaması

içinde kıvranan: sıfat-fiil grubu

bölge(ty)/şefleri(tn): belirtisiz isim tamlaması

yaşamaya aç(s)/ bölge müdürleri(i):sıfat tamlaması

yaşamaya aç bölge(ty)/ müdürleri(tn):belirtisiz isim tamlaması

kaçak rakı satan: sıfat-fiil grubu

kaçak(s)/ rakı(i):sıfat tamlaması

yalan söylemek: isim-fiil grubu

zorunda kalan: sıfat-fiil grubu

devletin kendisi gibi: edat grubu

şunun bunun: tekrar grubu

eline muhtaç bıraktığı: sıfat-fiil grubu

niye hizmet ettiklerini: sıfat-fiil grubu

düşünmeden: zarf-fiil grubu

gecelelerini gündüze katan: sıfat-fiil grubu

boğulmuş yargıçlar: sıfat-fiil grubu

küçüklü büyüklü(s)/ dişlileriyd(i):sıfat tamlaması

30. Asmanın yanında bizi bekleyen yargıcın yanına döndük. (s. 283)

Cümlelerin Öğeleri:

Döndük: yüklem

(biz): özne

Asmanın yanında bizi bekleyen yargıcın yanına: yer tamlayıcısı

Kelime Grupları:

Asmanın(ty)/ yanında(tn): belirtili isim tamlaması

yanında bizi bekleyen: sıfat-fiil grubu

yargıcın(ty)/ yanına(tn): belirtili isim tamlaması

SONUÇ

Çalışmamızda Türk Edebiyatı'nın önemli yazarlarından olan Necati Cumalı'nın "Susuz Yaz" adlı eseri söz dizimi bakımından incelenmiştir. Yazarımız Necati Cumalı'nın gerek dili kullanma ustalığı gerek toplumsal konulara ışık tutması bakımından Türk Edebiyatı'na katkısı büyüktür. İncelediğimiz Susuz Yaz adlı eserinde de şiir dilindeki yeterliliğini hikayeye yansıtır. Toplumu anlatıp yine topluma hitap ettiği için dili arı ve akıcıdır. Arı Türkçeyi kullanmak adına oldukça başarılıdır. Türkçe sözcük kullanım oranı yüksektir.

Bu çalışmamız iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Necati Cumalı'nın hayatı, edebi kişiliği, eserleri ve incelediğimiz eserimiz hakkında çeşitli kaynaklar taranarak bilgi verilmiştir. İkinci bölümde ise cümle başlığı altında cümlelerin ögeleri ve cümle dışı ögeler, kelime grupları ve cümle çeşitleri ayrıntılı bir şekilde sınıflandırılmış, tanımlanmış, Susuz Yaz'dan alınan örneklerle açıklanmıştır.

Yazar, konu itibarıyla toplumsal meselelere değindiğinden genel olarak eserde dialoglara yer vermiş ve kelime gruplarından baskın olarak ünlem grubunu çokça kullanmıştır. Eserde edat grubu ve bağlaç grubu güçlü değildir. Edat ve bağlaç gruplarından oluşan öbeklere genellikle başka yapıların içinde de rastlanmamıştır. Örnek gösterecek olursak, " tamlayanı/ tamlananı bağlama grubundan olan sıfat tamlamasına " örnek yoktur. Fiilimsiler kullanım açısından eserimizde zayıf kalmıştır. Özellikle belirli eklerden oluşan sıfat-fiil grubuna eserimizde örneğine rastlanmamıştır. Örneğine rastlanmayan sıfat-fiil ekleri: -AcAk, -r/Ar, -AsI sıfat-fiil ekleridir. Cümleler az ögeli ve kısa yazıldığından bağlaçlar da fiilimsiler gibi yoğun değildir. Zarf-fiil grubunda "-AII" ve "-dI mI" ekleriyle oluşan fiilimsi örneğine rastlanmayıp ayrıca yazar eserimizde "ve" bağlacını hiç kullanmamıştır. Ve bağlacıyla bağlanan cümle örneğine de bağlama grubuna da rastlanmamıştır. Örneğine rastlanılmayan başka bağlaçlar da vardır. "ister... ister" , "belki... belki" bunlardan birkaçıdır. Bağlama grubunda bulunan zayıflık edat grubu için de geçerlidir. "önce, üzere, rağmen, başka, karşı/karşın, dolayı/dolayısıyla" ile kurulan edat gruplarına örnek bulunamamıştır. Kurallı Birleşik fiilerden "yaklaşma fiili" birleşik grubu eserde örneği bulunmayan başka bir gruptur.

Devamında "Cümlelerin Bağlanma Şekilleri", "Yüklem Türevine Göre Cümleler", "Yüklem Yerin Göre Cümleler" ve "Cümlelerin Anlam Özellikleri" konu başlıklarıyla ilgili bilgi verilerek eserden örnekler verilmiştir. Kelime gruplarında

kullanılmayan bazı grupların yetersizliği cümlelere de yansımıştır. Bağlama grubu az tercih edildiğinden eserimizde cümlelerin bağlanma şekilleri sığ kalmıştır. Basit cümleler tercih edilmiştir. Yüklemin yerine göre devrik cümle yapıları hakim olmakla birlikte kurallı cümleler de kullanılmıştır. Yazarımız Necati Cumalı'nın toplumcu gerçekçi bir yazar olması ve dili arı tutma önceliği kelime grupları, cümle yapılarını zenginleştirmemiştir. Susuz Yaz eseri konu ve edebi yaklaşım bakımından incelendiğinde kelime grupları ve cümle yapılarının nicelik olarak az örneklemeden oluştuğu neticesine varılmıştır. Son olarak romandan seçilen otuz adet cümlelerin tahlili yapılmış, bu cümlelerin ögeleri ve kelime grupları ayrıntılı bir şekilde gösterilmiştir. Çalışmada taranan kaynaklar ise kaynakça kısmında belirtilmiştir.

Söz dizimi konusunda dilbilimcilerin temel görüşleri aynı olsa da sınıflandırmaları farklılık taşımaktadır.Çalışmamızda farklı araştırmacıların görüşlerine,sınıflandırmalarına yer versek de Leyla Karahan'ın tasnifini esas aldık.

KAYNAKLAR

- Aktan, B. (2016). *Türkiye Türkçesinin söz dizimi*. Eğitim Kitabevi.
- Akçaoğlu, S. (2011). *Necati Cumalı'nın hayatı, hikâye ve romanları*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Aktaş, Ş. (1989). Necati Cumalı. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, 454, 197-202.
- Banguoğlu, T. (2019). *Türkçenin grameri*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Benzer, A. (2012). Belirtili ad tamlamasında iyelik ve ilgi eki yanlışlığı. *Journal of Turkish Studies*, 4 (7), 1051-1056.
- Böler, T. (2021). *Türkiye Türkçesi söz dizimi*. Kesit Yayınları.
- Börekçi, M. (2015). Söz dizim kuramları bağlamında türkçe söz dizimi. *Journal of Turkish Studies*, 16 (10), 355-370.
- Cumalı, N. (1982). Etiler mektupları bir düzeltme. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, 364, 203-205.
- Cumalı, N. (1996). *Yaşamın diyeti, yaşlanmaz şair çocuk Necati Cumalı'ya selam seçkisi*. Hacettepe Üniversitesi Atatürkçü Düşünce Topluluğu.
- Cumalı, N. (2023). *Susuz yaz*. Cumhuriyet Kitapları.
- Delice, H. İ. (2012). Cümle nasıl tanımlanmalıdır?. *Turkish Studies*, 7(1), 37-40.
- Delice, H. İ. (2018). *Türkçe sözdizimi*. Asitan Kitap.
- Delice, H. İ. (2003). Türkçe sözdiziminde tümleç. *Türk Dili ve Edebiyatı Makaleleri*, 3, 1-36.
- Ergin, M. (2013). *Türk dil bilgisi*. Bayrak Yayınları.
- Ergin, M. (2020). *Türk dil bilgisi*. Boğaziçi Yayınları.
- Enginün, İ. (2014). *Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatı*. Dergah Yayınları.
- Ertop, K. (1982). 75. doğum gününde Necati Cumalı'yı kutlarken. *Varlık*, 895, 30.
- Ertop, K. (1982). Necati Cumalı öykücülüğünü anlatıyor. *Varlık*, 895, 3.
- Gökberk, M. (1969). Dil bayramının 37. yıldönümü: Necati Cumalı'nın konuşması. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, 218, 155.

- Gökdayı, H. (2010). Türkiye Türkçesinde öbekler. *Journal of Turkish Studies*, 5(3), 1297-1319.
- Gülsevin, S. (2022). De- fiiliyle yapılan bir eksilteli cümle tipi üzerine. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 11(2), 527-537.
- Özkan, M., & Sevinçli, V. (2015). *Söz Dizimi*. Akademik Kitaplar Yayınevi.
- Karaağaç, G. (2017). *Türkçenin sözdizimi*. Kesit Yayınları.
- Karademir, F. (2013). *Türkiye Türkçesinde iyelik olgusu*. Kesit Yayınları.
- Karahan, L. (2016). *Türkçede söz dizimi*. Akçağ Yayınları.
- Kerimoğlu, C. (2016). Sözcük öbeği olarak cümle ve bir öbek önerisi. *Türkiyat Mecmuası*, 26(2), 241-245.
- Kerimoğlu, C. (2007). Türkçe dil bilgisi öğretiminde yapı bakımından cümle sınıflandırmaları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 98-107.
- Küçük, S., & Ünal, Ü. (2018). Özne türleri mi, öznenin özellikleri mi?. *Dede Korkut Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 7(16), 1-7.
- Özkan, A. (2004). Türkiye Türkçesinde kısaltma grupları. *Araştırmalar: İnsan Bilimleri Araştırmaları*, 6(11), 127-144.
- Özmen, M. (2016). *Türkçenin sözdizimi*. Karahan Kitabevi.
- Sev, G. (2012). Bağlama edatlarıyla bağlanan cümleler bağlama grubu oluşturabilir mi?. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(2), 107-122.
- Taş, S. (2001). *Necati Cumalı ve oyunları*. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Üstüner, A. (1998). Cümlelerin öğeleri konusundaki karışıklıklar. *Türk Dili Dergisi*, 11, 18-30.
- Yalçın, M. (2010). *Tanzimat'tan bugüne edebiyatçılar ansiklopedisi*. Yapı Kredi Yayınları.